

Glasnik

Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini

ISSN 1512-660-9

9 771512 660006

ISSN 1512-6609

7-8

Sarajevo

juli-august 2021.

VOL. LXXXIII • Str. 551-678

U ovom broju pišu:

Enes Karić • Elmir Mašić • Adis Sultanović • Jusuf Džafić •
Emrah Đozić • Hikmet Karčić

| Sadržaj

Tefsir

- 557-570 Enes Karić • Božansko *svakad* i *svugdje* u evropskim i zapadnim prijevodima Kur'āna
- 571-584 Dr. hfz. Elmir Mašić • Biti iskren prema Bogu i dobar s ljudima – semanto-stilistička analiza sure El-Ma'un

Kulturna baština

- 585-600 Dr. sci. Adis Sultanović • Opstruiranje infrastrukturne obnove Islamske zajednice od strane organa vlasti u socijalističkoj Bosni i Hercegovini od 1945. do 1965. godine
- 601-614 Jusuf Džafić • Ebu Hanifina oporuka - vasijet Ebu Jusufu

Osvrti

- 615-620 Emrah Đozić • Reakcija reisu-l-uleme Džemaludin-ef. Čauševića na pandemiju tifusa 1917. godine
- 621-628 Dr. Hikmet Karčić • Kontinuitet zločina kao prepreka za mir

Službeni dio

- 631-648 Aktivnosti Rijasetu
- 649-676 Dekreti

٨-٧

سرايفو

يوليو - أغسطس عام ٢٠٢١

السنة ٨٣ - الصفحات ٦٧٨ - ٥٥١

البلاغ

مجلة المشيخة الإسلامية
في البوسنة والهرسك

فهرست

موضوعات تفسيرية

- ٥٥٧-٥٧٠ أنس كاريتش • الآية القرآنية «كل يوم هو في شأن» في الترجمات الأوروبية والغربية
- ٥٧١-٥٨٤ أمير ماشيتش • الصدق والإخلاص لله والصلاح واللطف للمخلوقات - التحليل المعني البياني لسورة الماعون

تراث ثقافي

- ٥٨٥-٦٠٠ آدس سلطانوفيتش • إعاقة عملية تجديد البنية التحتانية للمشيخة الإسلامية من قبل الأجهزة الحكومية في البوسنة والهرسك الاشتراكية في الفترة ١٩٤٥ - ١٩٦٥م
- ٦٠١-٦١٤ يوسف جافيتش • وصية أبي حنيفة لأبي يوسف

ملحات

- ٦١٥-٦٢٠ أمراه جوزيتش • رد رئيس العلماء جمال الدين شاشفيتش على عدوى التيفوس عام ١٩١٧م
- ٦٢١-٦٢٨ حكمت كارتشيتش • استمرارية الجرائم كعائق في طريق السلام

رسميات

- ٦٣١-٦٤٨ نشاطات الرئاسة
- ٦٤٩-٦٧٦ قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة

| Contents

Tafsir

- 557-570 Enes Karic • Divine *Always* and *Everywhere*, in European and Western Translations of the Qur'an
- 571-584 Elmir Masic • Being Honest With God and Good to People - Semantic-Stylistic Analysis of Surah Al-Mā'ūn

Cultural Heritage

- 585-600 Adis Sultanovic • Obstruction of the Infrastructural Reconstruction of the Islamic Community by the Authorities in the Socialist Republic of Bosnia-Herzegovina from 1945 to 1965
- 601-614 Jusuf Dzafic • Abu Hanīfah's Will (Wasiyyah) to Abu Yusuf

Reviews

- 615-620 Emrah Dozic • The Raisu 'I-Ulama Dzermaludin-ef. Causevic's Reaction to the Outbreak of the Typhus pandemic in 1917
- 621-628 Dr. Hikmet Karcic • Continuity of Crimes as an Obstacle to Peace

The Official Part

631-648 The Activities of Riyasat

649-676 Decrees

Božansko svakad i svugdje u evropskim i zapadnim prijevodima Kur'āna

*Iz knjige "Hermeneutika zapadnih prijevoda Kur'āna"
- djelo je u pripremi*

Enes Karić

redovni profesor tefsira na fakultetu islamskih nauka u sarajevu
eneskarić@yahoo.com

Sažetak

Predmet ovog eseja je prevođenje i tumačenje 29. āyata 55. sūre *Svemilosni (ar-Rahmān)*. Āyat 55: 29., posredstvom osobenog stila kur'ānskog izvornika - *kulla yawmin huwa fi ša'nin*, oslovljava Božansko *svakad* i Božansko *svukud*. U prevođenju poruka ovog āyata javljaju se teškoće, mnoge od njih u vezi su sa 'kur'ānskim predočavanjem' Božanskog Bića. K tome, zadaća prijevoda Kur'āna u bavljenju ovim retkom Kur'āna posebno se sastojala u tome da se istakne permanentno Božansko stvaranje svijeta kao i neodvojivost vremena i prostora. Ovaj esej pokazuje da su prijevodi retka 55: 29. u evropske jezike rerealizirani različito.

Ključne riječi: Prevođenje Kur'āna, tumačenje Kur'āna, Božansko *svakad* i *svukud*, evropski i zapadni prijevodi Kur'āna, vrijeme, prostor, svijet, islamska teologija...

Uvod

Prevoditeljsko ophođenje s Kur'ānom posebno je izazovno i, dakako, rizično, u suočenju s prevodenjem onih dionica temeljne islamske svete knjige u kojima se govori o Božanskoj vječnosti i stvaranju, o prostranstvima vremena i prostora, o trajanjima nebesa i Zemlje. I Božanski *oduvijek* i Božanski *zauvijek* prisutni su na stranicama Kur'āna - kazani su u prasemitskim i arapskim riječima, teško prevodivim u druge jezike i u druge poglede na svijet. Božansko *svakad* i Božansko *svugdje* o kojima govori Kur'ān dati su ili 'predmetnuti' pred čovjekovim mišljenjem i duhovnim moćima kao nesagledivo velika prostranstva kontempliranja. Prevodenje takvih mjesta Kur'āna (o Božanskom *svakad* i Božanskom *svugdje*) iziskuje posebne napore. Ovaj esej to pokazuje na jednom posebnom primjeru.

Sūra *Svemilosni* (*ar-Raḥmān* - الرَّحْمَنُ), pedeset peta po knjiškom ustrojstvu Kur'āna, u svome dvadeset i devetom retku (55: 29) ili āyatu glasi:

كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ

kulla yawmin huwa fi ša'nin! – i u doslovnom prijevodu znači:

“U svakom vremenu [danu, trenu, času], On [Bog] jeste u stvar/nost/i [u svemu].“

Golim okom vidi se da ovaj redak Kur'āna spominje, s jedne strane, vrijeme ili svako vrijeme - *kulla yawmin*, potom spominje riječ On - *huwa* ili Njega, Boga, a zatim, posve 'na kraju', spominje stvar/nost - *ša'n* ili sve, cijeli prostor. Iz ovog retka može se, u prevoditeljske i tumačenjske svrhe, ekscerptirati sljedeća trijada:

1. vrijeme - *yawm*,
2. On - *huwa*/Bog,
3. prostor - *ša'n* - stvar/nost, svijet)

Budući da ovaj āyat ili stavak, 55: 29, oslovljava ne samo Boga već i Njegovo *svakad* i Njegovo *svugdje*, prevoditeljima je (bilo) itekako teško prenijeti smisao, intenciju, poruku, značenje i, jednako tako, suodnosno važenje ovog mjesta u Kur'ānu. Dakako, ovaj āyat ili redak ima svoje mnoge smislone i značenjske 'parnjake' na drugim stranicama Kur'āna.

Tako se namisao svijetopogleda ili *Weltanschauunga* Kur'āna da *Bog jeste svugdje* i da *On jeste svakad* oslovljava, npr., u slavnom Stavku o (Božanskom) Prijestolju (tzv. *Āyatu-l-kursiyy* u sūri *Krava/al-Baqara*, 2: 255):

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، الْحَيُّ الْقَيُّومُ، لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ،
لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ...

*Bog – drugog božanstva osim Njega nema – Živi je, Vječno Samobivaju-
ći! Ne obuzima Ga ni driježež ni san! Njemu pripada sve što je na nebesi-
ma i na Zemlji...*

K tome, o Božanskom 'bdijenju' nad Univerzumom, te Njegovom *svu-
kud* i *svakad* na posredan način govori se i u sūri *Stvoritelj/Fāṭir* (35: 41):

إِنَّ اللَّهَ يُحْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْ تَزُولَا...

Bog zbilja drži nebesa i Zemlju da ne nestanu!

Ova tri mjesta u Kur'ānu (55: 19; 2: 255; 35: 41), kao i deseci drugih zna-
čenjski naličnih redaka Kur'āna, oslovljavaju Božansku sveprisutnost ili
Božansko obuhvatanje vremena i prostora. Posvjedočujući apsolutnost
Božiju - Bog kao Sveobuhvatni ili *muḥīṭ* – مُحِيطٌ – usp. sūru *Žene/an-Nisā'*,
4: 126, Kur'ān jednako tako posvjedočuje da se o Apsolutu valjano može
govoriti samo na apsolutan način. Naravno, čovjekovi napori da o Apso-
lutu govori na apsolutan način osujećeni su mnogim teškoćama, prije
svega jezičko-izražajnim i svijetopoglednim. To vidimo i u filozofiji Kar-
la Jaspersa koja oslovljava ono Sveobuhvatno - *das Umgreifende*, ali i
sama svjedoči da je to Sveobuhvatno neiskazivo, kao što je neiskazivo i
ono što se misli riječju Brahman u hinduističkoj vjerskoj tradiciji. Postoje
primjeri gdje se Brahman na engleski prevodi kao *The All* - Onô Sve.
Ali, kompariranje mnogih poteškoća u prevođenju, tumačenju i mišlje-
nju Svjetova Apsoluta u drugim svjetskim religijskim i duhovnim tradi-
cijama ostaje za neku drugu priliku.

Kulla yawmin huwa fī ša'nin u klasičnim komentarima Kur'āna

Prije negoli se posvetimo nekim evropskim i zapadnim prijevodima Kur'āna koji su, najčešće svaki na svoj način, tretirali redak 55: 29., dobro je da ukratko oslovimo samo neke klasične komentare Kur'āna i njihove tumačenjske napore u prenošenju smisla koji ne samo da je pohranjen u āyat 55: 29: *kulla yawmin huwa fī ša'nin* već se otuda i iz tog mjesta Kur'āna neprestano razvija.

Tako vidimo da je ar-Rāgib al-Iṣfahānī (260) svjestan teškoća kad se pokuša protumačiti to da je 'Bog u prostoru ili u stvarnosti' - *fī ša'nin*. Možda stoga al-Iṣfahānī smatra da riječ *aš-ša'nu* znači i stanje i stvar/nost:

Aš-ša'nu al-ḥālu wa-l-amru

الشُّأْنُ الْحَالُ وَالْأَمْرُ

Isti autor dodaje da se riječ *aš-ša'nu* kaže, koristi i rābi samo za ona stanja i one stvari koje su važne, značajne, silne, ogromne, koje se uvažavaju, respektiraju (to jest, u arapskom se *aš-ša'nu* kolokacijski ne upotrebljava u kontekstima koji podrazumijevaju nešto nepoćudno, negativno, odbojno...).

وَلَا يُقَالُ إِلَّا فِي مَا يَعْظُمُ مِنَ الْأَحْوَالِ وَالْأُمُورِ...

Komentator Ibn Ġarīr aṭ-Ṭabarī, vjerovatno pod utjecajem već poodmaklog šūfijskog kontempliranja o Kur'ānu krajem osmog i početkom devetog stoljeća po 'Īsāu al-Masiḥu, o āyatu 55: 29: *U svakom vremenu [trenu], On [Bog] jeste u stvar/nost/i [u svemu]*, bilježi jedno misticima drago predanje:

إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ لَوْحًا مَحْفُوظًا مِنْ دَرَّةٍ بَيْضَاءَ، دَفَنَاهُ بِأَفْوَنَةِ حَمْرَاءَ،
 قَلَمَهُ نُورًا، وَكِتَابَهُ نُورًا، عَرَضَهُ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، يَنْظُرُ
 فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ ثَلَاثَ مِائَةٍ وَسِتِينَ نَظْرَةً، يَخْلُقُ بِكُلِّ نَظْرَةٍ، وَ يُحْيِي
 وَ يُمِيتُ، وَ يُعِزُّ وَ يُدَلُّ، وَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ...

“Bog je stvorio Ploču Pomno Čuvanu [tj. Praizvornu Knjigu – *Tabula Secreta*] od bijeloga dragulja. Korice su joj od dragoga kamena, crvenoga.

Božansko Pero je svjetlost, Njegova Knjiga je svjetlost. Raspon te Knjige je prostranstvo između nebesa i Zemlje. Svakoga dana Bog u ovu Knjigu po/gleda sa tri stotine i šezdeset pogleda. I On stvara svakim tim pogledom, On oživljava i usmrćuje, on uzvisuje i unizuje, On čini šta hoće...“ (Aṭ-Ṭabarī u tumačenju 55: 29)

Ovim pasažom aṭ-Ṭabarī, posežući za duboko simboličkim jezikom, govori o Božanskom *svakad* i *svukud*. Uvođenjem predstave kruga (“tri stotine i šezdeset Božanskih pogleda“) komentator aṭ-Ṭabarī nudi jednu svojevrsnu predstavu o “Apsolutovom svakad i svukud“. Ovo Božansko ‘svakad i svukud’ jesu apsolutni *svakad* i *svukud*, oni su novi, svježiji, novostvoreni. Iz ovakvih kontemplativnih pogleda na svijet razvila se tzv. ‘teorija atomizma’ u klasičnoj islamskoj teologiji. Njezina prva postavka glasi: ‘Bog u svakom trenu i na svakom mjestu stvara ne samo cijeli Univerzum i sva vremena u njemu već i svaki pojedinačni atom u njima.’

I komentator al-Māwardī (5: 433) smatra da je Božansko stvaranje ono glavno o čemu govori āyat 55: 29: *Kulla yawmin huwa fī ša'nin!* I on ističe namisao: “U svakom vremenu Bog je u svem prostoru!“ Tako al-Māwardī o ovom āyatu kaže:

...مَا يُحَدِّثُهُ اللَّهُ فِي خَلْقِهِ مِنْ تَبَدُّلِ الْأَحْوَالِ وَ اخْتِلَافِ الْأُمُورِ،
وَ يَكُونُ الْيَوْمُ عِبَارَةً عَنِ الْوَقْتِ ...

“[Ovaj āyat govori o] onome što Bog iznova stvara u svome stvaranju, o [stalnim] mijenama stānjā i promjenama stvārī. Ovdje *al-yawmu* [vrijeme] jeste izraz za tren [za čas – *al-waqtu*]...“ (Al-Māwardī 5: 433)

Šūfijski komentator Kur'āna, slavni Ibn 'Arabī, u āyatu *kulla yawmin huwa fī ša'nin!* – raskriva intenciju o 'nepretrgnutom Božanskom bavljenju *ša'nom*', pa kaže:

فَلَهُ كُلُّ وَقْتٍ فِي كُلِّ خَلْقٍ شَأْنٌ

“Svakoga trenu spram svakog stvorenja Bog očituje
pozornost/brigu/pažnju!“
(Ibn 'Arabī 2: 281)

Šūfijski izbrušenim iskazom - *fa lahū kulla waqtin fī kulli ḥalqin ša'nun* - 'Svakog trenu spram svakog stvorenja Bog očituje brigu/pažnju', Ibn

'Arabī u prvi plan ističe Božansku pažnju i naklonost spram Svojih stvaranja ili spram Svoga cjelokupnog stvaranja. Ta pažnja i naklonost su *svakad* i *svukud* – intencija je koja se jasno vidi iz Ibn 'Arabijevih riječi.

Ġalāluddīn al-Maḥallī i Ġalāluddīn as-Suyūṭī, u svom zajedničkom komentaru - *Tafsīru-l-ġalālayn*, u ovom āyatu uočavaju intenciju Božanskog kontinuiranog stvaranja koje se odvija od Oduvijeka:

كُلَّ يَوْمٍ - وَفَتٍ - هُوَ فِي شَأْنٍ - أَمْرٍ - يَطَهَّرُهُ
عَلَى وَفَقِي مَا قَدَّرَهُ فِي الْأَزَلِ ...

“Svakog dana – trenu – On [Bog] se bavi svim – svakom stvari – i On to sve očituje u skladu sa onim kako je odredio od Oduvijeka...” (Al-Maḥallī i as-Suyūṭī 574)

Iz cjelina ovog eseja koje slijede vide se prevoditeljske dileme kako protumačiti i, potom, prevoditi āyat 55: 29? Da li riječ *yawmun* (يَوْمٌ) prevoditi kao dan, vrijeme, trenutak, čas? Da li riječ *ša'nun* (شَأْنٌ) prevoditi kao stvar, svijet, nešto, prostor? Razmotrimo sada, barem nakratko, neke prijevode Kur'āna na engleskom.

Kulla yawmin huwa fi ša'nin u engleskim prijevodima Kur'āna – primjeri prevođenja

Engleski prijevodi Kur'āna, oni koje mi konsultiramo, pod velikim su utjecajem klasičnih komentara Kur'āna. Kako god je u klasičnim komentarima Kur'āna zagonetna *komponenta vremena* ili to na šta se u āyatu 55: 29. ukazuje sintagmom *kulla yawmin*, tako isto je i sa engleskim prijevodima Kur'āna u njihovom pokušaju da dovedu do prijevodne riječi, odnosno prijevodnog rješenja, izraz *huwa fi ša'nin*. Naime, da li se u kur'ānskom izrazu *huwa fi ša'nin* ukazuje na *komponentu prostora*? Iz mnogih ovdje konsultiranih prijevoda Kur'āna vidi se potvrđan odgovor.

Nekoliko prevoditelja Kur'āna na engleski u āyatu 55: 29. uočavaju i raspoznaju intenciju da 'Bog [svakad] sve iznova stvara'. U njihovim prijevodima ovog retka 55: 29., dominira riječ *new – novo* ili *nanovo*:

“...every day is he employed in some new work“ (Sale cclxxiii); “every day in (new) Splendour doth He (shine)!“ (Abdullah Yusuf Ali 462); “Every day He manifests Himself in a new state.“ (Maulana Wahiduddin

Khan 409). Muhammad Asad (1175) daje prijevod koji ističe i Božansko očitovanje i Njegovo zadivno stvaranje: “[and] every day He manifests Himself in yet another [wondrous] way.“ Ovdje se jasno vidi Asadovo kontrastiranje dviju riječi, *day* i *way*! Ili *every day* i *another way*!

S druge strane, ima nekoliko prevoditelja Kur'āna na engleski koji u svojim prijevodima insistiraju na Božanskom djelu, djelovanju i stvaranju. Među takvima izdvojili bismo sljedeće:

“every day He is upon some labour.“ (Arthur John Arberry 252); “every day He is upon a task“ (Seyyed Hossein Nasr 1313-1314); “He is ever engaged upon some matter.“ (Tarif Khalidi 442); “Every day He exercises (universal) power.“ (Mohammed Marmaduke Pickthall 382)

Kako se vidi, prva grupa prevoditelja stavlja akcenat na *yawm* ili stalno Božansko stvaranje koje se odvija uvijek iznova. Druga grupa prevoditelja stavlja akcenat na *ša'n*, tu riječ oni različito prevode - *some labour, a task, some matter, universal power* itd.

Bilo kako bilo, āyat: *kulla yawmin huwa fī ša'nin* u engleskim prijevodima Kur'āna odražava Božansko objedinjavanje dviju komponenata Univerzuma, vremena i prostora. Sa stanovišta čovjeka to su dvije komponente, a sa 'stanovišta Boga' - ako se smijemo usuditi da o takvom nečem uopće govorimo! – ne postoje dvije komponente, već je riječ o jedinstvu, o jedinstvi ili *at-tawhīd*.

***Kulla yawmin huwa fī ša'nin* u njemačkim prijevodima Kur'āna**

I u nekoliko njemačkih prijevoda Kur'āna primjećuju se iste ili slične dvojbe koje se vide i u maločas konsultiranim engleskim prijevodima Kur'āna. Naime, kako na doličan način istaknuti ta sveopća Božanska djelovanja i bivanja *svugdje* i *svakad* i kako ne skrenuti u ograničavanje Božanskog djelovanja samo na neke sektore u Univerzumu - a što bi vodilo 'Božanskom zanemarivanju' drugih sektora u Univerzumu? U vezi s tim spomenimo ovdje da jedno od pravila teološke deskripcije Božanskog stvariteljskog djelovanja glasi:

“Stvarajući nešto Bog ne zanemaruje nešto drugo!“

Lā yašguluhū ša'nun 'an ša'nin

لَا يَشْعُلُهُ شَأْنٌ عَنْ شَأْنٍ

Upravo to āyat 55: 29, poručuje. Naime, Božanska djelovanja i bivanja odvijaju se svukud i svakad. Evo kako su to načelo islamske teologije i teozofije oslovili njemački prijevodi Kur'āna dok su prevodili āyat 55: 29:

كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ

Kulla yawmin huwa fi ša'nin!

“Jeden Tag manifestiert Er sich neu“ (Henning 532) ili “Svaki dan On [Bog] sebe manifestira, sebe očituje nanovo.“ Očito je da je ovdje prevoditelj Henning osjetio da u svoj prijevod treba uvesti riječ *neu – novo* (ili *nanovo*). Uz prijevod stavka 55: 29., dodata je podnožna bilješka: “Wörtlich: ‘...ist Er am Werk.’“ - “Doslovno: ‘On [Bog] je u poslu, u djelovanju, u činjenju.’“

“Neu ist an jedem Tage sein Beginnen“ jeste prijevod koji nudi Friedrich Rückert (482), i tu se kao glavna intencija ovog āyata ističe da je “početak svakoga dana nov“, to jest, Božije stvaranje nije ponavljanje, već je uvijek, svakoga trena, stvaranje iznova.

Prijevod retka 55: 29., koji je ponudio Ludwig Ullmann (432) je posve jednostavan i kratak: “und täglich wirkt er“ - “i /svako/dnevno on [Bog] čini/djeluje“. Uz ovaj svoj prijevod Ullmann dodaje napomenu: “Hier ist die jüngst wissenschaftlich bestätigte ständige Neuerschaffung der Welt behauptet.“ (“Ovdje se potvrđuje nedavno naučno ustanovljeno / dokazano/ stalno stvaranje svijeta.“) Dakako, ova Ullmannova bilješka je zanimljiva kao primjer scijentizirajućih pristupa u nekim evropskim i zapadnim prijevodima Kur'āna. Tzv. naučno tumačenje Kur'āna nije se moglo zaobići, ali to je tema za posebnu obradu.

Rudi Paret (377-378) bavio se pažljivo prijevodom retka 55: 29., on je prvo ponudio svoj doslovni, a potom i ‘prijevod po smislu’: “Er hat immer zu tun“ (w. Er ist jeden Tag mit etwas beschäftigt) – “On [Bog] je uvijek zauzet“ (tj. On je svaki dan zauzet nečim /On se svakoga dana bavi nečim/). I Paretov davni prethodnik, Joseph v. Hammer-Purgstall (107) u prijevodu āyata 55: 29., ističe Božansko djelovanje (stvaranje):

“den ganzen Tag hindurch ist er im Wirken“ – “tokom cijeloga dana On [Bog] čini /djeluje/“.

Hartmut Bobzin (477), u nastojanju da ostane vjeran jasnom stilu, nudi sljedeći prijevod: “Jeden Tag ist er am Wirken“ - “Svakoga dana On djeluje /čini/“.

Kao što se iz navedenih njemačkih prijevoda Kur'āna vidi, gotovo svi se opredjeljuju da riječ sintagmu *fī ša'nin* (فِي شَأْنٍ) prevode kao djelovanje, činjenje, bavljenje.

Primjeri prevođenja āyata 55: 29. u drugim prijevodima Kur'āna

Prijevodi Kur'āna na francuskom različito pristupaju u razumijevanju āyata 55: 29. Régis Blachère (568) se opredjeljuje za doslovan prijevod: “chaque jour, Il est pris par une oeuvre“ – “svaki dan On [Bog] je zauzet nekim poslom /djelovanjem/“. Kako se vidi, Régis Blachère smatra da izraz *fī ša'nin* (فِي شَأْنٍ) upućuje na Božansko djelovanje, a ne na 'Božansko stanje'. S druge strane, njegov mlađi savremenik Muhammad Hamidullah (522) u svome prijevodu insistira na 'Božanskom stanju': “Il est, chaque jour, dans une situation“ - “On je, svakoga dana, u nekom stanju“. Da bi pojasnio šta znače riječi “u nekom stanju“ - dans une situation, Muhammad Hamidullah dopisuje sljedeće objašnjenje u kojem ističe Božansku neovisnost:

“...différente par rapport aux besoins variés que sa Création a de Lui.“

(“[Tj. Bog je] u drukčijem stanju od /stanja/ raznolikih potreba koje Njegovo stvaranje ima /traži/ od Njega.“)

Jacques Berque (584) opredjeljuje se za prijevod koji ističe 'Božansko posvjedočenje u svijetu' te nudi prijevod: “chaque jour Il s'affirme dans quelque intervention“ – “svaki dan On se potvrđuje u nekom posredovanju /činjenju, djelovanju/“. Jacques Berque daje objašnjenje za izraz “u nekom posredovanju“ te kaže: “On rend ainsi l'insistance de fī“ - “Stoga

insistiramo na fi“, to jest, Berque ukazuje na ono kur'ānsko *fī* u izrazu *fī ša'nin* (فِي شَأْنٍ).

U svome prijevodu Kur'āna, retka 55: 29., Denise Masson (664) opredjeljuje se da istakne Božansko stvaranje kao nešto što je uvijek novo:

“Il crée chaque jour quelque chose de nouveau.“ - “On stvara svakoga dana nešto novo“.

Denise Masson uz svoj prijevod dodaje bilješku (str. 945): “Le verbe 'créer' n'est pas dans le texte. Le mot à mot donnerait: *lui* (Dieu) *est chaque jour dans une oeuvre, ou une occupation (nouvelle).*“ (“Glagol 'stvarati' ne nalazi se u tekstu. Doslovno /riječ za riječ/ značenje je: *on* (Bog) *je svaki dan u poslu* ili nekom zanimanju/bavljenju (novom).“

Maurice Gloton (532) nudi vrlo sažet prijevod: “Chaque Jour Il est à l'oeuvre“ – “Svaki dan On je u djelovanju“.

Alessandro Bausani (404) prevodi āyat 55:29., na italijanski ovako: “... ogni giorno Ei lavora ad opera nuova“ - “Svaki dan On radi na novome djelu“. Kao i u nekim prethodno navedenim engleskim i njemačkim prijevodima Kur'āna, i Alessandro Bausani ističe 'ono novo' u Božanskom stvaranju. S druge strane, pak, prijevod ovog retka od Gabriele Mandel (270) na italijanski glasi: “E ogni giorno Egli è all'opera“ - “I svakoga dana On je na djelu /On čini/“.

Napokon, navedimo i prijevod od Kračkovskoga (Игнати́й Юли́анович Крачкóвский 375) koji redak *Kulla yawmin huwa fī ša'nin* prevodi ovako:

“каждый день Он за делом.“ – “svaki dan On je u/pri poslu / djelovanju/“.

Napomene na kraju

Iz navedenih prijevoda āyata 55: 29. vidljivo je, prvo, da su mnogi prevoditelji učitali svoja podrazumijevanja - npr. to da Bog uvijek 'iznova' stvara, drugo, mnogi prevoditelji su ostajali pri doslovnom prevodenju

retka *kulla yawmin huwa fi ša'nin* - takvi prijevodi su, usljed toga, štu-ri i pomalo rogovatni; npr. da je Bog uvijek 'pri nekom poslu'. Poruku āyata *kulla yawmin huwa fi ša'nin* najbolje su prevodili oni koji su u riječi *yawm* pro/čitali i razumjeli vrijeme koje stoji Apsolutu ili Bogu na raspo-laganju kao njegovo djelo, i koji su u riječi *ša'n* čitali Univerzum kao od Boga dati prostor za Njegovo stvoriteljsko očitovanje. Ipak, nema sum-nje da su gotovo svi prevoditelji posve svjesni da se ovdje radi o āyatu Kur'āna koji, na neki način, ujedno sabire vrijeme i prostor, trajanje i svi-jet, bivstvovanje i Univerzum, Božije *svakad* i *svukud*. A Bog je Onaj koji sve održava ujedno, u svakome trenu, na svakome mjestu. Upravo na taj način treba početi razumijevati postavku islamske teologije:

“Stvarajući nešto [baveći se nečim] Bog ne zanemaruje nešto drugo!”

Lā yašguluhū ša'nun 'an ša'nin

لَا يَشْغُلُهُ شَأْنٌ عَنْ شَأْنٍ

Ako se redak *kulla yawmin huwa fi ša'nin* razumije i protumači 'metodologijom tawhīda', posve je jasno da se, prema mnogim drugim izričajima Kur'āna, vrijeme i prostor sabiru u jedno i da je kreiranje tog 'sabiteljskog čina' isključivo Božija prerogativa i u Božijoj nadležnosti. Na ovo ukazuju i neki rječnici Kur'āna.

Tako John Penrice u svome *A dictionary and glossary of the Qur'ān* (75) za kur'ānski trilater *ša-'a-na* (شَأْنَ) daje značenja *znati, brinuti se - to know, care for*, dok za riječ *ša'nun* (شَأْنٌ) daje značenja: *materija, posao, stvar - a matter, business, thing*. Ovim John Penrice ukazuje da, prema Weltanschauungu Kur'āna, materije nema izvan Boga i konstantnog Bo-žijeg stvoriteljskog činjenja. Elsaid M. Badawi i Abdel Haleem Mu-hammad (474) u svome *Rječniku Kur'āna* u riječi *ša'nun* čitaju značenja: *an affair, a business, concern - stvar, posao, briga*. Njih dvojica, također, daju svoj vlastiti prijevod āyata 55: 29:

كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ

kulla yawmin huwa fi ša'nin! –

koji glasi:

constantly at work taking care of all things - lit. every day He is busy doing something – “stalno je na djelu brinući se za sve stvari - dosl. svaki dan On [Bog] je zauzet radeći /čineći/ nešto“.

Arne A. Ambros (145) smatra da riječ *ša'n* znači “ono što okupira, što se treba nadgledati, brinuti, briga, stvar, posao” - “what occupies or has to be seen to, concern, matter, business“. Prema Arneu A. Ambrosu, kur'ānski izraz *fī ša'nin* (فِي شَأْنٍ) znači “biti zaposlen, zauzet“.

Prema Ḥasanaynu Muḥammadu Maḥlūfu izraz *fī ša'nin* na ovom mjestu u Kur'ānu (55: 29) znači:

بِأَنِّي بِأَحْوَالٍ وَ يَذْهَبُ بِأَحْوَالٍ بِالْحِكْمَةِ ...

“[Bog] naizmjenice daje da potraju stanja, i daje da minu stanja, sve to sa Mudrošću!“

Na kraju, kad je Kur'ān posrijedi, može se zaključiti da se kontempliranje o *Božanskom svakad* i *Božanskom svukud* najbolje ostvaruje ako se temeljna knjiga islama čita u naporu da se dosegne njezina cjelina ili, pak, kroz napore da se postigne objediniteljska 'metodologija *tawḥīda*' koju u Kur'ānu vazda treba raskrivati.

Izvori i literatura

- Prijevodi Kur'āna, prevoditeljske bilješke, rječnici Kur'āna, opći rječnici
- Ali, Abdullah Yusuf, *The Holy Qur'an*, Wordsworth Classics of World Literature, London (Ware, Hertfordshire), 2000.
- Ambros, Arne A., with Stephan Procházka, *A Concise Dictionary of Koranic Arabic*, Reichert Verlag, Wiesbaden, 2004.
- Arberry, Arthur John, *The Koran Interpreted*, Touchstone Rockefeller Center, New York, 1996.
- Asad, Muhammad, *The Message of the Qur'an*, Muslim World League Mecca, European Representative: Islamic Centre – Geneva, 1964.
- Badawi, Elsaid M., Abdel Haleem Muhammad, *Arabic-English Dictionary of Qur'anic Usage*, Brill, Leiden-Boston, 2008.
- Bausani, Alessandro, *Il Corano*, BUR Rizzoli, Milano, 2016.

- Berque, Jacques, *Le Coran, Essai De Traduction*, Éditions Albin Michel, Paris, 2015.
- Blachère, Régis, *Le Coran, traduit de l'arabe*, izd. Besson & Chantemerle, Paris, 1957.
- Bobzin, Hartmut, *Der Koran, Neu übertragen*, Verlag C. H. Beck, München, 2017.
- Gloton, Maurice, *Le Coran*, Dar Albouraq, Paris, Dakar, 2018.
- Hamidullah, Muhammad, *Le Coran, traduction intégrale et notes*, Le Club Français du Livre, Paris, 1977.
- Henning, Max, *Der Koran, arabisch – deutsch*, Çağrı Yayinlari, Istanbul, 2009.
- Hofmann, Murad Wilfried, *Einführung* (za Henning, Max, *Der Koran, arabisch – deutsch*, Çağrı Yayinlari, Istanbul, 1998).
- Khalidi, Tarif, *The Qur'an*, Penguin Classics, London, 2008.
- Khan, Maulana Wahiduddin, *The Quran*, Goodword Books, New Delhi, 2012.
- Крачковский, Игнатий Юлианович, *КОРАН*, ПФ “Фобос”, Душанбе, 1990.
- Maḥlūf, Ḥasanayn Muḥammad, *Kalimātu-l-qur'ān*, Kairo, 2006.
- Mandel, Gabriele, *Il Corano, Testo Arabo A Fronte*, DeA Planeta Libri S.r.l., UTET, Milano, 2019.
- Masson D. (Denise), *Le Coran*, Éditions Gallimard, Paris, 1967.
- McAuliffe, Jane (editor), *The Qur'ān*, Norton Critical Editions, New York, London, 2017.
- Muftić, Teufik, *Arapsko-bosanski rječnik*, El-Kalem, Sarajevo, 2004.
- Nadwi, Abdullah Abbas, *Vocabulary of the Qur'ān*, Iqra – International Educational Foundation, Chicago, 1986.
- Nasr, Seyyed Hossein (urednik sa saradnicima), *The Study Quran*, HarperOne, New York, 2015.
- Paret, Rudi, *Der Koran*, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, 1979.
- Paret, Rudi, *Der Koran, Kommentar und Konkordanz*, Kohlhammer, Stuttgart, 2005.
- Penrice, John, *A Dictionary and Glossary of the Qur'ān*, Library of Islam, Illinois, 1988.
- Pickthall, Mohammed Marmaduke, *The Meaning of the Glorious Koran*, A Mentor Book, London, 1953.
- Rückert, Friedrich, *Der Koran*, Anaconda Verlag, Köln, 2012.
- Sale, George, *The Koran*, First Rate Publishers (reprint), Columbia, SC, 2019.
- Ullmann, Ludwig, *Der Koran, Das heilige Buch des Islam*, Wilhelm Goldmann Verlag, München, 1959.

Odabrani komentari Kur'āna:

- Burūsawī, Ismā'il Ḥaqqī, *Tafsīru Rūḥu-l-bayān*, Istanbul, 1421. (h).
- Ibn Kaṭīr, *Tafsīru-l-qur'āni-l-'azīm*, Beirut, 1999.

- Iṣfahānī, ar-Rāgib al-Iṣfahānī, *Mu'ğamu mufradāti alfāzi-l-Qur'an*, Bairut, 1972.
- Maḥallī i Suyūṭī (Ġalāluddīn al-Maḥallī i Ġalāluddī as-Suyūṭī), *Tafsīru-l-ġalālayn* (na: <https://www.altafsir.com/Al-Jalalayn.asp>), pristup stranici 5.6.2021.
- Māwardī, 'Alī b. Muḥammad al-Māwardī, *an-Nukatu wa-l-'uyūnu fī-t-tafsīr*, Beirut, 1992. (takoder i 2012).
- Qurṭubī, al-Qurṭubī, *al-Ġāmi'u li aḥkāmī-l-qur'an*, Beirut, 1988.
- Rāzī, Faḥruddīn ar-Rāzī, *at-Tafsīru-l-kabīr (Maḥāṭiḥu-l-gayb)*, Beirut, 1981.
- Ṭabarī, Ibn Ġarīr aṭ-Ṭabarī, *Tafsīr Ġāmi'u-l-bayān*, Beirut, 1984.
- Zamaḥṣarī, 'Umar az-Zamaḥṣarī, *al-Kaššāfu 'an ḥaqā'iqi tanzīli wa 'uyūni-l-aqāwīli fī wuġūhi-t-ta'wīli*, Beirut, 2001.

أنس كاريتش

الآية القرآنية «كل يوم هو في شأن» في الترجمات الأوروبية والغربية

إن موضوع هذه المقالة هو مسألة ترجمة وتفسير الآية القرآنية ٢٩ من سورة الرحمن. وتشير هذه الآية (كل يوم هو في شأن) إلى أن من صفات الله الهامة أنه دائماً يفعل ويخلق. ولما أن هذا الذي تشير إليه الآية متصل بوصف الذات الإلهية فمن الصعب ترجمتها من العربية إلى أية لغة أخرى. وعلى كل حال فمما يجب أن تعبر عنه كل ترجمة من ترجمات هذه الآية أن الله سبحانه وتعالى فعال في كل لحظة وأنه لا يحدث شيء إلا بمشيئته وفعله. وتشير هذه المقالة أيضاً إلى أن ترجمة هذه الآية إلى اللغات الأوروبية تختلف بعضها عن البعض.

Enes Karić

Divine Always and Everywhere, in European and Western Translations of the Qur'an

Summary

The subject of this essay is the translation and interpretation of the 29th āyah of the 55th Sūrah the All-Merciful (Ar-Raḥmān). Through the peculiar style of the Qur'anic original (kulla yawmin huwa fī sha'nin), the āyah 55:29 addresses the Divine always and the Divine everywhere. There are difficulties in translating the messages of this āyah, many of which are related to the "Qur'anic representation" of the Divine Being. In addition, the task of translations of the Qur'an, in dealing with this verse in particular, was to emphasize the permanent Divine creation of the world, as well as the inseparability of time and space. This essay shows that translations of the line 55:29 into European languages have been done differently.

Biti iskren prema Bogu i dobar s ljudima – semanto-stilistička analiza sure El-Ma'un

Dr. hfz. Elmir Mašić

profesor akaida i tefsira u ghm u sarajevu
elmirmasic@yahoo.com

Sažetak

Sura El-Ma'un sastoji se od sedam ajeta i predstavlja univerzalno islamsko učenje koje se ogleda u neraskidivosti ovog i onog svijeta, iskrenog odnosa prema Allahu, dž.š., te lijepog odnosa prema drugim stvorenjima. S obzirom na to da je Poslanik islama *milost svjetovima*, ovdje se posebno ističe blagost i darežljivost prema ranjivim kategorijama društva, kao što su siročad i siromasi. Pokazujući milost prema njima, vjernik se duševno priprema za namaz, svjestan je pred koga staje i s kim komunicira. Kur'an na svakoj svojoj stranici, pa i u suri El-Ma'un, insistira na djelu pored vjerovanja i na tome da se ne može biti dobar prema Allahu, dž.š., ako se u isto vrijeme nije dobro prema Njegovim stvorenjima. Ova kratka kur'anska sura ilustrira spomenute vrijednosti na jasan i koncizan način tako što govori o različitim kategorijama djela.

Ključne riječi: Allah, dž.š., Sudnji dan, jetim, siromah, namaz.

Uvod

Imperativ Kur'ana jeste da nema distinkcije između ovog i budućeg svijeta, materijalnog i duhovnog, prava i etike, odnosa prema Bogu te odnosa prema drugim stvorenjima, prije svega prema ljudima. Sura El-Ma'un, iako jedna od najkraćih sura u Kur'anu, jasno i nedvosmisleno upućuje na činjenicu da islam traži od svojih sljedbenika iskrenost i dobar odnos

u oba pravca - vertikalnom i horizontalnom. Vertikalno uzdizanje vjernika podrazumijeva iskreno vjerovanje u Allaha, dž.š., meleke, knjige, poslanike, Sudnji dan i Božije određenje - imanski šarti, kao i šehadet, namaz, post, zekat i hadž - islamski šarti. Horizontalna putanja vjernika jeste *ihsan* - biti što bolji, perfektniji i savršeniji prema svim Božijim stvorenjima.

Ovdje se vjerovanje u Sudnji dan - imanski šart koji u Kur'anu najčešće dolazi uz vjerovanje u Allaha, dž.š., i namaz, taj krunski obred islama, stavljaju u istu ravan i kontekst sa statusom siročeta i siromaha u islamu, kao i svakog čovjeka koji je u bilo kakvoj potrebi. Sura El-Ma'un traži suštinski pristup vjeri i životu a odbacuje i poništava formalizam u vjerovanju. Njeni ajeti unose vitalnost, angažiranost i pragmatičnost u život vjernika te izgrađuju osjećaj empatije u vjerničkim srcima.

To su bili razlozi koji su nas ponukali da se detaljnije pozabavimo ovom surom, njenim izrazima, riječima, rečenicama i porukama. Stoga je naš cilj ovdje pokazati na koji način Kur'an povezuje vjerovanje u Boga sa dobročinstvom prema ljudima - što je jedini način da se ostvari i zasluži uspjeh i sreća na oba svijeta. U tom smislu analizirat ćemo ključne riječi ove sure i njihovu upotrebu na drugim mjestima u Kur'anu, kao i položaj rečenica u suri i njihov međuodnos. Prije toga je potrebno spomenuti neke osnovne informacije o suri te njen odnos prema prethodnoj i sljedećoj suri. U osnovi koristit ćemo prijevod Kur'ana Besima Korkuta.

Sura El-Ma'un

Postoji više mišljenja o tome gdje je sura El-Ma'un objavljena. Prema jednom mišljenju riječ je o mekkanskoj suri, prema drugom medinskoj, dok treći kažu da je posrijedi mekkansko-medinska sura. Treće mišljenje je najprihvatljivije, s obzirom na to da jedan njen dio govori o licemjerima i pretvaranju, što nije bilo poznato i prisutno u muslimanskoj zajednici u Mekki. Naime, moguće je da su prva tri ajeta objavljena u Mekki a posljednja četiri u Medini pa su oni pripojeni trima prvim ajetima

zbog srodne veze i sličnosti teme.¹ Imam Sujuti navodi da je prije sure El-Ma'un objavljena sura Et-Tekasur, a poslije nje sura El-Kafirun.² Ako pogledamo značenje tri spomenute sure, vidjet ćemo da im je zajedničko to što opisuju ustrajnost nevjernikâ u njihovom nevjerovanju i poricanju Boga općenito a Sudnjeg dana posebno, potom one potcrtavaju zaokupljenost nevjernika ovosvjetskim dobrima koja žele samo za sebe, zaboravljajući druga Božija stvorenja oko njih. Dakle, raspored sura prema vremenu objavljivanja nije slučajna, već je riječ o surama koje se međusobno nadopunjuju i prelijevaju jedna u drugu poput velike rijeke i njenih pritoka. Posrijedi je nadnaravan stil Kur'ana - *i'džaz*, koji također opažamo i u odnosu sure El-Ma'un sa susjednim surama u konačnom, od Boga datom, rasporedu sura kojeg imamo danas pred sobom. No, o tome ćemo govoriti u narednom poglavlju.

Iako sura El-Ma'un proklamira općenite i univerzalne poruke, ona ima svoj povod objavljivanja - *sebebi-nuzul* koji svakako ne ograničava njena značenja i poruke, ali nam olakšava razumijevanje sure kao takve. Postoji više predanja o povodu njenog objavljivanja, ali ćemo se ovdje ograničiti na jedan. Naime, prenosi se da je Ebu Sufjan b. Harb imao običaj svake sedmice klati dvije deve. Jednom mu dođe siročić i zatraži nešto od njega, a on ga otjera štapom te je tada Allah, dž.š., objavio: *Znaš li ti onoga koji onaj svijet poriče? Pa to je onaj koji grubo odbija siročić...*³ Sura El-Ma'un koncizno govori o dvije skupine ljudi: prvi su nevjernici koji negiraju Allahove, dž.š., blagodati i poriču nagradu i kaznu na Sudnjem danu, dok su drugi licemjeri, munafici, koji svoja djela ne čini radi Allaha, dž.š., već radi ljudi.

Vjernici se ovdje podstiču na brigu o potrebama drugih ljudi te se poručuje da je vjera na strani slabog i nemoćnog dok ne ojača, siromašnog dok ne zaima, siročeta, jetima, dok ne odraste i izgubljenog dok se ne skraši na jednom mjestu.⁴

1 Kutb, Sejjid: *U okrilju Kur'ana*, s arapskog prevela grupa autora, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, Sarajevo, 1997, tom 30, str. 329-330.

2 Es-Sujuti, Dželaluddin: *El-Itkan fi 'ulumi-l-Kur'an*, Daru-l-fikr, Bejrut, 2005, tom 1, str. 14.

3 Fatić, Almir: *Tefsir kur'anskih sura: Ez-Zilzal - En-Nas*, Libris d.o.o. Sarajevo, Sarajevo, 2021, str. 191.

4 El-Gazali, Muhammed: *Tematski tefsir kur'anskih sura*, s arapskog preveli Džemaludin Latić i Zahid Mujkanović, Obzorja, Sarajevo, 2003, str. 741.

Veza sure El-Ma'un sa prethodnom i sljedećom surom

Kada se Kur'an temeljito i detaljno proučava, otkriva se logička, misaona veza u porukama, bilo da se radi o vezama nivoa odnosa sure sa surom, bilo ajeta sa ajetima, bilo pojedinih izvoda sa drugim. Sve je to savršeno i kada je samo i kada je u sastavu drugih sura i ajeta, kao i pojedinih drugih kur'anskih cjelina. Ova tefsirska disciplina naziva se *el-muna-sebat bejne es-suveri ve-l-ajat*.⁵ S obzirom na to da je Kur'an postepeno objavljuvan, poznata je disproporcija između današnjeg reda sura i redosljedaja objave Kur'ana. Naravno, oba ova redosljedaja ustanovljena su objavom.⁶ U prethodnom poglavlju pokazali smo da se u vremenskom redosljedaju objavljuvanja sure El-Ma'un uočava nadnaravnost Kur'ana, jer su njena značenja povezana sa surama objavljenim prije i poslije nje, a sada ćemo nešto kazati o vezi ove sure s njenim susjednim surama u današnjem rasporedu Kur'ana.

Naprimjer, suri El-Ma'un prethodi sura Kurejš, u kojoj se govori o navici Kurejšija da putuju zimi i ljeti: *لِيَلْفِ لِيَلْفِ قُرَيْشٍ إِيْلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ* *Zbog navike Kurejšija, navike njihove da zimi i ljeti putuju*.⁷ Kao dao ih ova njihova praksa i zauzetost ovosvjetskim dobrima onemogućava da posvete dovoljno pažnje i brige siročadima, siromasima i osobama u potrebi, o čemu govori sura El-Ma'un. Također, sura Kurejš kaže: *الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِّنْ جُوعٍ* *Koji ih gladne hrani*⁸, dok sura El-Ma'un završava upozorenjem da nevjernici i licemjeri nikome ništa ne daju. Ovdje uočavamo potpunu suprotnost između Allahove, dž.š., milosti s jedne strane i oholosti i škrtošti nevjernikâ i licemjera s druge strane. Naravno, jasno je za koju stranu će se opredijeliti sljedbenici Kur'ana. U sljedećoj suri, El-Kevser, kaže se da je Allah, dž.š., dao Poslaniku, s.a.v.s., *mnogo dobro - el-kevser*,⁹ što je zapravo nastavak onoga što se provlači kroz dvije prethodne sure, Kurejš i El-Ma'un.

5 Ljevaković, Zijad: *Tefsir I, II – Uvod u nauku tefsira*, Bemust Sarajevo, Sarajevo, 2003, str. 70.

6 Vidjeti više: Karić, Enes: *Uvod u tefsirske znanosti*, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, Sarajevo, 1997, str. 40. i dalje.

7 Kurejš, 1-2.

8 Isto, 4.

9 El-Kevser, 1.

Sura El-Ma'un govori o onima koji su nemarni prema namazu a u suri El-Kevser se naređuje obavljanje namaza: فَصَلِّ لِرَبِّكَ *Zato se Gospodaru svome moli.*¹⁰ Osim toga, potencira se obavljanje namaza isključivo radi Gospodara, dok sura El-Ma'un kori one koji klanjaju zbog ljudi. U suri El-Ma'un se spominje siročće, jetim, a sâm Poslanik, s.a.v.s., bio je siročće kome je posvećena sljedeća sura, El-Kevser. Ovdje smo praktično pokazali da se u rasporedu kur'anskih sura krije očita nadnaravnost i da je to dokaz božanskog porijekla Knjige.

U nastavku, analizirat ćemo svaki ajet sure El-Ma'un.

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّينِ (ere 'ejtellezi jukezzibu biddin) *Znaš li ti onoga koji onaj svijet poriče?*

Izvorno, ovaj ajet mogao bi se prevesti riječima: *Jesi li vidio onoga koji...,* jer glagol *re'â* prije svega znači: vidjeti, ugledati, opaziti.¹¹ Zamahšeri smatra da je značenje ajeta: *Jesi li upoznao onoga koji...*¹² Naravno, da bismo nekoga suštinski upoznali, neophodno je da ga vidimo. Cilj ovog pitanja jeste čuđenje i iznenađenje te pobuđivanje čežnje i stvaranje napetosti.¹³ Kur'an često upotrebljava pitanja kako bi zainteresirao slušatelja i privukao njegovu pažnju na ono što slijedi. Ovo je mnogo snažnije i stilski izražajnije od, naprimjer, moguće rečenice: *Onaj ko poriče onaj svijet, on grubo odbija siročće...* Naime, nakon pitanja slijedi kratka pauza i zatišje. Glagol poricati - *kezzebe* došao je u sadašnjem vremenu, što znači da oni to neprestano rade, a ne samo nekada. Čovjek se može naljutiti nekada, ali ako je stalno ljut, to je onda problem. Dakle, nevjernici i licemjeri uporno i permanentno poriču onaj svijet.

Besim Korkut je pojam *dîn* preveo kao *onaj svijet*, što je tačno, ali ne i jedino ispravno značenje. Nekada ovaj pojam označava vjeru islam u cjelini: إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ *Allahu je prava vjera jedino – islam.*¹⁴ Također, poznati Džibrilov hadis kaže da pojam *dîn* obuhvata islamske i imanske

10 Isto, 2.

11 Muftić, Teufik: *Arapsko-bosanski rječnik*, IV izdanje, El-Kalem, Sarajevo, 2017, str. 574.

12 Al-Zamahšari, Mahmud b. 'Umar: *El-Kaššaf 'an haka'ik-t-Tanzil ve 'ujuni-t-ekavil fi vudžuhi-t-te'wil*, Mektebe Misr, bez godine izdanja, tom 4, str. 637.

13 Sabuni, Muhammad Ali: *Safvetu-t-tefasir*, Daru-l-Kur'ani-l-kerim, Bejrut, prvo izdanje, 1981, tom 20, str. 108.

14 Alu 'Imran, 19.

šarte te lijepo ponašanje - *ihsan*.¹⁵ Naravno, ova riječ često dolazi u značenju Sudnjeg dana: وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ يَوْمَ لَا تَمَلِكُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ سَعِيًّا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ *A znaš li ti šta je Sudnji dan, i još jednom: znaš li ti šta je Sudnji dan? Dan kada niko nikome neće moći nimalo pomoći, toga Dana će vlast jedino Allah imati.*¹⁶ Možemo zaključiti da oba prijevoda imaju smisla, jer nema vjere islama bez vjerovanja u Sudnji dan niti je moguće vjerovati u Sudnji dan ako nema ostalih imanskih šarta. Ovdje je Sudnji dan posebno istaknut jer vjerovanje u polaganje računa, nagradu i kaznu najdjelotvornije utječe na čovjeka da bude bolji i iskreniji. Muhammed Asad će ovu riječ prevesti kao *svaki moralni zakon*, tj. bilo kakva objektivna valjanost u vjeri i u pojmu moralnog zakona.¹⁷

فَدَلِكِ الَّذِي يَدْعُ السَّيِّئِمْ (fe zalikellezi jedu'u-l-jetim) *Pa to je onaj koji grubo odbija siročce*

Čovjek često kaže svojim jezikom da je musliman i da prihvata sve sastavne dijelove vjere islama. Međutim, suština vjerovanja ima svoje znakove koji ukazuju na njeno postojanje. Suština vjerovanja jeste u tome da se vjerovanje odmah pokrene i potvrđuje dobrim djelima. Desetine kur'anskih ajeta sadrže onaj poznati imperativ: *vjerovati i činiti dobra djela - amenu ve amilu-s-salihah*, s tim da u suri El-Ma'un nalazimo obrnutu situaciju: ovaj čovjek ne vjeruje i ne čini dobra djela.

Ajet govori o siročetu, jetimu, tom krhkom i potištenom stvorenju koje zaslužuje pažnju društva. U osnovi, jetim je osoba koja izgubi oca, a nije doživjela šerijatsku punoljetnost - doba života kada se može postati roditeljem.¹⁸ Naravno, arapski jezikoslovci su pojam jetim definirali u skladu s predislamskim i ranomuslimanskim arapskim miljeom gdje je dominiralo pravilo da je otac taj koji se brine o socio-ekonomskom statusu djeteta. Mnogo je ajeta u Kur'anu koji, mogli bismo kazati, u nebesa dižu jetima i njegovo pravo, ali bit će dovoljno analizom samo ovog kratkog ajeta ukazati na položaj jetima u islamu.

15 Muslim b. el-Hadždžadž el-Kušejri: *Muslimova zbirka hadisa*, prevod i komentar: Šefik Kurdić i Semir Rebronja, Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici i Centar za proučavanje orijentalne civilizacije i kulture, Zenica-N. Pazar, 2015, tom 1, str. 97-98.

16 El-Infitar, 17-19.

17 Asad, Muhammed: *Poruka Kur'ana*, s engleskog preveo Hilmo Čerimović, El-Kalem, Sarajevo, 2004, str. 1008.

18 Ibn Manzur: *Lisanu-l-areb*, Daru-l-hadis, Kairo, 2003, tom 9, str. 441.

Ovdje je upotrijebljena pokazna zamjenica za daljinu – *zalike*, a nije rečeno *haza* – što predstavlja pokaznu zamjenicu za blizinu. Kao da se hoće poručiti da je daleko od Allaha, dž.š., i svakog dobra onaj ko ponižava i vrijeđa jetima. Glagol *de'aa* - *jedu'uu* znači: silovito odgurnuti i grubo odbiti¹⁹, tj. oduzima njegovo pravo i čini mu nepravdu.²⁰ Osim u ovom ajetu, ista riječ se koristi isključivo kada se govori o tome kako će stanovnici Džehennema biti bacani u njega: *يَوْمَ يَدْعُونَ إِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعَاً Na Dan kada će grubo u vatru džehennemsku biti gurnuti.*²¹ Dakle, kao što će nevjernici, zasluženo, biti gurnuti u Džehennem na grub i surov način, na isti takav način se prema jetimu odnosi čovjek o kojem je ovdje riječ. Ovdje je jetim spomenut u jednini, a ne u množini, što može značiti da je grub odnos prema samo jednom jetimu jednak grubom odnosu prema svim jetimima zajedno. Važno je primijetiti da se ne spominje jetim koji pripada muslimanskoj porodici, već jetim općenito, bez obzira na religijsku pripadnost njegove porodice. Osim toga, ajet je objavljen u Mekki, gdje realno nije postojalo mnogo jetima čiji su roditelji muslimani. Ovo je dodatni dokaz tolerancije, milosti i osjetljivosti islama prema svim ugroženim kategorijama društva.

وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ (ve la jehuddu ala ta'ami-l-miskin) I koji da se nahrani siromah – ne podstiče.

S obzirom na to da je riječ o ranom mekkanskom periodu, a velika većina tadašnjih Mekkelija bili su mnogobošci, možemo zaključiti da islam ne pravi razliku među ljudima prema religijskom uvjerenju kad je posrijedi pomaganje ugroženih. Čovjek može biti bogat ili siromašan, može biti po prirodi škrtac, ali uvijek ima priliku podsticati druge da udjeljuju, jer to je minimum kojeg traži ovaj ajet. Osim u suri El-Maun, u surama El-Fedžr i Ed-Duha također jetim dolazi prije siromaha: *كَلَّا بَلْ لَأَكْفُرَنَّ الْيَتِيمَ وَلَا تَخَاضُونَ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ A nije tako! Vi pažnju siročetu ne ukazuje-te, i da se puki siromah nahrani – jedan drugog ne nagovarate*²², *فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ Zato siročće ne ucivili, a na prosjaka ne podvikni.*²³ Naime,

19 Muftić, Teufik, nav., dj., str. 507.

20 El-Ferra', Ebu Zekerijja Jahja b. Zijad: *Ma'ani-L-Kur'an*, Daru-l-salam, I izdanje, 2013, tom 3., str. 1282.

21 Et-Tur, 13.

22 El-Fedžr, 17-18.

23 Ed-Duha, 9-10.

jetim ima prednost budući da je on uglavnom siromašan i da nema osnovni životni oslonac koji se treba brinuti o njemu, dok se siromašan čovjek može starati sam o sebi, u većini slučajeva.

Glagol *hadda – jehuddu* znači stalno i uporno podstrekivanje i podsticanje te je jači i općenitiji od glagola *hassa – jehussu*.²⁴ Siromah - *miskin* je onaj koji nema ništa i u težem je položaju od fukare - *fekir*.²⁵ I ovdje je riječ o jednini, što dodatno opterećuje čovjeka iz sure El-Ma'un, jer on ne podstiče da se nahrani jedan siromah, da ne govorimo o više siromaha.

On ne podstiče da se nahrani siromah te možemo slobodno zaključiti da ga on sam ne hrani ni kad je u mogućnosti, jer ukoliko iz škrotosti ne podstiče druge, onda je sigurno da ni sam to ne čini. Ovdje nije rečeno da on ne hrani siromaha, jer ukoliko oduzima pravo jetimu, kako će onda nahraniti siromaha iz svog imetka?! Dakle, on škrtari u imetku drugog čovjeka, što je vrhunac niskosti, okrutnosti i tvrdičluka.²⁶

Inače, Kur'an na više mjesta povezuje vjerovanje u budući svijet sa udjeljivanjem i brigom o drugim, jer samo želja za velikom nagradom i strah od žestoke kazne može čovjeka podstaći da podijeli ono što mu je po prirodi drago i za srce sraslo. Primjer su sljedeći ajeti: فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَىٰ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ فَسَنِيسِرُهُ لِلْيُسْرَىٰ وَأَمَّا مَنْ بَدَّلَ وَأَسْتَعْتَىٰ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ فَسَنِيسِرُهُ لِلْعُسْرَىٰ *Onome koji udjeljuje i ne griješi i ono najljepše smatra istinitim – njemu ćemo Džennet pripremiti; a onome koji tvrdiči i osjeća se neovisnim i ono najljepše smatra lažnim – njemu ćemo Džehennem pripremiti.*²⁷

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ (fe vejlu llil-musallin) *A teško onima koji, kada molitvu obavljaju...*

Besim Korkut je preveo ovaj ajet u skladu s kontekstom i odmah je nagovijestio da će sljedeći ajet biti nastavak ovog ajeta. Međutim, ko iole poznaje arapski jezik, jasno mu je da ajet praktično znači: *Teško klanjačima!* Ovdje se mijenja kontekst i prelazi na drugu skupinu ljudi. Dosada smo imali jedninu, a sada se pojavljuje množina. Na ovaj način želi se privući pažnja, jer kada čujete rečenicu: *Teško klanjačima!*, to onda izaziva posebnu pažnju i iščekivanje s obzirom na to koliko važnu ulogu ima

24 El-Isfahani, eal-Ragib: *el-Mufredat fi garibi-l-Kur'an*, Daru-l-m'arifa, Bejrut, VI izdanje, 2010, str. 129.

25 Isto, 243.

26 Sabuni, Muhammad Ali, nav. dj., tom 20, str. 108.

27 El-Lejl, 5-10.

namaz u islamu i Kur'anu. Naime, stječe se dojam da je ono što slijedi revolucionarno i šokantno. Naravno, i ovo je očigledan dokaz da je neophodno tumačiti i razumijevati Kur'an u kontekstu drugih ajeta i sura.

Dakle, propast i kazna klanjačima – licemjerima - munaficima, koji će u nastavku biti opisani određenim ružnim svojstvima. Pojam *vejlun* - teško označava ružnoću i odvratnost, a ponekad se koristi za žaljenje i uzdisanje, siromaštvo i poniženje te sažaljenje i sućut. Neki smatraju da je *vejl* dolina u Džehennemu - u smislu da je onaj za koga Allah, dž.š., upotrijebi ovaj izraz zaslužio da mu prebivalište i boravište bude Vatra.²⁸

Kada se uzmu u obzir kategorije ljudi kojima Kur'an prijete na ovaj način, postaje očigledno da njima u potpunosti odgovaraju sva spomenuta značenja pojma *vejl*. To su oni koji lažu na Allaha, dž.š.²⁹, nevjernici³⁰, mnogobošci³¹, oni koji poriču onaj svijet³², oni koji pri mjeranju zakidaju³³ te klevetnik.³⁴ Sada smo dodatno zainteresirani da saznamo kojim klanjačima se prijete na ovaj način.

الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ (ellezine hum an salatihim sahun) *molitvu svoju kako treba ne izvršavaju*

Namaz zahtijeva skrušenost i prisutnost, a to se, između ostalog, postiže vjerovanjem i ubjedenjem da postoji nagrada i kazna te blagošću, milošću i lijepim odnosom prema jetimu i siromahu. Vidimo da raspored ajeta u suri El-Ma'un prati ovaj redoslijed. Muhammed Asad prevodi ovaj ajet na sljedeći način: *A srca su im daleko od njihova klanjanja*, pa u komentaru kaže da su oni namjerno nemarni u svojim namazima.³⁵ Ovdje je upotrebom lične zamjenice *hum* - oni došlo do pojačanja značenja kako bi se skrenula dodatna pažnja na njih, iako bi rečenica imala isto značenje i bez spomenute zamjenice.

Glagol *seha 'an* znači: biti nepažljiv, rastresen, rasijan, duhom odsutan.³⁶ Ragib Isfahani tvrdi da ovaj pojam podrazumijeva grešku iz

28 Al-Isfahani, al-Ragib, nav. dj., str. 550.

29 El-Bekare, 79.

30 Merjem, 37.

31 Fussilet, 6.

32 El-Murselat, ponavlja se više puta.

33 El-Mutaffifin, 1.

34 El-Humeze, 1.

35 Asad, Muhammed, nav. dj., str. 1008.

36 Muftić, Teufik, nav. dj., str. 794.

nemara, kao kada čovjek popije alkohol i nehotice počini nešto loše. Tada on zaslužuje prijekor i kaznu.³⁷ Dakle, ajet hoće kazati da se ovi ljudi prema namazu ponašaju neozbiljno i neodgovorno, kao što se ponaša pijana osoba. Ukoliko glagol *seha* dođe sa prijedlogom *fi* - u, onda je riječ o zapostavljanju nečega bez znanja (nenamjerno), a ako dođe sa prijedlogom *'an*, kao što je ovdje slučaj, onda je posrijedi ostavljanje ili zapostavljanje uz znanje, tj. svjesno i namjerno.³⁸

Riječ je o osobama koje potcjenjuju i nipodaštavaju namaz tako što ga ne klanjaju na vrijeme. Ibn Abbas, r.a., smatra da je to čovjek koji ne očekuje nagradu za namaz ako ga klanja a ne boji se kazne ako ga ne klanja. Neki drugi mufessiri kažu da je sreća što je ovdje spomenut prijedog *'an* - prema namazu), a ne *fi* - u namazu, jer to znači da se govori o munaficima, a ne vjernicima. Naime, vjernik može nešto zaboraviti ili zanemariti u namazu - *fi*, ali on to čini nenamjerno i ima priliku da ispravi grešku sehvi-sedždom. S druge strane, ukoliko munafik nešto zanemari kad je riječ o namazu - *'an*, njega to ne interesira i ne osvrće se na to.³⁹

الَّذِينَ هُمْ يُرَآؤُونَ (ellezine hum jura'un) *Koji se samo pretvaraju*

U ovom ajetu također opažamo ličnu zamjenicu *hum* - oni koja ima za cilj da naglasi opasnost djela o kojem se govori, kao i u prethodnom ajetu. Glagol *ra'â* – *jurâ'i* znači: pretvarati se i hiniti pred nekim, biti licemjerman.⁴⁰ To je pojava kada čovjek pokazuje svoja djela drugim ljudima s ciljem da ga pohvale i da im se dopadne. Ovo se ne odnosi na vjerske dužnosti - farzove, jer je njih bolje obavljati javno s obzirom na to da je riječ o međašima islama. S druge strane, dobrovoljna djela - nafile trebaju ostati skrivena, osim ako čovjek ima namjeru podstaknuti druge na činjenje dotičnog djela.⁴¹ Postoji mišljenje da su klanjači kojima se ovdje prijeti, zapravo, oni koji klanjaju kada ih ljudi gledaju, a ukoliko ih ne gledaju, oni ostavljaju namaz.⁴²

Pojam pretvaranja - *rija* Kur'an vezuje direktno za munafike i njihov namaz: إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَى يُرَآؤُونَ النَّاسَ وَلَا

37 El-Isfahani, el-Ragib, nav. dj., str. 251.

38 Ibn Manzur, nav. dj., tom 4, str. 732.

39 Sabuni, Muhammad Ali, nav. dj., tom 20, str. 108.

40 Muftić, Teufik, nav. dj., str. 574.

41 Ez-Zamahšeri, Mahmud b. 'Umar, nav. dj., str. 638-639.

42 El-Ferra', Ebu Zekerija Jahja b. Zijad, nav. dj., str. 1282.

يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا *Licemjeri misle da će Allaha prevariti, i On će ih za varanje njihovo kazniti. Kada ustaju da molitvu obave, lijeno se dižu, i samo zato da bi se pokazali pred svijetom, a Allaha gotovo da i ne spomenu.*⁴³ S obzirom na to da se u nastavku ove sure kaže da će *munafici biti na samom dnu Džehennema*,⁴⁴ jasno je zašto se ovoj posebnoj vrsti klanjača prijeti izrazom *vejl* u suri El-Ma'un.

Također, ni milostinja se ne prihvata kod Allaha, dž.š., ukoliko je čovjekova namjera da ga vide drugi ljudi: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى *O vjernici, ne kvarite svoju milostinju prigovaranjem i uvredama, kao što to čine oni koji troše imetak svoj da bi se ljudima pokazali.*⁴⁵

Vidjeli smo da je iskrenost uvjet za svako djelo, tj. da bude učinjeno isključivo radi Allaha, dž.š., a ne ljudi. Ovo pravilo je predstavljeno na primjeru namaza kao najprepoznatljivijeg islamskog obreda.

وَيَتَعَوَّنَ الْمَاعُونَ (ve jemne'une-l-maun) *I nikome ništa ni u naruč ne daju*

Nurko Karaman prevodi ajet na sljedeći način: *I ni korice hljeba drugom ne daju.*⁴⁶ Slično razumijevanje ajeta ima i Muhammed Asad: *I koji, usto, uskraćuju svaku pomoć (bližnjima svojim).* Asad u komentaru kaže da riječ *el-mâ'ûn* obuhvata mnoštvo sitnih pojedinosti za nečiju svakodnevnu upotrebu kao i povremena djela susretljivosti koja se sastoje u pomaganju bližnjih takvim pojedinostima. U širem smislu, ona označava "pomoć" u svakoj teškoći.⁴⁷ Kao da se ovim posljednjim ajetom sure hoće poručiti da čovjek koji poriče Onaj svijet ne samo da nije u stanju činiti velika djela kao što je briga o jetimima i siromašnim te biti iskren prema Bogu, dž.š., već nije spreman ponuditi koricu hljeba drugome.

Pojam *mâni'* jeste imenica izvedena iz glagola *mene'a - jemne'u* i može značiti škrtac⁴⁸ ili deva koja neće da dâ (spusti) mlijeka.⁴⁹ Riječ *mâ'ûn* u Kur'anu nalazimo samo u ovom slučaju i po njoj je sura dobila ime. *Mâ'ûn* konotira sljedeća značenja: kiša, voda, kućna potrepština, sprava,

43 En-Nisa', 142.

44 Isto, 145.

45 El-Bekare, 264.

46 Karaman, Nurko: *Kur'an s prijevodom*, Kupola, d.o.o., Sarajevo, Sarajevo, 2018, str. 602.

47 Asad, Muhammed, nav. dj., str. 1008.

48 Al-Isfahani, al-Ragib, nav. dj., str. 477.

49 Muftić, Teufik, nav. dj., str. 1662.

aparata, vaza, vrč itd.⁵⁰ Dakle, riječ je o jednostavnim i jeftinim stvarima koje većina ljudi posjeduje. Ipak, čovjek koji ne osjeća potrebu da pomogne jetimu i siromahu i koji se izigrava s najvažnijim islamskim obredom, on ide dalje i nije u stanju pokloniti koricu hljeba ili čašu vode.

Zaključak

Kur'an neprestano traži od svojih sljedbenika da budu dobri i prema Bogu i prema ljudima te insistira na tome da uz vjerovanje obavezno idu i djela. Vidjeli smo kako jedna kratka sura, sa svojih sedam ajeta, povezuje vjerovanje u Sudnji dan sa davanjem kore hljeba ili čaše vode. Između dva spomenuta djela, dolazi pomaganje jetima i siromaha te odgovoran i ozbiljan odnos spram namaza. Činjenica da se o spomenutim kategorijama djela govori na jednom mjestu ukazuje na neraskidivost iskrenog vjerovanja u Allaha, dž.š., i lijepog odnosa prema svim drugim stvorenjima. To je zapravo definicija vjere islama - *din* iz poznatog Džibrilovog hadisa: *islam* - islamski šarti, *iman* - imanski šarti i *ihsan* - lijep odnos prema svakome i svemu.

Generalno, postoje djela srca, jezika i udova. Sura El-Ma'un tretira sve tri vrste: djelo srca – poriče Sudnji dan - *jukezzibu*, djelo jezika – ne podstiče - *ve la jehuddu* i djelo udova – tjera jetima - *jedu'u*. Jetim i siromah su spomenuti u jednini - čime se želi poručiti da je loš odnos spram jednog jetima i siromaha jednak lošem odnosu spram svih jetima i siromaha. Također, ne ističe se da je riječ o jetimu čiji su roditelji muslimani ili siromahu muslimanu, a kontekst je mekkanski, mnogobožački, gdje nema mnogo muslimana i njihovih jetima - što nam daje za pravo da kažemo kako Kur'an zahtijeva lijep odnos prema svim ugroženim kategorijama društva, bez obzira na religijsku pripadnost. To su univerzalne etičke vrijednosti koje bi trebale vrijediti u svim vremenima i prostorima.

Kad je riječ o svršecima sedam ajeta sure El-Ma'un, i tu uočavamo sklad i harmoniju, jer prva četiri ajeta završavaju na dugi vokal *i*: *din*, *jetim*, *maskin* i *musallin*, dok posljednja tri završavaju na dugi vokal *u*: *sahun*, *jura'un* i *ma'un*. Zapravo, ovaj sklad tonaliteta ukazuje na sklad

⁵⁰ Isto, 1641.

onoga o čemu sura govori, a to je odnos ovoga i onoga svijeta, odnos prema Bogu i ljudima te sklad djela srca, jezika i udova.

Literatura

- El-Ferra', Ebu Zekerijja Jahja b. Zijad: *Ma'ani-l-Kur'an*, Darul-s-alam, I izdanje, 2013.
- El-Isfahani, el-Ragib: *al-Mufredat fi garibu-l-Kur'an*, Daru-l-m'arifa, Bejrut, VI izdanje, 2010.
- Ez-Zamahšeri, Mahmud b. 'Umar: *El-Kaššaf'an haka'iki t-Tenzil ve 'ujuni l-ekavil fi vudžuhi t-te'vil*, Mektebe Misr, bez godine izdanja, tom 3.
- Asad, Muhammed: *Poruka Kur'ana*, s engleskog preveo Hilmo Ćerimović, El-Kalem, Sarajevo, 2004.
- El-Gazali, Muhammed: *Tematski tefsir kur'anskih sura*, s arapskog preveli Džemaludin Latić i Zahid Mujkanović, Obzorja, Sarajevo, 2003.
- Fatić, Almir: *Tefsir kur'anskih sura: Ez-Zilzal – En-Nas*, Libris d.o.o. Sarajevo, Sarajevo, 2021.
- Ibn Manzur: *Lisanu-l-Areb*, Daru-l-hadis, Kairo, 2003.
- Karaman, Nurko: *Kur'an s prijevodom*, Kupola, d.o.o., Sarajevo, Sarajevo, 2018.
- Karić, Enes: *Uvod u tefsirske znanosti*, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, Sarajevo, 1997.
- Korkut, Besim: *Kur'an s prevodom*, Starješinstvo Islamske zajednice Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije, Sarajevo, 1987., V izdanje.
- Kutb, Sejjid: *U okrilju Kur'ana*, s arapskog prevela grupa autora, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, Sarajevo, 1997.
- Ljevaković, Zijad: *Tefsir I, II – Uvod u nauku tefsira*, Bemust Sarajevo, Sarajevo, 2003.
- Muftić, Teufik: *Arapsko-bosanski rječnik*, IV izdanje, El-Kalem, Sarajevo, 2017.
- Muslim b. el-Hadždžadž el-Kušejri: *Muslimova zbirka hadisa*, prevod i komentar: Šefik Kurdić i Semir Rebronja, Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici i Centar za proučavanje orijentalne civilizacije i kulture, Zenica – N. Pazar, 2015., tom 1.
- Sabuni, Muhammad Ali: *Safvetu-l-tefāsir*, Daru-l-Kur'ani-l-kerim, Bejrut, prvo izdanje 1981., tom 12.
- Es-Sujuti, Dželaluddin: *El-Itkan fi 'ulumi l-Kur'an*, Daru-l-fikr, Bejrut, 2005.

الصدق والإخلاص لله والصلاح واللفظ للمخلوقات - التحليل المعني البياني لسورة الماعون

تتألف سورة الماعون من سبع آيات قصيرة ولكنها مشتملة على كنه حقيقة الإسلام وهي متمثلة في استحالة التفرقة بين الحياة الدنيا والحياة الآخرة والتفرقة بين التعامل المخلص بالله والتعامل الكريم اللطيف بمخلوقاته. ونظرا إلى كون رسول الإسلام رحمة للعالمين فقد خصص القول في هذه السورة لخصلة اللطف والرحمة والسخاء نحو الفئات الضعيفة في المجتمع من أمثال اليتامى والمساكين، وذلك لأن القرآن في كل صفحة من صفحاته - مثل ما هو الحال في سورة الماعون - يصر على أنه يستحيل للإنسان أن يكون برا لله إن لم يكن في الوقت نفسه برا لمخلوقاته.

Elmir Masic

Being Honest With God and Good to People - Semantic-Stylistic Analysis of Surah Al-Mā'ūn

Summary

Surah Al-Mā'ūn consists of seven verses and is a universal Islamic teaching that is reflected in the inseparability of this world and the Hereafter, a sincere relationship with Allah, s.w.t., and in a good relationship with His creatures. Given that the Prophet of Islam is a mercy to the worlds, gentleness and generosity towards vulnerable categories of society, such as orphans and the poor, are particularly emphasized here. On its every page, including Surah Al-Mā'ūn, the Qur'an insists on acting in addition to believing and that one cannot be good to Allah, s.w.t., if one is not good to His creatures at the same time.

Opstruiranje infrastrukturne obnove Islamske zajednice od strane organa vlasti u socijalističkoj Bosni i Hercegovini od 1945. do 1965. godine

Dr. sci. Adis Sultanović

imam u miz sarajevo
sultanadis@gmail.com

Sažetak

Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini je završetak Drugog svjetskog rata (1945) dočekala s velikim brojem djelimično ili potpuno devastiranih objekata. Shodno tome, u ovom radu se analizira fenomen infrastrukturne obnove Islamske zajednice u socijalističkoj Bosni i Hercegovini, gdje je fokus stavljen na opstruktivne mjere organa vlasti u periodu od 1945. do 1965. godine. U radu se također detektira i analizira uloga Islamske zajednice u BiH i lokalnog muslimanskog stanovništva u procesu izgradnje ili adaptacije vjerskih objekata na području socijalističke Bosne i Hercegovine u naznačenom periodu.

Ključne riječi: Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini, komunizam, džamija.

UVOD

Islamska zajednica u socijalističkoj Bosni i Hercegovini našla se u veoma delikatnoj situaciji nakon završetka Drugog svjetskog rata (1945) kada je

Komunistička partija Jugoslavije (KPJ) je u novoformiranoj državi Federativnoj narodnoj Republici Jugoslaviji (FNRJ), odnosno u Narodnoj republici Bosni i Hercegovini (NR BiH), uvela model sekularne države koju karakterizira odvojenost vjerskih zajednica od države, proglašenje vjere za privatnu stvar svakog čovjeka i uživanje građanskih prava neovisno o pripadnosti ili nepripadnosti nekoj vjerskoj zajednici ili ispovijedanju neke religije.¹ Shodno tome, državno-politički sistem FNRJ je donio niz zakonskih mjera koje su se direktno ili indirektno ticale Islamske zajednice u BiH.

Islamska zajednica u BiH je nakon završetka Drugog svjetskog rata svoj rad obnavljala u veoma nepovoljnim okolnostima - kao što su ogromna razaranja vjerskih objekata, opljačkana imovina, razbijanje organizacije na terenu, veliki deficit kvalificiranih kadrova, posebno lokalnih imama, muallima, hatiba koji su sprovodili vjerski život u džematima.²

Društveno-političku stvarnost u periodu poslije Drugog svjetskog rata obilježili su organi vlasti koji su nastojali eliminirati vjerski život ili ga svesti u granice nužnih potreba svodeći djelatnosti vjerskih zajednica, njenih službenika, ali i njenih pripadnika, isključivo na vjerske objekte i poslove. Važnu ulogu u tome imali su sljedeći državni organi: Komisija za vjerska pitanja u BiH, Uprava državne bezbjednosti i Jugoslovenska narodna armija, budući da je postojala simbioza državnog i partijskog aparata u svim sferama društvenog života. Međutim, posebno važnu ulogu u sprovođenju komunističke politike prema vjerskim zajednicama imali su razni lokalni organi vlasti, koji su u tom procesu znali koristiti razne opstruktivne mjere prema vjerskim zajednicama i njenim službenicima. To je posebno primjetno po pitanju izdavanja dozvola za adaptaciju ili izgradnju određenog vjerskog objekta, što će u nastavku ovog rada biti detaljnije elaborirano.

1 Enes Durmišević, „Prestanak važenja šerijatskog prava kao pozitivnog prava 1945. godine u Bosni i Hercegovini“, *Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, LXIX, br. 11-12, 2007, str. 1055.

2 Više u: Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini u vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, Bošnjačka nacionalna zajednica za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju - Islamska zajednica u Hrvatskoj, Medžlis Islamske zajednice Zagreb - Institut za istoriju Sarajevo, Zagreb-Sarajevo, 2012.

Pitanje infrastrukturne obnove Islamske zajednice poslije Drugog svjetskog rata

Islamska zajednica u BiH je završetak Drugog svjetskog rata dočekala s velikim brojem djelimično ili potpuno devastiranih objekata što svjedoče dostupni arhivski podaci u tabeli 1.

NR Bosna i Hercegovina	Porušene crkve i džamije u toku Drugog svjetskog rata	Sagrađene crkve i džamije do 1955.	Popravljene crkve i džamije do 1955.
Katolička crkva	27	3	52
Pravoslavna crkva	87	2	43
Islamska zajednica	123	14	98

Tabela 1 Porušene, sagrađene i popravljene crkve i džamije u BiH, ratni period i 1955. godine³

Prezentirani podaci o stanju vjerskih objekata Islamske zajednice u arhivskoj dokumentaciji nisu potpuni, ali se na osnovu istih može ustvrditi da su ratne posljedice desetkovale baznu infrastrukturu Islamske zajednice u BiH kao i drugih vjerskih zajednica. Interesantno je također primijetiti da Islamska zajednica i nakon desetljeća od završetka Drugog svjetskog rata nije obnovila sve džamije koje su kroz povijest imale veliki značaj za organizaciju vjerskog života muslimana u Bosni i Hercegovini. Vrijedno isticanja je i to da se u arhivskoj dokumentaciji ne spominju podaci o stanju mesdžida, mekteba, imamskih kuća - stanova i dr., koji bi zasigurno dodatno pojasnili razmjere stradanja infrastrukture Islamske zajednice za vrijeme Drugog svjetskog rata.

Stanje po pitanju infrastrukture Islamske zajednice u BiH nakon završetka Drugog svjetskog rata 1945. godine bilo je izuzetno teško, a to su najviše osjetili džematski imami koji su se vratili u pretežno poružene džemate, bez ikakve infrastrukture (džamije, mekteba ili stana) gdje su zajedno sa svojim džematlijama pokretali inicijative za izgradnju ili adaptaciju infrastrukture Islamske zajednice u BiH. Koliko je bilo teško stanje po pitanju infrastrukturne obnove Islamske zajednice 1950-tih govori i jedno uputstvo Vakufske direkcije u Sarajevu iz 1956. godine u kojem se kaže: „U pogledu popravaka džamija i drugih zgrada koje služe za vjerske svrhe, a čiji vakufi nemaju za to dovoljnih prihoda ili ih

³ A BiH, KVPBiH, kut. 5, 82/1957, Neka pitanja iz odnosa crkve i države, 1955, str. 2-3.

nemaju nikako, treba da mještani izvrše ove popravke dobrovoljnom radnom akcijom i doprinosom u novcu i materijalu uz prethodnu dozvolu nadležne Narodne vlasti, jer Vakufska centrala nema finansijske mogućnosti za davanje pomoći u tu svrhu.“⁴

Uvidom u zvanične podatke Islamske zajednice postaje jasnije koliko je zapravo obnova njene infrastrukture bila minimalna, što svjedoči i podatak da su sredinom 1950-tih izgrađene i otvorene ratom porušene džamije i to samo u Željeznom Polju kod Žepča 15.12.1955. godine, u Prači Semiz Ali-pašina džamija 17.8.1956. godine, Skender-pašina džamija u Šćipima kod Prozora 21.9.1956. godine i Turhan Emin-begova džamija u Ustikolini 5.10.1956. godine.⁵

Svjesni teškog stanja, posebno kada su u pitanju džamije, u Islamskoj zajednici u BiH su krajem 1950-tih naglašavali važnost izgradnje i adaptacije džamija na trenu: „Naše džamije su danas ne samo mjesta za obavljanje molitve nego su one i centri cjelokupnog našeg vjerskog života. Pored ibadeta i vazu-nasihata tamo se održavaju i sve vjerske manifestacije kao što su: proslave Mevluda i Nove hidžretske godine, ikrari i hadžijske dove pred odlazak na hodočašće u sveta mjesta Mekku i Medinu itd. U njima se prikupljaju dobrovoljni prilozi za potrebe IVZ, a u posljednje doba u njima se skoro posvuda obavlja i vjersko obučavanje. Konačno, u njima se održavaju sjednice vakufskih povjerenstava, džematskih odbora kao i skupovi za izbor džematskih odbora itd. Iz svega toga proizlazi da je danas kod nas mnogo veći značaj džamija nego što je bio ranije, jer se u njima odvija cjelokupan naš vjersko-prosvjetni život.“⁶

Ovaj navod svjedoči radikalne društveno-političke okolnosti u kojima je Islamska zajednica nastojala osigurati barem minimum vjerskog života, za koji je komunistička vlast ultimativno tražila da se premjesti unutar vjerskih bogomolja i da kao takav treba ostati privatna stvar vjernika.

Na osnovu arhivske dokumentacije i druge relevantne literature te prijećanja imama, mnogo je primjera agilnih imama koji su predano radili na infrastrukturnoj obnovi džemata u 1960-tim. Oni su bili angažirani

4 „Raspis Vakufske direkcije“, *Glasnik IVZ u FNRJ*, VII, br. 4-6, 1956, str. 198.

5 „Izveštaj o radu Vrhovnog islamskog starješinstva u FNRJ u 1956. godini“, *Glasnik VIS-a u FNRJ*, VII, br. 9-10, 1956, str. 407.

6 „Izveštaj Saborskog odbora 15. i 16. decembra 1958.“, *Glasnik VIS-a u FNRJ*, X, br. 1-3, 1959, str. 106.

na fizičkim poslovima od sakupljanja kamena, kopanja temelja, zidanja, skupljanja sredstava i sl. Primjera radi, jedan od vrijednih pregalaca u organiziranju i čuvanju vjerskog života u selu Podžeplje (Rogatica), bio je imam Sulejman-ef. Hodžić koji je preuzeo brigu oko popravke dotrajale džamije. Vrlo brzo je pokrenuo akciju sa džematlijama i popravili su džamiju. Zatim su nastavili s akcijom pa su sagradili stan za imama i jednu prostoriju za vjersku obuku. Kako nije bilo ograde oko džamije i harema, skupili su 75.000 dinara i zagradili harem.⁷

Opstruiranje infrastrukturne obnove Islamske zajednice u BiH od 1945. do 1965. godine

Uvidom u arhivsku dokumentaciju Komisije za vjerska pitanja socijalističke Bosne i Hercegovine možemo kazati da je skoro redovna praksa bila da su organi vlasti opstruirali aktivnosti obnove vjerskih objekata tako što nisu izdavali odobrenja za gradnju ili za prikupljanje sredstava u te svrhe. Razlog tome bili su, kako se navodi u arhivskoj dokumentaciji Komsije, „nesređeni odnosi između države i vjerskih zajednica naposredno poslije rata“.

U Komisiji za vjerska pitanja su dodatno pojasnili fenomen opstrukcija na terenu: „To se u uslovima političke konfrontacije države i vjerskih zajednica prenosilo i na vjerničke mase, pa je po pitanju izgradnje novih i opravke starih vjerskih objekata dolazilo do suprotstavljanja dijela građana i organa vlasti. Dolazilo je do pritisaka ne samo vjerskih službenika već i vjernika da organi vlasti izdaju traženu dozvolu, ali bez mnogo uspjeha. Nakon što bi među muslimanima bila pokrenuta akcija sakupljanja priloga bez odobrenja, redovno su bili procesuirani i kažnjeni od organa vlasti“⁸, navodi se u izvještaju Komisije za vjerska pitanja BiH.

Na terenu se dešavalo da su lokalne vlasti oduzimale priloge muslimanskog stanovništva nastojeći time zaustaviti gradnju i adaptaciju vjerskih objekata, što se, primjera radi, desilo u džematu Seonice kod Konjica, u kojem je „milicija oduzela 79.000 dinara koje su muslimani

7 Edhem Hafizović, „Vjerska aktivnost u Rogatici i okolini“, *Glasnik VIS u SFRJ*, XXVIII, br. 5-6, 1965, str. 198-199.

8 A BiH, KVPBiH, kut. 38, br. 161/65, „Pojačani zahtevi za otvaranje prostorija za katehizaciju od strane pripadnika IVZ u Hercegovini“, *Bilten SKVP*, god. IV, br. 3, 30.04.1965, str. 20.

dobrovoljno donirali u džamiju, u svrhu popravki na džamiji.⁹ U gradovima je bilo posebno teško, ili skoro nemoguće dobiti dozvolu za gradnju vjerskog objekta.¹⁰ Jedan od razloga zašto je to bilo tako leži u činjenici što je izgradnja ili adaptacija vjerskih objekata označena od strane vlasti kao „put čvršćeg okupljanja vjernika, učvršćivanja i jačanja uticaja klera na vjerničku masu“.¹¹

I pored toga što su u Komisiji za vjerska pitanja NR BiH govorili da je obnova vjerskih objekata dozvoljena u državi, mnogo je slučajeva zabilježeno u arhivskoj građi na osnovu čega se iščitava da su lokalni organi vlasti radili ili su nastojali onemogućiti lokalne imame i muslimane u procesu opravke i izgradnje vjerskih objekata, optužujući ih za kršenje zakonskih propisa i tome slično. Navest ćemo u nastavku nekoliko primjera koji potvrđuju navode o onemogućavanju Islamske zajednice u BiH i muslimana u procesu popravke ili izgradnje vjerskih objekata poslije Drugog svjetskog rata. Na osnovu arhivske dokumentacije evidentno je da su lokalni organi vlasti (pretežno narodni odbori) opstruirali obnovu popaljenih i porušenih džamija u toku rata, kao npr. u mjestima Rakitnica (Rogatica) i u Cerskoj (Vlasenica).¹²

Mjere nadležnih lokalnih organa vlasti na terenu su doprinjele tome da su na području Ulema-medžlisa u Sarajevu u periodu od 1959. do 1960. godine, sagrađene i otvorene samo dvije nove džamije i to u selima Jelovom Brdu kod Zvornika i u Studenčici kod Konjica, dok je u **Koreničima** kod Bugojna izgradnja nove džamije bila u toku. Uz to, navodi se podatak da su džematlije iz svojih sredstava adaptirali sedam ratom porušenih džamija.¹³

Interesantno je primijetiti da su organi vlasti početkom 1960-tih na području Bosne i Hercegovine naglašavali sve veću aktivnost Islamske zajednice s intencijom da se popravljaju, grade i otvaraju novi vjerski objekti. S tim u vezi, u izvještaju o radu Komisije za vjerska pitanja NR BiH u 1960. godini apostrofira se sljedeći fenomen po pitanju infrastrukturne problematike kod vjerskih zajednica: „Karakteristična je pojava u

9 A BiH, KVPBiH, kut. 5, broj 62/56, Oduzimanje priloga za popravke na džamiji, 17.05.1956.

10 Mustafa Spahić, *Od hilafeta do rijaseta*, El-Kalem, Sarajevo, str. 324.

11 A BiH, KVPBiH, kut. 41, br. 512/67, KVPBiH, Odnos između državnih organa i vjerskih zajednica, str. 7.

12 A BiH, KVPBiH, kut. 5, broj 94/57, Pitanja i problemi koji iziskuju rješenje, 25.03.1957, str. 9.

13 „Izvještaj Ulema-medžlisa u Sarajevu o radu od 16.12.1958. do 20.11.1959. Vakufskom saboru BiH“, str. 102.

posljednje vrijeme da pojedine vjerske zajednice, a posebno muslimanska, traže izgradnju vjerskih objekata. Obično se dozvola traži za adaptaciju pa se to iskoristi za gradnju ili dogradnju. U nekim slučajevima je inicijativa vjernika za izgradnju džamija zamijenjena inicijativom za izgradnju vodovoda, dovoda električne struje, puteva i dr.¹⁴

Organi vlasti su opstruirali izgradnju džamija u mjestima koja su se razvila u veća naselja, kao što su Zavidovići gdje se nije dozvoljavao prijenos kupljenog zemljišta za džamiju 1951. godine. Pitanje izgradnje džamije u Zavidovićima će dugi niz godina ostati neriješeno, a posebno će biti aktuelizirano 1964. godine, kada je nezadovoljstvo muslimana u Zavidovićima, kako se navodi u dokumentaciji Komisije za vjerska pitanja SR BiH, „bilo sve veće“. Da je bilo tako svjedoči i reagiranje inicijativnog Odbora za gradnju džamije u Zavidovićima prema Komisiji za vjerska pitanja SR BiH, 18. maja 1964. godine, obavještavajući istu da je urađen projekat i osigurano zemljište za planiranu džamiju, te da je na osnovu toga Starješinstvo IVZ u NR BiH, 4. januara 1962. godine, odobrilo izgradnju džamije u Zavidovićima. Međutim, Odjeljenje za privredu i finansije Skupštine općine Zavidovići je rješenjem od 10. oktobra 1962. godine odbilo zahtjev Islamske zajednice za izdavanje odobrenja za izgradnju džamije.¹⁵

Iako je Islamskoj zajednici u BiH početkom 1960-tih bilo oduzeto oko 95% vakufske imovine, ona se i poslije toga suočavala s pritiskom na preostali dio nenacionalizirane imovine. Za izgradnju bilo kakvih društvenih objekata ili puteva, prva je na udaru bila vakufska imovina.¹⁶ Prema tome, organi vlasti su u određenim sredinama pribjegavali rušenju vjerskih objekata Islamske zajednice, posebno džamija, pravdajući to potrebom za izgradnjom puteva, pruga itd. Karakterističan primjer je rušenje džamije u Vogošći koju je 31. maja 1952. godine, „vojska JNA zajedno sa zgradom turbeta porušila do temelja, iako prethodno nisu informirani organi IVZ. Tako je ovaj kraj sa deset okolnih sela izgubio posljednju džamiju, koja je ujedno bila i jedina na prostoru od Sarajeva do Ilijaša“,¹⁷

14 A BiH, KVPBiH, kut. 12, br. 183/61, Izvještaj KVPBiH za 1960. god., str. 8.

15 A BiH, KVPBiH, kut. 22, br. 282/64, Izgradnja džamije u Zavidovićima, 20.02.1964.

16 Muhamed Salkić, „Islamska zajednica i vakufi“, *Vakufi u Bosni i Hercegovini*, Islamska zajednica u BiH i Vakufska direkcija Sarajevo, 2011, str. 36.

17 A BiH, KVPBiH, kut. 2, br. 142/53, Dopis Vrhovnog islamskog starješinstva upućen Komisiji za vjerska pitanja Bosne i Hercegovine, 8.6.1953.

naglašeno je u dopisu Vrhovnog islamskog starješinstva upućen Komisiji za vjerska pitanja Bosne i Hercegovine, 8. juna 1953. godine.

Na terenu su lokalni organi vlasti zauzimali čvrst stav po pitanju zabrane gradnje vjerskih objekata, a šta je to u praksi značilo najbolje se može vidjeti na osnovu Izvještaja za rad sreske Komisije za vjerska pitanja Narodnog odbora Sarajevo iz 1964. godine. U spomenutom izvještaju se navodi da je bilo „7 slučajeva gradnje vjerskih objekata od strane IVZ i da je protiv 17 lica vođen administrativno-kazneni postupak te su kažnjeni sa novčanim kaznama u iznosima od po 7.000 do 15.000 dinara, a započeti radovi na vjerskim objektima su obustavljeni“.¹⁸

U zauzimanju stavova prema izgradnji novih i opravci postojećih vjerskih objekata, organi vlasti su slijedili sljedeća uputstva Komisije za vjerska pitanja BiH: „ (...) uzimati u obzir omjer vjernika i ateista; stvarno raspoloženje vjernika u odnosu na izgradnju ili opravku vjerskog objekta; stepen depolitizacije vjerskog života na tom području; izvori prihoda (prilozi vjernika ili pomoć emigracije); odnos svećenika prema aktuelnim mjerama vlasti; da li je ranije postojao vjerski objekat ili nije; te heterogenost stanovništva po vjerskoj pripadnosti i posljedice koje iz toga proističu. Odobrenje za opravku postojećih objekata u principu je trebalo davati, s tim što bi za krupnije adaptacije trebalo imati nešto oštrij kriterij. Odobrenje za izgradnju novih vjerskih objekata, tamo gdje su raniji srušeni, trebalo bi davati samo uz konsultovanje naprijed navedenih elemenata. Izgradnju vjerskih objekata, tamo gdje ranije uopšte nisu postojali, nije trebalo dozvoliti, a posebno ne u gradovima i radničkim centrima“, navedeno je u uputstvu Komisije za vjerska pitanja BiH.¹⁹

Dakle, na ovakav način su lokalni organi vlasti pozivani da opstruiraju izgradnju vjerskih objekata i to posebno tamo gdje ranije nisu postojali. Eklatantan primjer je već spomenuti slučaj u Zavidovićima.²⁰

18 A BiH, KVPBiH, kut. 38, br. 147/65, Izvještaj sreske KVP Sarajevo za rad u 1964. godini, str. 5.

19 A BiH, KVPBiH, kut. 34, br. 25/65, Informacija o pojačanoj izgradnji i opravi vjerskih objekata i o manifestacijama na vjerskoj osnovi, januar 1965, str. 4-5.

20 Inicijativa za gradnju gradske džamije u Zavidovićima biti će realizirana tek nekoliko godina kasnije u fazama. Prva je bila kupovina objekta u ul. Stjepana Radića i njegova adaptacija 1968. godine, a druga je bila izgradnja munare 1980. god. Fehim Mejrić, *Zavidovići na tragu prošlosti*, Dom štampe, Zenica, 2009, str. 28-32.

Islamska zajednica u BiH i izgradnja - adaptacija džamija od 1960. do 1965. godine

Svjesna sve teže situacije po pitanju infrastrukturne obnove u radikalno drukčijim društveno-političkim okolnostima, a posebno u uvjetima opstrukcije organa vlasti, Islamska zajednica u BiH je 9. aprila 1960. godine donijela Pravilnik o izgradnji novih džamija i mesdžida sa intencijom da se uvede reda kada je u pitanju izgradnja ili popravak vjerskih objekata.²¹ Džamije su se gradile „po tipskom projektu koji je VIS dostavljao građevinskim odborima, i prema odobrenju Starješinstva IVZ nakon što bi se provjerila i preispitala potreba gradnje, a nakon toga su nadležni organi vlasti davali dozvolu za gradnju, ili su je zabranjivali“.²²

Prema podacima iz 1962. godine, Starješinstvo IVZ u NR BiH je na traženje džematlija, a po preporuci područnih organa IZ, izdalo određeni broj odobrenja za popravak, odnosno adaptaciju vjerskih objekata. Na osnovu toga širom Bosne i Hercegovine sagrađeno je: „6 novih džamija, 2 kamene munare, popravljeno 6 džamija, odobreni popravci za 4 mektebske zgrade radi održavanja vjerske obuke itd.“. Svi ovi kao i brojni ostali sitniji radovi na opravci i održavanju vjerskih objekata vršeni su uglavnom iz sredstava lokalnih muslimana.²³ Primjera radi, džamija u Ostrožcu je 1955. godine potopljena jezerom, a lokaciju i dozvolu za gradnju nove džamije izdao je Narodni odbor opštine u Jablanici 1962. godine, dok je prethodno tome Starješinstvo IVZ u Sarajevu odobrilo novogradnju po tipskom planu Vrhovnog islamskog starješinstva.²⁴

U izvještaju Komisije za vjerska pitanja sreza NO Tuzla se navodi da su objekti Islamske zajednice uglavnom starijeg vijeka i građeni bez plana i projekta od vrlo lošeg građevinskog materijala (ćerpić, drvo ili šeper). Stoga je, kako se navodi, „njihov vijek trajanja mnogo kraći i neminovno

21 A BiH, KVPBiH, kut. 9, br. 158/60, Odluka o izgradnji džamija i mesdžida, 23.04.1960, str. 8-10.

22 „Izvještaj Ulema-medžlisa u Sarajevu o radu u vremenu od 16.05. do 15.12.1958. godine“, *Glasnik VIS u FNRJ*, god. X, br. 1-2, 1959, str. 115; A BiH, KVPBiH, kut. 12, br. 189/61, decembar 1960, str. 17.

23 „Izvještaj o radu Starješinstva IVZ u NR BiH od 01.01.1962. do 01.03.1963. godine“, *Glasnik VIS u FNRJ*, XXVI, br. 5-6, 1963, str. 248.

24 Jedan broj džamija su od 1960. do 1962. god. temeljito popravljene doprinosima lokalnih muslimana kao: „Šarića džamija u Mostaru, Sultan Sulejmanova džamija u Blagaju, Ali-paše Rizvanbegovića džamija na Buni, Sultan Bajazidova - Careva džamija u Nevesinju i Osman-pašina džamija u Trebinju i druge.“ Zufer Bešlić, „Vjersko-prosvjetne prilike pripadnika IVZ u Hercegovini“, *Glasnik VIS u FNRJ*, XXVI, br. 3-4, 1963, str. 157-158.

dolazi do čestih potreba i zahtjeva za opravku ili izgradnju novih umjesto dotrajalih objekata“. Zanimljiva je konstatacija ove Komisije da se novi vjerski objekti (džamije i mesdžidi) grade „od tvrdog materijala čiji je vijek trajanja mnogo duži, te da su mnogo veći od ranijih“. U Komisiji za vjerska pitanja su naglasili da se spomenuti „novi pristup planiranja i izgradnje džamija može se zahvaliti novom Pravilniku IVZ o gradnji džamija i mesdžida“.²⁵

U godišnjem izvještaju Komisije za vjerska pitanja SR BiH za 1964. godinu navodi se da Islamska zajednica u BiH, a posebno reisu-l-ulema Sulejman Kemura uporno insistira na opravci i obnovi preostalih vjerskih objekata (oko 130 džamija), tako i na izgradnji novih džamija i mesdžida.²⁶ Jedan od primjera u kojem se vidi zalaganje reisu-l-uleme Sulejman-ef. Kemure po pitanju izgradnje - adaptacije džamije jeste slučaj iz Borča (Gacko) iz 1964. godine. Naime, reisu-l-ulema Kemura zadužio je glavnog imama za Hercegovinu, Zufer-ef. Bešlića da se angažira po pitanju rješavanja zahtjeva za izgradnju džamije, kojeg su muslimani iz Borča podnijeli još prije četiri godine, 1960. U dokumentaciji Komisije za vjerska pitanja SR BiH navodi se da su muslimani iz Borča nekoliko puta intervenirali kod lokalnih organa u Gacku sa zahtjevom da im se odobri gradnja džamije. Konstantno su dobijali odgovor da njihov zahtjev nije popun, tj. da nisu osigurali novčana sredstva u banci. Nakon što su ispoštovali i ovaj uvjet, opet nisu dobili potrebnu dozvolu za gradnju od organa vlasti u Gacku. U Komisiji za vjerska pitanja sreza Mostar su kazali da nije trebalo odugovlačiti četiri godine s ovim slučajem i da treba dati dozvolu za izgradnju džamije.²⁷

Pojašnjenja radi, džamija u Borču (Pridvorici) stradala je u ratu 1941, a sagrađena je tek 1967. godine, što će kazati da su lokalni organi vlasti u Gacku opstruirali njenu izgradnju još nekoliko godina.

25 A BiH, KVPBiH, kut. 33, br. 361/65, Informacija o djelatnosti klera na izgradnji vjerskih objekata na području sreza Tuzla, 22.12.1965, str. 4.

26 A BiH, KVPBiH, kut. 34, br. 5-4/65, Godišnji izvještaj Komisije za vjerska pitanja Sarajevo, 1964, 09.02.1965, str. 20.

27 A BiH, KVPBiH, kut. 38, br. 116/65, Komisija za vjerska pitanja srez Mostar - informacija, 26.03.1965.

Rezultati infrastrukturne obnove Islamske zajednice u BiH od 1945. do 1965. godine

Uprkos svim opstruktivnim mjerama od strane organa vlasti, u Bosni i Hercegovini su nastavljene aktivnosti na pokretanju inicijativa za popravke - izgradnju džamija i sakupljanju sredstava u te svrhe. To potvrđuju statistički podaci Komisije za vjerska pitanja BiH iz 1964. godine, prema kojima je od 1945. do 1964. godine opravljeno 445 džamija, sagrađeno na temeljima porušenih džamija 121, novosagrađeno 18 džamija, dok je u ruševnom stanju bilo 133 džamija. Pored toga, navodi se podatak prema kojem su u toku Drugog svjetskog rata porušene 224 džamije a najviše porušenih vjerskih objekata se nalazilo na području Foče 13, Glamoča 10 i Šipova 5. Od 18 novosagrađenih džamija u mjestima gdje prije rata nije bilo džamija, najviše ih je sagrađeno u Tešnju - pet džamija.²⁸ Ovi podaci su važni u sagledavanju infrastrukturne devastacije kao i postratne izgradnje - adaptacije vjerskih objekata Islamske zajednice na terenu, u džematima i to prvenstveno velikom naporu organa Islamske zajednice i izdvajanjem značajnih sredstava lokalnog muslimanskog stanovništva za te svrhe.

Brojčano stanje džamija u NR BiH od 1945. do 1964. godine	
Brojčano stanje džamija u BiH 1932. godine	1.120
U Drugom svjetskom ratu porušeno	224
Od 1945. do 1964. godine opravljeno	445
Od 1945. do 1964. godine sagrađeno na temeljima porušenih džamija	121
Od 1945. do 1964. godine sagrađeno na mjestima gdje ranije nije bilo vjerskih objekata	18
Od 1945. do 1964. godine u ruševnom stanju	133
Brojčano stanje džamija u BiH 1964. godine	970

Tabela 2 Brojčano stanje džamija u NR BiH od 1945. do 1964. godine

Uprkos nastojanjima organa vlasti da onemoguće adaptaciju ili izgradnju novih džamija u Bosni i Hercegovini gdje god su to mogli, stanje na širem području Bosne i Hercegovine 1965. godine bilo je u znaku

²⁸ A BiH, KVPBiH, kut. 25, br. 499/64, Vjerski objekti, str. 3.

većeg broja akcija po pitanju adaptacije ili izgradnje novih džamija. Posebno su primjetni slučajevi gdje su mjesni imami pokretali i vodili te akcije. Primjera radi, u Tešnju je opravljena i temeljito renovirana najstarija džamija, Abdi-pašina džamija, koja je bila dovedena skoro u ruševno stanje. Pojašnjenja radi, početkom 1960-tih za imama ove džamije došao je Osman-ef. Kurdić, koji je sa džamijskim odborom pokrenuo akciju skupljanja novca za njen opravak, te su u tu svrhu uložili preko 600.000 dinara. Muharem Ljevaković u svome osvrtu na ovu akciju napominje da je Osman-ef. Kurdić ovom akcijom zapravo položio generacijski ispit pred svojim džematom. Među mnogim vakifima za ovaj projekat primjetni su i vjerski službenici Islamske zajednice. Osvjetljenje džamije je svojim prilogom pomogao Rešid-ef. Handžić (penzionisani imam) izdvojivši u tu svrhu čak 80.000 dinara. U svrhe opravke džamije ef. Handžić je donirao 30.000 dinara, te darovao ćilim u vrijednosti od 40.000 dinara.²⁹

Između ostalih brojnih dokaza požrtvornosti imama u izgradnji džamije ili nekog drugog vjerskog objekta, može se spomenuti i primjer Arif-ef. Hodžića, imama džamije u Brizniku (Zenica) koji je za izgradnju spomenute džamije poklonio najbolju svoju parcelu zemlje gdje je sagrađena nova džamija. Uz sve to, mjesni imami su izdvajali značajne priloge u novcu,³⁰ što je važno primijetiti budući da su njihove plate u novcu i penzije u tom periodu bile veoma male ili su čak bile u naturi.

U arhivskoj dokumentaciji iz 1964/65. godine evidentni su i određeni primjeri iz kojih se vidi da su organi vlasti dali saglasnosti za gradnju određenih džamija u Bosni i Hercegovini, pretežno zbog intezivnijeg insistiranja organa Islamske zajednice, ali i zbog povoljnijih društvenopolitičkih okolnosti u određenom mjestu. Tako se u izvještaju Komisije za vjerska pitanja za Narodni odbor sreza Tuzla iz 1964. godine navodi podatak o izdatim saglasnostima za gradnju sljedećih džamija: „Veliko Selo (Lopare), Janja (Bijeljina), Kamenica (Zvornik) i Džakule (Šekovići), dok su u idućoj godini na području sreza Tuzla date saglasnosti za

29 Muharem Ljevaković, „Položio je ispite pred svojim džematom“, *Glasnik VIS u SFRJ*, XXVIII, br. 7-8, 1965, str. 269 i 270.

30 Faik Kobilica, „Primjer za ugled“, *Glasnik VIS u SFRJ*, XXVIII, br. 3-4, 1965, str. 113.

izgradnju mesdžida u Gojčinu (Kalesija) te džamija u Džakulama (Grčanica), Križevićima (Zvornik).³¹

Na području Banjalučkog sreza 1964. godine Sreska komisija za vjerska pitanja zabilježila je pojavu da čitave delegacije vjernika obilaze pojedine funkcionere, pa čak i opštinski Komitet kako bi tražili dozvolu za izgradnju džamije ili ubrzali samu proceduru izdavanja dozvole za gradnju džamije u slučajevima gdje su organi vlasti odugovlačili s odobrenjem dozvole. U 1964. godini je na području ovog sreza Islamska zajednica podnijela devet zahtjeva za izgradnju džamija, dok je odobrena izgradnja samo njih pet. Iza zahtjeva su najviše stajali, kako se navodi, muslimani i to na području Bugojna, Gornjeg i Donjeg Vakufa, Jajca i Prijedora. Posebno je u dokumentaciji Komisije akcentirano da „u izgradnji vjerskih objekata čak i tamo gdje za to nije bilo stvarne potrebe, pojedinci i grupe fanatiziranih muslimana imaju izdašnu podršku Starješinstva IVZ u Sarajevu,³² zaključak je sreske Komisije za vjerska pitanja u Banjoj Luci.

Dakle, na osnovu dostupnih statističkih podataka i primjera, može se kazati da je veći intenzitet obnavljanja, a posebno izgradnje novih objekata Islamske zajednice primjetan 1964. i 1965. godine. U Komisiji za vjerska pitanja SR BiH su ovaj fenomen objasnili na sljedeći način: „Gdje god su vjerske zajednice bile uporne, izdavane su im tražene dozvole za gradnju ili opravke vjerskih objekata.“ Međutim, objašnjenje fenomena većeg intenziteta izgradnje ili obnove vjerskih objekata Islamske zajednice u naznačenom vremenskom periodu može se povezati i sa povoljnijim društveno-političkim ambijentom u državi, boljim ekonomskim prilikama, ali i sa agilnošću određenog broja lokalnih imama i muslimana koji su prema svojim mogućnostima djelovali i pomagali u tom poslu.

Zaključak

Nakon Drugog svjetskog rata značajan broj vjerskih objekata Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini bio je porušen ili u veoma teškom stanju što je zahtijevalo hitnu adaptaciju koja je iziskivala enormna finansijska

31 A BiH, KVPBiH, kut. 33, br. /65, Riješena pitanja vjerskih zajednica u 1964. godini, str. 2.

32 A BiH, KVPBiH, kut. 37, br. 711-2/65, Izvještaj o radu Komisije za vjerska pitanja Skupštine sreza Banja Luka u 1964. godini, 29.12.1964, str. 10-11.

sredstva. Teška materijalna situacija u kojoj su se nalazili Islamska zajednica u BiH i muslimani posebno u ruralnim krajevima Bosne i Hercegovine, kao i razne mjere lokalnih organa u općoj opstrukciji adaptacije i izgradnje vjerskih objekata, negativno su se odrazili na ionako teško stanje vjerskih objekata, posebno džamija, mesdžida, mektebskih zgrada itd. Posljedično tome, period od 1945. do 1960. godine obilježit će otežana i sporadična adaptacija kao i izgradnja vjerskih objekata Islamske zajednice u BiH.

Međutim, početkom 1960-tih godina kada se poboljšavaju društveno-ekonomske prilike u državi, intenziviraju se i aktivnosti u vezi s adaptacijom postojećih i izgradnjom novih džamija u Bosni i Hercegovini. Važan doprinos u tom procesu dala je Islamska zajednica koja je donijela važan pravni dokument u formi Pravilnika o izgradnji novih džamija i mesdžida 1960. godine. Predvodnici u akcijama adaptacije - izgradnje vjerskih objekata bili su pretežno mjesni imami i lokalni muslimani. U spomenute svrhe su izdvojeni značajni novčani iznosi kao i vrijednosti u građevinskom materijalu i drugom (ćilimi, vrata, prozori), što je bilo presudno u postratnom procesu infrastrukturne obnove i izgradnje Islamske zajednice u BiH.

إعاقة عملية تجديد البنية التحتية للمشيخة الإسلامية من قبل الأجهزة الحكومية في البوسنة والهرسك الاشتراكية في الفترة ١٩٤٥ - ١٩٦٥م

بعد انتهاء الحرب العالمية الثانية عام ١٩٤٥م وجدت المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك عددا كبيرا من مبانيها مهدوما فقد هدم بعضه هدمًا جزئيًا وبعضه الآخر مهدوم بالكامل. ووفقًا لذلك فقد أُجري في هذه المقالة تحليل عملية تجديد البنية التحتية للمشيخة الإسلامية من قبل الأجهزة الحكومية في البوسنة والهرسك الاشتراكية حيث تم التركيز على ما اتخذته أجهزة السلطة في الفترة ١٩٤٥ - ١٩٦٥م من إجراءات الإعاقَة. ومما أتت به المقالة أيضًا فحص وتحليل دور المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك والأهالي المسلمة المحلية في عملية بناء أو ترميم المباني الإسلامية في أنحاء البوسنة والهرسك الاشتراكية في الفترة المذكورة.

Adis Sultanovic

Obstruction of the Infrastructural Reconstruction of the Islamic Community by the Authorities in the Socialist Republic of Bosnia-Herzegovina from 1945 to 1965

Summary

The Islamic Community in Bosnia-Herzegovina welcomed the end of World War II (1945) with a large number of its partially or completely devastated buildings and kinds of property. Consequently, this paper analyzes the phenomenon of infrastructural renewal of the Islamic Community in socialist Bosnia-Herzegovina, where the focus is on the obstructive measures of the authorities in the period from 1945 to 1965. The paper also detects and analyzes the role of the Islamic Community in Bosnia-Herzegovina and the local Muslim population in the process of rebuilding or adapting religious property in socialist Bosnia-Herzegovina in the specified period.

Ebu Hanifina oporuka - vasijet Ebu Jusufu

Jusuf Džafić

berham-begova biblioteka, tuzla
jusuf_dz91@hotmail.com

Sažetak

U radu se govori o oporuci - *vasijetu* koju je imam Ebu Hanife (699-767) sastavio za svog učenika imama Ebu Jusufa (731-798), kao i biografijama spomenute dvojice imama. Ebu Hanife Numan ibn Sabit je tabiin i utemeljitelj hanefijske pravne škole - *mezheba*. Rođen je u Kufi. Perzijskog je porijekla. Njegovi preci su iz Kabula - danas gl. grad Afganistana. Znanje je stjecao u Kufi, Basri, Mekki i Medini pred oko 4000 učitelja iz generacije tabiina. Ebu Jusuf Jakub ibn Ibrahim el-Ensari je tabi-tabiiin, najvažniji Ebu Hanifin učenik i autor najstarijih knjiga iz fikha u islamu. Rođen je u Kufi, gdje se školovao kod Ebu Hanife. Preminuo je u Bagdadu. Ensarijskog je porijekla, tj. njegovi preci su iz Medine. Bio je prvi vrhovni kadija Islamskog hilafeta (786-798) u doba abbasijskog halife Haruna er-Rešida (786-809). Kao vrhovni kadija najzaslužniji je za širenje hanefijskog mezheba.

Ključne riječi: Ebu Hanife, Ebu Jusuf, vasijet, oporuka, hanefijski mezheb.

Uvod

Hanefijski mezheb nije samo najstariji, najmnogoljudniji i najrašireniji mezheb - pravna škola. On je dio bosanske i bošnjačke kulture, tradicije, povijesti. Svi naši alimi kroz prošla stoljeća su bili hanefije, svi naši reisi, sve domaće muslimanske historijske ličnosti. To je mezheb naše muslimanske zajednice već 600 godina, odnosno Rijasetu već skoro 140

godina. Stoga pričati o hanefijskom mezhebu znači istovremeno pričati o bošnjačkoj kulturi i tradiciji.

Osnivač hanefijskog mezheba je Imami-A'azam Ebu Hanife (699-767). Među njegovim učenicima je imam Ebu Jusuf (731-798).

Ebu Hanife je polagao velike nade u Ebu Jusufa. Ebu Jusuf je bio njegov najznačajniji učenik i najvjerniji pratilac. Stoga ne treba čuditi da je Ebu Hanife napisao oporuku - *vasijjet*, punu korisnih životnih savjeta za svog omiljenog studenta.

U ovom radu donosimo kratke biografije dvojice spomenutih utemeljitelja i pionira hanefijskog mezheba - Ebu Hanife i Ebu Jusufa, te prevod teksta *vasijjeta*, kojeg je Ebu Hanife sastavio za Ebu Jusufa.

Kratke biografije Ebu Hanife i Ebu Jusufa

Ebu Hanife Numan ibn Sabit (699-767)¹, tabiin i utemeljitelj hanefijske pravne škole - mezheba. Rođen je u Kufi. Perzijskog je porijekla. Njegovi preci su iz Kabula - danas gl. grad Afganistana. Znanje je stjecao u Kufi, Basri, Mekki i Medini pred oko 4000 učitelja iz generacije tabiina. Njegovi glavni učitelji su bili: Hammad ibn Ebu Sulejman, kufanski muftija, Ata' ibn Ebu Rebah, mekanski fakih - pravnik i muhaddis, Amir ibn Šurahbil eš-Ša'bi, kufanski kadija, Nafi', štićenik h. Abdullaha ibn Omera i učitelj medinskog imama Malika ibn Enesa, Kasim ibn Abdurrahman ibn Abdullah ibn Mesud, kufanski kadija i unuk h. Abdullaha ibn Mesuda, Asim ibn Ebu en-Nedžad, kufanski karija po čijem kiraetu danas učimo, Tavus, jemenski fakih i muhaddis i učenik h. Abdullaha ibn Abbasa, Muhammed ibn Šihab ez-Zuhri, medinski muhaddis i fakih, Muhammed el-Bakir, medinski imam, praunuk h. Alije i unuk h. Husejna i dr. Susreo se sa četiri ashaba. To su: Enes ibn Malik u Basri, Abdullah ibn Ebu Evfa u Kufi, Sehl ibn Sa'd u Medini i Ebu Tufejl Amir ibn Vasile el-Lejsi u Mekki. Djelovao je u Kufi. Njegova najvažnija djela su: akaid - *El-Fikhu-l-ekber*, *El-Fikhu-l-ebset*, *El-Alim ve-l-muteallim*, *El-Vesijje*, *Risale Ebi Hanife ila Usman el-Betti*, hadiska zbirka - *El-Musned*.

Ebu Hanife je autor najstarijih sačuvanih knjiga u islamu. Tačnije, napisao je najstarije knjige iz akaida - *ilmu-l-kelama*. Također, Musned Ebu Hanife je nastarija kompletna hadiska zbirka. Njegovi najznačajniji

učenici su: Ebu Jusuf, Muhammed eš-Šejbani, Zufer ibn Huzejl, Hasan ibn Zijad, njegov sin Hammad, Abdullah ibn el-Mubarek, Veki' ibn el-Džerrah i dr.

Ebu Hanifini učenici su autori prvih fikhskih djela u islamu a njihove hadiske zbirke ubrajaju se među najranije. Koliko rano su djelovali Ebu Hanife i njegovi učenici, dovoljno govori podatak da je imam Ebu Hanife rođen 114 godina prije imama Buharije, autora vrlo značajne hadiske zbirke *Es-Sahih*, odnosno 126 godina prije imama Muslima, pisca druge vrlo značajne hadiske zbirke *Es-Sahih*, dok su četiri najistaknutija Ebu Hanifina učenika - Ebu Jusuf (rođ. 113. god. po H.), Muhammed (rođ. 132. god. po H.), Zufer (rođ. 110. god. po H.) i Hasan (rođ. 116. god. po H.) rođena prosječno 90 godina prije pisaca četiri glasovite hadiske zbirke, poznate pod imenom *Es-Sunen* - Ebu Davud (rođ. 202. god. po H.), Tirmizi (rođ. 209. god. po H.), Ibn Madže (rođ. 209. god. po H.) i Nesai (214. god. po H.).

Stoga ne treba čuditi da je Ebu Hanife ponio nadimak Imami-Azam - arap. El-Imamu-l-'azam - Najveći imam. Pouzdan prenosilac.

Također, zanimljivo je za spomenuti da je Ebu Hanife jedini među četvericom velikih imama koji nije arapskog porijekla. Naime, Ebu Hanife je Perzijanac iz Afganistana - danas se Perzijanci tih krajeva nazivaju Tadžikistancima. I njegovi učenici su različitih narodnosti. Tako su Ebu Jusuf i Zufer Arabljani, Muhammed je Sirijac, dok je Hasan ibn Zijad iz Iraka.

Ebu Jusuf Jakub ibn Ibrahim el-Ensari (731-798)², tabi-tabiin, najvažniji Ebu Hanifin učenik i autor najstarijih knjiga iz fikha u islamu. Rođen je u Kufi, gde se školovao kod Ebu Hanife. Preselio je na ahiret u Bagdadu. Ensarijskog je porijekla, tj. njegovi preci su iz Medine. Bio je prvi vrhovni kadija Islamskog hilafeta (786-798) u doba abbasijskog halife Haruna er-Rešida (786-809). Kao vrhovni kadija najviše je zaslužan za širenje hanefijskog mezheba. Napisao je 20-tak knjiga, među kojima su najpoznatije: *Kitab el-haradž - Knjiga o porezu*, prva knjiga iz islamskog finansijskog prava, i *El-Asar*, jedna od najstarijih hadiskih zbirki. Prenosi od Ebu Hanife ali i od jednog broja tabiina i tabi-tabiina. Među njima su: Hišam

ibn Urve ibn ez-Zubejr, Jahja ibn Seid, Sulejman el-A'meš, Jezid ibn Ebu Jezid, Ata' ibn es-Saib, Ebu Ishak eš-Šejbani, Hadždžadž ibn Ertah i dr. Među njegovim učenicima su: njegov sin Jusuf; Muhammed eš-Šejbani, učenik Ebu Hanifin, Jahja ibn Mein, učitelj imama Buharije, Alija ibn el-Dža'd, autor hadiske zbirke *El-Musned*, Ahmed ibn Hanbel, utemeljitelj hanbelijskog mezheba, Esed ibn el-Furat, učenik imama Malika, Amr en-Nakid, Ahmed ibn Meni', Ibrahim ibn el-Džerrah i dr. Pouzdan je prenosilac.

Prijevod teksta Ebu Hanifine oporuke

Ebu Hanifinu oporuku Ebu Jusufu u cijelosti bilježi izvjesni broj historičara. Među njima su: El-Muveffek el-Havarizmi el-Mekki (1091-1172) u *Menakib Ebu Hanife*, Ibn el-Bezzaz (?-1424) u *Menakib Ebu Hanife*, Ibn Nudžejm (1520-1563) u *El-Ešbah ve en-nezair* i dr.³

U nastavku donosimo prijevod dotične Ebu Hanifine oporuke:

Nakon što je primijetio kod Ebu Jusufa, rahimehullah, zrelost (rušd), lijepo ponašanje i ophođenje prema ljudima, Imami-Azam mu je poručio:

O Jakube, cijeni sultana (vladara) i poštuj njegov položaj! Kloni se laži pred njim i nemoj stalno ulaziti kod njega! Uđi tek kada te pozove zbog neke svoje potrebe. Naime, ako budeš često išao kod njega, potcijenit će te i tvoj ugled kod njega će se smanjiti. Dakle, odnosi se prema njemu kao što se odnosiš prema vatri - okoristiš se i držiš distancu, a ne približavaj joj se. Doista sultan gleda sebi što ne gleda drugima.

Kloni se mnogo priče pred sultanom! Naime, on će iskoristiti ono što si kazao, da bi pokazao pred svojom svitom kako je on učeniji od tebe i kako si ti pogriješio, pa ćeš pasti u očima sultanovog naroda.

Kada uđeš kod sultana, znaj svoju vrijednost i vrijednost drugih! Nemoj mu ulaziti, dok je kod njega učenjak kojeg ne poznaješ. Naime, ukoliko budeš ispod njega, možda se uzdigneš iznad njega pa ti on naškodi. Ukoliko budeš učeniji od njega, možda ga poniziš pa tako padneš u očima sultana.

Ako ti sultan ponudi neki posao, nemoj ga prihvatiti prije nego što saznaš da je on zadovoljan s tobom i tvojim mezhebom (pravcem) u nauci i kadiluku (sudstvu), kako ne bi morao slijediti mezheb drugog pored sebe u sudu.

Nemoj se zblížavati sa štíćenicima i svitom sultana! Štaviše, zblíži se samo sa sultanom, a udalji se od njegove svite, kako bi tvoj položaj i ugled opstali.

Nemoj pričati pred običnim svijetom, sem da odgovoriš na ono što si upitan. Kloni se priče o poslovanju i trgovini, izuzev o temama koje su vezane za nauku kako se ne bi shvatilo da imaš ljubav i želju prema imetku. U tom slučaju bi oni stekli pogrešno mišljenje o tebi i vjerovali bi da si naklonjen da uzimaš mito (rušvet) i da ga primiš od njih.

Nemoj se smijati, ni smiješiti među narodom. Nemoj često ići na tržnice (sukove).

Nemoj razgovarati sa tinejdžerima, jer oni predstavljaju fitnu (smutnju). Nema smetnje da pričaš sa djecom i da ih miluješ po glavi.

Nemoj hodati sredinom puta zajedno sa starcima iz naroda. Naime, ukoliko daš da hodaju ispred tebe, to će poniziti tvoje znanje, a ako daš da hodaju iza tebe, to će poniziti tebe, budući da su oni stariji od tebe. Tako je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kazao: „Ko ne poštuje naše stare i nije samilostan prema našim mladima, on nije od nas.“

Nemoj sjedjeti nasred puta. No, ako osjetiš potrebu za tim, onda sjedi u džamiji. Nemoj jesti na tržnicama i u džamijama. Nemoj piti sa pojila niti iz ruku vodonoša. Nemoj sjedjeti na dućanima. Nemoj oblačiti dibu, nakit i razne vrste ibrišima (svilenog konca). Naime, doista to vodi ka bezbrižnosti.

Nemoj mnogo pričati sa svojom ženom u postelji, izuzev u trenucima tvoje potrebe za njom, shodno toj potrebi. Nemoj je mnogo dodirivati i milovati. Nemoj joj prilaziti a da ne spomeneš Uzvišenog Allaha (činiš zikrullah) i klanjaš Mu istihara-namaz. Nemoj pričati o ženama drugih i o robinjama pred njom. Naime, ona se zaista raduje tvome govoru. Kada pričaš o drugim ženama, možda ćeš pričati o stranim muškracima.

Nemoj se ženiti ženom koja ima gospodara, oca, majku ili kćerku, ako si u stanju, izuzev pod uvjetom da joj niko od njene rodbine ne ulazi. Naime, u slučaju bogate žene, njen otac će tvrditi da sav njen imetak pripada njemu te da joj ga je on samo posudio.

Nemoj zalaziti u kuću ženinog oca (punca), koliko budeš mogao. Ne pristaj napraviti svadbu u njihovoj kući. Naime, oni će ti doista oduzeti imovinu i ekstremno će žudjeti za njom.

Nemoj se ženiti ženom koja ima sinove i kćeri, jer ona doista gomila imetak za njih te krade iz tvog imetka kako bi potrošila na njih. Naime, zaista je njoj dijete draže od tebe.

Nemoj sastaviti dvije žene u jednoj kući⁴.

Ženi se tek kada budeš znao da ćeš biti u mogućnosti ispuniti sve ženine potrebe.

Prvo traži nauku, zatim skupljaj halal (dozvoljen) imetak pa se onda ženi. Naime, ako se budeš zaokupio stjecanjem imetka u vrijeme studiranja, nećeš biti u stanju tražiti nauku a imetak će te navesti da kupiš robnje i robove i da se zaokupiš dunjalukom. Nemoj se zaokupiti ženama prije nego što stekneš znanje. U tom slučaju će se tvoje vrijeme izgubiti, dobit ćeš djecu i porodica će ti se uvećati tako da ćeš morati ispunjavati njihove potrebe i ostaviti nauku.

Zaokupi se naukom dok si u cvijetu svoje mladosti, kada su ti srce i misli prazni. Onda se posveti imetku kako bi ga stekao. Ta, doista veliki broj djece i velika porodica remete um. Dakle, kada stekneš imetak, tada se oženi.

Drži se takvaluka (bogobojažnosti), ispunjavanja emaneta i savjetovanja svih uglednih i običnih ljudi.

Nemoj ponižavati ljude, već ih cijeni. Druži se s njima mnogo tek kada se oni počnu družiti s tobom. Uzvрати na njihovo druženje navođenjem mesela (pravnih pitanja). Naime, ako onaj koji se družiti s tobom bude sposoban shvatiti ih, posvetit će se nauci, a ako ne bude sposoban, udaljiti će se od tebe.

Nemoj s običnim svijetom pričati o usuli-dinu i kelamu (akaidu, teologiji). Naime, zaista su oni ljudi koji tebe slijede pa će se zaokupiti time.

Ko ti dođe i traži odgovor na određena pitanja, odgovori mu samo na njegovo pitanje i nemoj mu dodavati druge odgovore, jer će mu se pobrkati odgovor na njegovo pitanje.

Ukoliko bi boravio dvadeset godina bez primanja i bez hrane, nemoj okretati glavu od nauke, jer ako okreneš glavu od nje, život će ti biti težak, na osnovu riječi Uzvišenog: A onaj ko okrene glavu od Knjige Moje, taj će teškim životom živjeti. (Ta-Ha, 124)

Prihvati svoje učenike fikha (islamskog prava) kao da je svaki od njih tvoje dijete i sin, kako bi im povećao želju za znanjem.

Ko se među narodom i svjetinom bude htio s tobom raspravljati, nemoj se sa njim raspravljati, jer ti to kalja čast.

Ukoliko treba spomenuti istinu (hak), nikoga se ne stidi, pa makar se radilo o sultanu.

Budi zadovoljan sa svojim ibadetima tek kada ih budeš više obavljao i bio posvećeniji njima od drugih. Naime, ako obični svijet ne vidi da više obavlaš ibadete od njih, imat će o tebi hrđavo mišljenje i smatrat će da nisi mnogo zainteresiran za ibadete te da ti tvoje znanje ne koristi više nego što njima koristi njihovo neznanje.

Kada uđeš u neko mjesto u kojem ima učenjaka, nemoj prisvajati to mjesto za sebe, već budi kao jedan stanovnik tog mjesta, kako bi dotični učenjaci shvatili da ti ne želiš narušiti njihov ugled. U suprotnom, svi će oni ustati protiv tebe i vrijeđat će tvoj mezheb a i obični svijet ustat će protiv tebe i gledat će te svojim očima tako da ćeš bez, pravog razloga postati predmet vrijeđanja kod njih. Nemoj im odgovarati ako ti postave pitanja o meselama (pravnim pitanjima) niti raspravljati s njima. Ne navodi im išta bez jasnog dokaza. Nemoj napadati njihove profesore, jer će onda oni doista napadati tebe.

Čuvaj se ljudi! Budi s Uzvišenim Allahom u tajnosti isto onako kako si s Njim u javnosti. Učenjak neće biti kako treba sve dok njegovo tajno ponašanje ne bude isto kao njegovo javno.

Ukoliko ti sultan dadne neki posao koji ti odgovara, prihvati ga tek nakon što saznaš da, ako ga ti ne prihvatiš, prihvatit će ga neko drugi koji će naškoditi ljudima, te nakon što saznaš da ti ga je sultan doista dao samo zbog tvog znanja.

Nemoj na sijelu gdje se raspravlja pričati sa strahom i strepnjom. Naime, doista to prouzrokuje greške u izrazima i zamuckivanje u govoru.

Kloni se prekomjernog smijanja jer ono zaista umrtvljuje srce. Nemoj mnogo pričati i sjediti sa ženama jer i to, također, umrtvljuje srce.

Hodaj jedino smireno i spokojno. Nemoj žuriti u poslovima.

Ukoliko te ko pozove iza tebe, nemoj mu odgovoriti, jer se samo životinje dozivaju otopzadi. Kada pričaš, nemoj se mnogo derati i povisivati ton. Navikni sebe na spokoj i malo kretanja kako bi ljudi uvidjeli tvoju čvrstinu.

Mnogo spominji Uzvišenog Allaha (zikri), kada si među ljudima, kako bi to od tebe naučili. Odredi sebi virđ iza namaza, u okviru kojeg ćeš učiti Kur'an, spominjati Uzvišenog Allaha (zikriti) i zahvaljivati mu na saburu (strpljivosti) kojeg ti je ostavio i na blagodatima (nimetima) koje ti je dao.

Odredi sebi izvjesne dane u svakom mjesecu koje ćeš postiti kako bi te drugi u tome slijedili. Nemoj se u ibadetima zadovoljiti s onim čime se zadovoljava običan svijet.

Kontroliraj sebe i čuvaj znanje kako bi se okoristio svojim znanjem i na dunjaluku i na ahiretu.

Nemoj lično kupovati ni prodavati, već uzmi sebi nekog finog mladića, koji će obavljati tvoje poslove i na koga ćeš se osloniti u svojim obavezama.

Nemoj biti zadovoljan sa svojim dunjalučkim životom i svojim trenutnim stanjem, jer će te Allah za sve to pitati.

Nemoj kupovati golobrade mladiće.

Ne približavaj se vlastima, jer ako te oni približe sebi, oni će tebi iznijeti svoje potrebe. Dalje, ukoliko ih ispuniš, potcijenit će te, a ako ih ne ispuniš, zamjerit će ti.

Nemoj ispitivati ono što ljudi pogrešno urade, već ispituj ono što oni ispravno urade. Ako poznaješ nekog čovjeku po zlu, nemoj ga po tome spominjati, već traži u njemu dobro (hajr), kako bi ga po njemu spominjao. Izuzetak je polje vjere (dina). Naime, ako znaš nekog čovjeka po zlu u vjeri, onda ga spomeni ljudima, kako ga ne bi slijedili i kako bi ga se čuvali. Muhammed, a.s., je kazao: „Spomenite velikog grješnika kakav je, kako bi ga se ljudi čuvali.“ Ukoliko se radi o čovjeku koji ima ugled i položaj a kod njega vidiš propuste u vjeri, onda ga spomeni i nemoj se brinuti za njegov ugled, jer doista će te Uzvišeni Allah podržati i pomoći, i pomoći će vjeru. Dakle, ako tako uradiš jedanput, ljudi će te poštovati i niko se neće usuditi da javno uradi novotariju (bid'at) u vjeri.

Ukoliko primijetiš kod svog sultana (vladara) nešto što nije u skladu sa znanjem, spomeni to, uz svoju pokornost njemu. Naime, doista je njegova moć jača od tvoje. Reci mu: „Ja sam ti pokoran u onome nad čim ti imaš vlast nadamnom. Međutim, ja ću ti spomenuti tvoj postupak koji nije u skladu sa znanjem.“ Dakle, ako tako postupiš sa sultanom jedanput, dovoljno ti je, jer ako u tome ustraješ, možda će te oni obuzdati pa će to predstavljati

obuzdavanje vjere. Uradi to jedanput ili dvaput, kako bi sultan znao da si ozbiljan u vjeri i brižljiv prema preporučivanju dobra. Dalje, ukoliko on to ponovo učini, otidi mu sam u njegovu rezidenciju, uputi mu vjerski savjet i raspravljaj se s njim, ako je novotar. Ako se radi o sultanu, onda mu navedi ajete (dokaze) iz Knjige Uzvišenog Allaha i Sunneta Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kojih se sjetiš. Ako prihvati to, dobro jeste. Međutim, ako odbije, zamoli Uzvišenog Allaha da te sačuva od njega.

Sjeti se smrti, zatraži oprost za svoje profesore i one od kojih si učio, ustraj u čitanju Kur'ana i učesti posjete (zijarete) mezarjima, šejhovima i mubarek-mjestima.

Prihvati od običnog svijeta njihova snoviđenja Vjerovjesnika, s.a.v.s, i snoviđenja dobrih ljudi u džamijama, mubarek-mjestima i mezarjima koja ti predoče.

Ne sjedi ni sa jednim sljedbenikom strasti, izuzev ako je u pitanju pozivanja (dava) u vjeru i na Pravi put.

Nemoj mnogo proklinjati niti vrijeđati!

Kada mujezin prouči ezan, budi spreman za ulazak u džamiju, kako obični ljudi ne bi bili ispred tebe.

Nek ti kuća ne bude u komšiluku sultana. Ako šta primijetiš kod svoga komšije, sakrij ga, jer je to zaista tvoj emanet.

Ne otkrivaj tajne ljudi. Ko se posavjetuje s tobom oko nečega, daj mu savjet za koji znaš da će te približiti Uzvišenom Allahu.

Prihvati ovaj moj vasijet (oporuku)! Naime, okoristit ćeš se njime i na dunjaluku i na ahiretu ako Uzvišeni Allah da (inšallahu teala).

Kloni se škrtosti, jer njome čovjek sebi nanosi sramotu. Nemoj biti pohlepnik, lažov, ni glupak. Štaviše, čuvaj svoje čojstvo u svakom poslu.

Oblači bijelu odjeću u svakoj situaciji.

Budi bogat u srcu i ne pokazuj siromaštvo, pa makar bio siromašan.

Imaj ambicije, jer doista kome ambicije oslabe, oslabi mu i položaj.

Kada hodaš putem, ne okreći se desno i lijevo, već drži pogled na zemlju.

Kada ulaziš u hamam, nemoj davati istu napojnicu za hamam i sjedanje, kao što ljudi daju, već dadni više nego što daje obični svijet kako bi pokazao svoje čojstvo među njima pa će te cijeniti.

Nemoj predavati svoje stvari krojaču i drugim zanatlijama, već uzmi sebi povjerljivu osobu koja će to raditi.

Ne cjepidlači radi zrna i danika⁵ (nečeg sitnog) i nemoj mjeriti dirheme (srebrenjake), već se osloni na druge.

Preziri dunjaluk, jer je on prezren kod učenjaka. Ta, doista ono što je kod Allaha je bolje od dunjaluka. Neka tvojim poslovima upravlja neko drugi kako bi se ti bio u mogućnosti posvetiti nauci, jer je to najbolje za tvoj ugled.

Nemoj razgovarati s luđacima niti s onim učenjacima koji ne znaju diskutirati niti izvoditi argumentaciju.

Oni koji traže ugled i trguju navođenjem mesela (pravnih pitanja) među ljudima, takvi te doista hoće osramotiti. Njima nije stalo do tebe iako znaju da si u pravu.

Ukoliko uđeš kod starijih ljudi, nemoj se uzdizati iznad njih sve dok te oni ne uzdignu, kako te ne bi uznemiravali.

Kada se nalaziš među nekim ljudima, nemoj stajati ispred njih u namažu sve dok te oni ne stave ispred sebe, s poštovanjem.

Ulazi u hamam samo u podne ili ujutru.

Ne idi na izletišta.

Nemoj prisustvovati zulumima (nepravdama) sultana, izuzev u slučaju kada znaš, ako kažeš nešto, sultani će se vratiti haku (pravdi) zbog tvojih riječi. Naime, ukoliko oni urade ono što nije dozvoljeno (halal) a ti si kod njih, možda ih nećeš moći zaustaviti a ljudi će misliti da je to hak (pravda) zbog tvoje šutnje kod njih u trenutku kada hak (pravdu) ugrožavaju.

Ne srdi se u sjedaljci (medžlisu) znanja.

Ne pripovijedaj priče običnom svijetu, jer pripovjedač mora lagati.

Ukoliko hoćeš biti u sjedaljci (medžlisu) nekog učenjaka, ako se radi o medžlisu fikha (islamskog prava), onda lično prisustvuj i spomeni o njemu ono što znaš. U suprotnom, ne budi u toj sjedaljci kako se ljudi ne bi prevarili tvojim prisustvom pa pomislili da on posjeduje određeni nivo znanja, a on ustvari ne posjeduje taj nivo. Ako je taj učenjak kvalificiran da izdaje fetve (pravne odgovore), spomeni to o njemu. U suprotnom, ne spominji.

Nemoj sjedjeti kako bi pred tobom neko drugi podučavao, već ostavi kod njega jednog svog učenika kako bi te obavijestio o kvalitetu njegovog govora i kapacitetu njegovog znanja.

Ne prisustvuj sjedaljkama (medžlisima) zikra ili na sjedaljci onoga koji drži vazove na osnovu tvog ugleda i tvoje preporuke njemu, već pošalji stanovnike svoje mahale (kvarta) i svoj narod, one u koje imaš povjerenje, zajedno s jednim svojim učenicom.

Prepusti držanje hutbi (govora) prilikom sklapanja brakova hatibu tvoja mjesta. Isti je slučaj sa dženaza-namazima i bajram-namazima.

Nemoj me zaboraviti u dovama! Prihvati ovaj savjet od mene. Ja ti ostavljam vasijet - oporuku, savjet zbog tvoje koristi - maslehe i koristi muslimana.

Bilješke

- 1 Vidi detaljnije o Ebu Hanifi: Ibn es-Sa'd, *Et-Tabekat el-kubra*, Dar Sadir, Bejrut, 1968, sv. 6, str. 368-369, sv. 7, str. 322; Halifa el-Asferi, *Et-Tabekat*, Dar El-Fikr, Damask, 1993, str. 284; El-Idžli, *Es-Sikat*, Mektebe Ed-Dar, Medina, 1985, sv. 2, str. 314; Muslim, *El-Kuna ve el-esma'*, Imade el-bahs el-ilmijj bi El-Džamia el-islamijje, Medina, 1984, sv. 1, str. 276; Ibn Kutejbe ed-Dineveri, *El-Mearif*, El-Hej'e el-misrijje el-amme li el-kutub, Kairo, 1992, sv. 1, str. 495; El-Fesevi, *El-Ma'rife ve et-tarih*, Muessese Er-Risale, Bejrut, 1981, sv. 1, str. 135, sv. 2, str. 746, 782-794 (passim); Ibn Džerir et-Taberi, *Tarih er-rusul ve el-muluk*, Dar Et-Turas, Bejrut, 1967, sv. 7, str. 619, sv. 11, str. 653-654; Ebu Sulejman er-Rebei, *Tarih mevlid el-ulema' ve vefejatihim*, Dar El-Asime, Rijad, 1990, sv. 1, str. 199, 351; Es-Sajmeri, *Ahbar Ebi Hanife ve ashabihi*, Alem el-kutub, Bejrut, 1985, passim; Ibn Abdulberr, *El-Intika' fi fedail es-selase el-eimme el-fukaha'*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, str. 121-175; Id., *El-Istigna' fi ma'rife el-mešhurin men hamele el-ilm bi el-kuna*, Dar Ibn Tejmijje, Rijad, 1985, sv. 1, str. 572-573; El-Hatib, *Tarih Bagdad*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 1996/97, sv. 13, str. 325-426; Eš-Širazi, *Tabekat el-fukaha'*, Dar Er-Raid el-arebijj, Bejrut, 1970, str. 86; Jahja ibn Ibrahim es-Selmasi, *Menazil el-eimme el-erba: Ebi Hanife ve Malik ve Eš-Šafi' ve Ahmed*, Mektebe El-Melik Fehd el-vetaniyye, Rijad, 2002, str. 161-180; Ebu el-Feredž Ibn el-Dževzi, *El-Muntezam fi tarih el-muluk ve el-umem*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 1992, sv. 8, str. 128-144; Sibte Ibn el-Dževzi, *Mir'at ez-zeman fi tevarih el-e'jan*, Dar Er-Risale el-alemijje, Damask, 2013, sv. 9, str. 245, sv. 12, str. 211-227; Ibn el-Esir, *El-Kamil fi et-tarih*, Dar El-Kitab el-arebijj, Bejrut, 1997, sv. 5, str. 164; En-Nevevi, *Tehzib el-esma' ve el-lugat*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, sv. 2, str. 216-223; Ibn Hallikan, *Vefejat el-e'jan*, Dar Sadir, Bejrut, 1994, sv. 5, str. 405-414; Ibn Abdulhadi, *Tabekat ulema' el-hadis*, Muessese Er-Risale, Bejrut, 1996, sv. 1, str. 260-262; El-Džundi, *Es-Suluk fi tabekat el-ulema' ve el-muluk*, San'a, 1995, sv. 1, str. 141; El-Mizzi, *Tehzib el-kemal fi esma' er-ridžal*, Muessese Er-Risale, Bejrut, 1980, sv. 29, str. 417-445; Ez-Zehebi, *Menakib El-Imam Ebi Hanife ve sahibejh*, Ledžne ihja' el-mearif en-nu'maniyye, Hajderabad, 1987/88, passim; Id., *Tarih el-islam*, sv. 33, str. 990-996; Id., *Sijer e'lam en-nubela'*, Muessese er-Risale, Bejrut, 1985, sv. 6, str. 390-403; Id., *Tezkire el-huffaz*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 1998, sv. 1, str. 126-127; Id., *Mizan El-'Itdal*, Dar El-Ma'rife, Bejrut, 1963, sv. 4, str. 265; Id., *El-Muin fi tabekat el-muhaddisin*, Dar El-Furkan, Amman, 1984, str. 57; Id., *El-Kašif fi ma'rife men lehu rivaje fi El-Kutub es-sitte*, Dar El-Kible li es-sekafe el-islamijje, Džidda, 1992, sv. 2, str. 322; Id., *Tezhib Tehzib el-kemal fi esma' er-ridžal*, El-Faruk el-hadise, Kairo, 2004, sv. 9, str. 218-225; El-Verdi, *Et-Tarih*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 1996, sv. 1, str. 187-188; Es-Safedi, *El-Vafi bi el-vefejat*, Dar Ihja' et-turas el-arebijj, Bejrut, 2000, sv. 27, str. 89-94; El-Jafi, *Mir'at el-džinan ve ibre el-jakzan*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 1997, sv. 1, str. 242-244; Ibn Kesir, *El-Bidaje ve en-nihaje*, Dar El-Fikr, Bejrut, 1986, sv. 10, str. 107-108; Id., *Et-Tekmil fi el-džerh ve et-ta'dil ve ma'rife es-sikat ve ed-duafa' ve el-medžahil*, Merkez En-Nu'man li el-buhus ve ed-dirasat el-islamijje ve tahkik et-turas ve et-terdzeme, San'a, 2011, sv. 3, str. 158; El-Kureši, *El-Dževahir el-mudijje fi tabekat el-hanefijje*, Mir Muhammed Kutubhane, Karači, sv. 1, str. 26-32, sv. 2, str. 451; Ibn Haldun, *Et-Tarih*, Dar El-Fikr, Bejrut, 1988, sv. 1, str. 561-565 (passim), sv. 3, str. 247;

Ibn Kunfuz, *El-Vefajat*, Dar El-Afak el-džedide, Bejrut, 1983, str. 129-130; Ibn el-Džezeri, *Gaje en-nihaje fi tabekat el-kurra'*, Mektebe Ibn Tejmijje, Kairo, sv. 2, str. 342; Ibn Hadžer, *Lisan el-mizan*, Dar El-Bešair el-islamijje, Bejrut, 2002, sv. 2, str. 346-347; Id., *Tehzib Et-Tehzib*, Daire El-Mearif el-usmanijje, Hajdarabad, 1908, sv. 10, str. 449-452; El-Ajni, *Megani el-ahjar fi šerh esani ridžal Meani el-asar*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 2006, sv. 3, str. 120-141; Ibn Tagribirdi, *En-Nudžum ez-zahire fi muluk Misr ve el-Kahire*, Dar El-Kutub el-misrijje, Kairo, sv. 2, str. 12-15; Es-Sujuti, *Tebjid es-sahife bi menakib Ebu Hanife*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 1990; Id., *Tabekat el-huffaz*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 1983, str. 80-81; El-Ednevi, *Tabekat el-mufessirin*, Mektebe El-Ulum ve el-hikem, Medina, 1997, str. 18-19; El-Ulejmi, *El-Tarih el-mu'teber fi enba' men gaber*, Dar En-Nevadir, Damask, 2011, sv. 3, str. 301-304; Ibn Hadžer el-Hejtemi, *El-Hajrat el-hisan fi menakib El-Imam el-E'zam Ebu Hanife en-Nu'man*, Dar El-Huda ve er-rešad, Damask, 2007; Et-Tajjib Bamahreme, *Kilade en-nahr fi vefajat e'jan ed-dehr*, Dar El-Minhadž, Džidda, 2008, sv. 2, str. 170-172; Ibn en-Nedim, *El-Fihrist*, Dar El-Ma'rife, Bejrut, 1997, str. 251-252; Katib Čelebi, *Sullem el-vusul ila tabekat el-fuhul*, IRCICA, Istanbul, 2010, sv. 3, str. 372; Id., *Kešf ez-zunun an esamijj el-kutub ve el-funun*, Mektebe El-Musenna, Bagdad, 1941, reprint Dar Ihja' et-turas el-arebijj, sv. 1, str. 46, 161, 842, sv. 2, str. 1287, 1437, 1680-1682, 2015; Ismail-paša el-Bagdadi, *Hedijje el-aršfin*, Tubia bi inaje Vekale el-mearif el-dželile fi metbeatihā El-Behijje, 1951, reprint Dar El-Ihja' et-turas el-arebijj, Bejrut, sv. 2, str. 495; Ibn el-Imad el-Hanbeli, *Šezerat ez-zehab fi ahbar men zehab*, Dar Ibn Kesir, Damask-Bejrut, 1986, sv. 2, str. 229-232; Dar Es-Seade, Kairo, 1906; Siddik Hasan Han, *Et-Tadž el-mukellel min dževahir measir et-tiraz el-ahir ve el-evvel*, Vizare el-evkaf ve eš-šun el-islamijje, Doha, 2007, str. 125-127; El-Muveffek el-Havarizmi el-Mekki, *Menakib Ebu Hanife*, Dar El-Kitab el-arebijj, Bejrut, 1981; Ibn el-Bezzaz, *Menakib Ebu Hanife*, Dar El-Kitab el-arebijj, Bejrut, 1981; Muhammed Mahluf, *Šedžere en-nur ez-zekijje fi tabekat el-malikijje*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 2003, sv. 1, str. 43; Ez-Zirikli, *El-E'alam*, Dar El-Ilm li el-melajin, Bejrut, 2002, sv. 8, str. 36; Omer Rida Kehhale, *Mudžem el-muellifin*, Mektebe El-Musenna, Bagdad, reprint Dar Ihja' et-turas el-arebijj, Bejrut, sv. 13, str. 104-105; El-Buhari, *Ed-Duafa' es-sagir*, Mektebe Ibn Abbas, Mensura, 2005, str. 132; Id., *Et-Tarih el-kebir*, Daire El-Mearif el-usmanijje, Hajdarabad, sv. 8, str. 81; Ibn Ebu Hatim, *El-Džerh ve et-tadil*, Dar El-Ihja' et-turas el-arebijj, Bejrut, 1952, sv. 8, str. 449-450; En-Nesai, *Ed-Duafa' ve el-metrakin*, Dar El-Va'j, Halep, 1976, str. 100; Ibn Hibban, *El-Medžruhūn*, Dar El-Va'j, Halep, 1976, sv. 3, str. 60-73; Ibn Adijj, *El-Kamil fi duafa' er-ridžal*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 1997, sv. 8, str. 235-246; Ebu Nuajm, *Ed-Duafa'*, Dar Es-Sekafe, Kazablanka, 1984, str. 154; Ibn el-Dževzi, *Ed-Duafa' ve el-metrakin*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 1986, sv. 3, str. 163; El-Makrizi, *Muhtesar El-Kamil fi ed-duafa'*, Mektebe Es-Sunne, Kairo, 1994, str. 755; Muhammed Zahid el-Kevseri, *Te'nib El-Hatib ala ma sakahu fi terdžeme Ebu Hanife min el-ekazib ve jelihī Et-Terhib bi nakd Et-Te'nib*; Dar El-Bešair el-islamijje, Bejrut, 1990; Ebu Zehre, *Ebu Hanife*, Dar El-Fikr el-arebijj, Kairo, 1947; Habib Ahmed el-Kiranevi, *Ebu Hanife ve ashabuhu*, Dar El-Fikr al-Arebijj, Bejrut, 1989; Muhammed Abdurrešid en-Nu'mani, *Mekane El-Imam Ebu Hanife fi el-hadis*, Mektebe el-matbuat el-islamijje, Halep, 1995; Vehbi Sulejman Gavudži, *Ebu Hanife: Imam el-eimme el-fukaha'*, Dar El-Kalem, Damask-Bejrut, 1993; Fikret Arnaut, Ebu Hanife, An-Nur, Zenica, 1998; Shibli Nu'mani, *Imām Abū Ḥanīfah: Life and Works*, Islamic Book Service, Nju Delhi, 1998; Mustafa Uzunpostalcı - Yusuf Şevki Yavuz - Ali Bardakoğlu, *EBŪ HANĪFE*, Türkiye Diyanet Vakfı İslām Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, Istanbul, 1994, sv. 10, str. 131-145; Zafar Ishaq Ansari, *The Early Development of Islamic Fiqh in Kufah with Special Reference to the Works of Abu Yusuf and Shaybani*, doktorska teza, odbranjena na: McGill University, Montreal, 1966; Joseph Schacht, *The Origins of Muhammadan Jurisprudence*, Oxford University Press, London, 1975, str. 294-301.

- 2 Vidi detaljnije o Ebu Jusufu: Ibn es-Sa'd, *Et-Tabekat el-kubra*, sv. 6, str. 52, sv. 7, str. 52, 330-331, 337; Jahja ibn Mein, *Et-Tarih - rivaje Ed-Duri*, Mekrez El-Buhus el-islamijje ve ihja et-turas el-islamijj, Mekka, 1979, sv. 4, str. 474; El-Buhari, *Et-Tarih es-sagir*, Mektebe Dar et-turas, 1977, Halep - Kairo, sv. 2, str. 228; Muslim, *El-Kuna ve el-esma'*, sv. 2, str. 922; Ibn Kutejbe ed-Dineveri, *El-Mearif*, sv. 1, str. 499; El-Fesevi, *El-Ma'rife ve et-tarih*, sv. 1, str. 173; Veki', *Ahbar el-kudat*, Mektebe Et-Tidžarijje el-kubra, Kairo, 1947, sv. 3, str. 254-264, 282, 326; Ibn Džerir et-Taberi, *Tarih er-rusul ve el-muluk*, sv. 8, str. 162, 239; El-Begavi, *Mudžem es-sahabe*, Mektebe Dar el-bejan, Kuvašt, 2000, sv. 3, str. 48; Ibn Hibban, *Es-Sikat*, Mektebe Ed-Dar, Medina, 1985, sv. 7, str. 645-647; Id., *Mešahir ulema' el-emsar*, Dar El-Vefa', Mensura, 1991, str. 270; Ebu Sulejman er-Rebebi, *Tarih mevlid el-ulema' ve vefejatihim*, sv. 1, str. 412; Hamza es-Sehmi, *Tarih Džurdžan*, Alem el-kutub, Bejrut, 1987, str. 487-488; Es-Sajmeri, *Ahbar Ebi Hanife ve ashabihi*, str. 29, 97-108, 158-159; Ibn Hazm, *Džemhera ensab el-Areb*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 1983, str. 390; Ibn Abdulberr, *El-Intika' fi fedail*

es-selase el-eimme el-fukaha', str. 172-173; Id., *El-Istigna' fi ma'rife el-mešhurin men hamele el-ilm bi el-kuna*, sv. 2, str. 1015-1016; Id., *El-Istiaf bi ma'rife el-ashab*, Dar El-Džil, Bejrut, 1992, sv. 2, str. 584-585; Ebu Nuajm, *Ma'rife es-sahabe*, Dar El-Vetan, Rijad, 1998, sv. 3, str. 1180; El-Hatib, *Tarih Bagdad*, sv. 10, str. 238, sv. 13, str. 348-349, sv. 14, str. 245-263, 298-299; Eš-Širazi, *Tabekat el-fukaha'*, str. 134-135; Jahja ibn Ibrahim es-Selmasi, *Menazil el-eimme el-erbae: Ebi Hanife ve Malik ve Eš-Šafi' ve Ahmed*, str. 177-178; Es-Sem'ani, *El-Ensab*, Daire El-Mearif el-usmanije, Hajdarabad, 1962, sv. 2, str. 91-92, sv. 3, str. 195-196, sv. 7, str. 90-91, sv. 10, str. 306-308; Ibn Asakir, *Tarih Dimešk*, Dar El-Fikr, Bejrut, 1995, sv. 8, str. 200, sv. 60, str. 123, sv. 73, str. 298-300; Ebu el-Feredž Ibn el-Dževzi, *El-Muntezam fi tarih el-muluk ve el-umem*, sv. 9, str. 3, 71-80, 213, sv. 10, str. 41-42; Sibti Ibn el-Dževzi, *Mir'at ez-zeman fi tavarih el-e'jan*, sv. 12, str. 446, sv. 13, str. 33-41, 280-281; Ibn el-Esir, *El-Kamil fi et-tarih*, sv. 5, str. 287, 325; Id., *Usd el-gabe fi ma'rife es-sahabe*, Dar El-Fikr, Bejrut, 1989, sv. 2, str. 187; Ibn Hallikan, *Vefejat el-e'jan*, sv. 5, str. 408, sv. 6, str. 37, 378-390; Ibn el-Futi, *Medžme' el-adab fi mu'džem el-elkab*, Vizare es-sekafe ve el-iršad el-islamijij, Teheran, 1995, sv. 3, str. 314-316; Ibn Menzur, *Muhtesar Tarih Dimešk*, Dar El-Fikr, Damask, 1984, sv. 4, str. 291; Ibn Abdulhadi, *Tabekat ulema' el-hadis*, sv. 1, str. 421-422; El-Mizzi, *Tehzib el-kemal fi esma' er-ridžal*, sv. 25, str. 318-319; Ez-Zehbi, *Menakib El-Imam Ebi Hanife ve sahibejh*, str. 57-76; Id., *Tarih el-islam*, sv. 4, str. 907, 908, 918, 1021-1025, 1258, sv. 5, str. 918; Id., *Sijer e'l'am en-nubela'*, sv. 8, str. 535-539, sv. 10, str. 647; Id., *Tezkire el-huffaz*, sv. 1, str. 214-215; Id., *Mizan El-İtidal*, sv. 2, str. 590-591, sv. 4, str. 447; Id., *El-Mu'in fi tabekat el-muhaddisin*, str. 71; Id., *El-Iber fi haber men gaber*, Dar El-Kutub el-ilmijije, Bejrut, sv. 1, str. 219-220; Es-Safedi, *El-Vafi bi el-vefejat*, sv. 3, str. 116, sv. 15, str. 96-97, sv. 27, str. 89, sv. 29, str. 167, 173; El-Jafi, *Mir'at el-džinan ve ibre el-jakzan*, sv. 1, str. 297-300; Ibn Kesir, *El-Bidaje ve en-nihaje*, sv. 9, str. 300, sv. 10, str. 180-182, 203; El-Kureši, *El-Dževahir el-mudijije fi tabekat el-hanefijije*, sv. 1, str. 309-310, 476, sv. 2, str. 220-222, 234-235, 519-526; Ibn Haldun, *Et-Tarih*, sv. 3, str. 274; Ibn Hadžer, *Lisan el-mizan*, sv. 3, str. 437-438, sv. 6, str. 300-301; Id., *Ref' el-isr an kudat Misr*, Mektebe El-Handži, Kairo, 1998, str. 468-472; Id., *El-Isabe fi temjiz es-sahabe*, Dar El-Kutub el-ilmijije, Bejrut, 1994/95, sv. 3, str. 40; El-Ajni, *Megani el-ahjar fi šerh esami ridžal Meani el-asar*, sv. 3, str. 250-253, 541; Ibn Tagribirdi, *En-Nudžum ez-zahire fi muluk Misr ve el-Kahire*, sv. 2, str. 107-108; Es-Sujuti, *Tabekat el-huffaz*, str. 127-128; Ibn Kutlubuga, *Tadž et-teradžim*, Dar El-Kalem, Damask, 1992, str. 241, 315-317; El-Ulejmi, *El-Tarih el-mu'teber fi enba' men gaber*, sv. 3, str. 354-356; Et-Tajjib Bamahreme, *Kilade en-nahr fi vefejat e'jan ed-dehr*, sv. 2, str. 265, 275-278; Ibn en-Nedim, *El-Fihrist*, str. 252-253; Katib Čelebi, *Sullem el-vusul ila tabekat el-fuhul*, sv. 3, str. 417-418, 440, sv. 5, str. 465; Id., *Kešf ez-zunun an esamijij el-kutub ve el-funun*, sv. 1, str. 46, 161, sv. 2, str. 1415, 1581, 1680; Ismail-paša el-Bagdadi, *Hedijje el-arifin*, sv. 2, str. 536; Ibn el-Imad el-Hanbeli, *Šezerat ez-zeheb fi ahbar men zeheb*, sv. 2, str. 231-232, 367-371; El-Leknevi, *El-Fevaid el-behijije fi teradžim el-hanefijije*, Dar Es-Seade, Kairo, 1906, str. 225; Siddik Hasan Han, *Et-Tadž el-mukellel min dževahir measir et-tiraz el-ahir ve el-evvel*, str. 137-139; El-Muveffek el-Havarizmi el-Mekki, *Menakib Ebu Hanife*, str. 370-377, 463-508; Ibn el-Bezzaz, *Menakib Ebu Hanife*, str. 365-370, 389-418; Ez-Zirikli, *El-E'alam*, sv. 3, str. 79, sv. 8, str. 193-194; Omer Rida Kehhale, *Mu'džem el-muellifin*, sv. 13, str. 240-241; Adil Nuvejhid, *Mu'džem el-mufessirin min sadr el-islam ve hatta el-hadir*, Muessese Nuvejhid es-sekafijije, Bejrut, 1988, sv. 2, str. 739; Ibn Ebu Hatim, *El-Džerh ve et-ta'dil*, sv. 9, str. 201-202; Ibn Adijj, *El-Kamil fi duafa' er-ridžal*, sv. 8, str. 465-468; Es-Simnani, *Revda el-kudat ve tarik en-nedžat*, Muessese Er-Risale, Bejrut, Dar El-Furkan, Amman, 1984, sv. 4, str. 1504; Muhammed Zahid el-Kevseri, *Husn et-tekadu fi sire el-Imam Ebi Jusuf el-Kadi*, El-Mektebe El-Ezherijije li et-turas, Kairo, 2002; Salim Öğüt, *EBÜ YÛSUF*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 1994, sv. 10, str. 260-265; Zafar Ishaq Ansari, *The Early Development of Islamic Fiqh in Kufah with Special Reference to the Works of Abu Yusuf and Shaybani*; Joseph Schacht, *The Origins of Muhammadan Jurisprudence*, Oxford University Press, London, 1975, str. 294-301 (passim), 301-306; Muhammed Isam Šebaru, *Kadi el-kudat fi el-islam*, Dar En-Nehda el-arebijije, Bejrut, 1992, str. 151-161; Subhi el-Himsani, *Kadi kudat Bagdad ve eseruhu fi el-fikh el-islamijij*, Medželle El-Medžme' el-ilmijij el-arebijij, 1965, sv. 40, br. 1, str. 117-136.

- 3 Vidi arapski tekst oporuke: Muhammed Zahid el-Kevseri, *Husn et-tekadu fi sire el-Imam Ebi Jusuf el-Kadi*, str. 77-83; El-Muveffek el-Havarizmi el-Mekki, *Menakib Ebu Hanife*, str. 370-377; Ibn el-Bezzaz, *Menakib Ebu Hanife*, str. 365-370; Zejnuddin Ibn Nudžejm, *El-Ešbah ve en-enzair*, Dar El-Kutub el-ilmijije, Bejrut, 1999, str. 367-373.
- 4 Imam Ebu Hanife nije bio mizoginist ni šovinista, kako bi neko mogao pogrešno zaključiti iz ovih nekoliko pasusa. Štaviše, on izvještava savjetujuće svoga učenika Ebu Jusufa, kao budućeg učenjaka, da se ne posvjeduje poligamiji i konkubinatu i općenito ženama, kao jednima od glavnih onovremenih

dunjalučkih iskušenja bogataša, već da se posveti nauci. Naime, tada je bio običaj da se ljudi, kada steknu bogatstvo, ožene sa po dvije, tri ili četiri žene, te sebi nabave i određeni broj robinja konkubina. Stoga Ebu Hanife savjetuje Ebu Jusufa, ukoliko je u mogućnosti, da se oženi samo s jednom siroticom - siročetom iz siromašne porodice kako bi mogao ostanti predan znanju, kako tada tako i kasnije, kada zbog obnašanja državnčkih funkcija postane imućan.

- 5 Mjerna jedinica za težinu koja iznosi 1/6 dirhema, tj. 0,5345 g, prema osmanskome mjernome sistemu.

يوسف جافيتش

وصية أبي حنيفة لأبي يوسف

تتناول المقالة الوصية التي صنفها الإمام أبو حنيفة (٦٦٧-٦٩٩) لتلميذه الإمام أبي يوسف (٧٣١-٧٩٨) والسيرة للإمامين كليهما. أما أبو حنيفة نعمان ابن ثابت فهو تابعي مؤسس للمذهب الفقهي الحنفي وأما أبو يوسف فهو أشهر تلاميذه ومؤلف أقدم الكتب الفقهية في الإسلام، وكقاضي القضاة يعود إليه الفضل الأكبر لانتشار المذهب الحنفي.

Jusuf Džafić

Abu Hanīfah's Will (Wasiyyah) to Abu Yusuf

Summary

The paper discusses the will made by Imam Abu Hanīfah (699-767) for his disciple Imam Abu Yusuf (731-798), as well as the biographies of the two imams. Abu Hanīfah Numan ibn Sabit was a tābi'īn (the first generation after the death of the Prophet) and the founder of the Hanafī School of law (madhhab), while Abu Yusuf was the most important disciple of Abu Hanīfah and the author of the oldest books on fiqh in Islam. As the supreme qādi, he was most credited for spreading the Hanafi madhhab.

Reakcija reisu-l-uleme Džemaludin-ef. Čauševića na pandemiju tifusa 1917. godine

Emrah Đozić

svršenic fakulteta islamskih nauka u sarajevu
emrahdjovic94@gmail.com

Sažetak

U ovom radu obrađen je proglas reisu-l-uleme Džemaludin-ef. Čauševića iz 1917. godine. Proglas je upućen svim vjerskim službenicima u periodu kada se pojavio tifus na našim prostorima. Kako bi ispravno reagirali te podučili vjernike, vjerskim službenicima poslana su jasna smjernica u vezi s ponašanjem u okolnostima pandemije. Poseban akcenat stavljen je na higijenu kao i odnos prema bolesnicima te na vakcinaciju. Rad poredi i reakcije Islamske zajednice u vremenu dvije pandemije - pandemije tifusa i pandemije COVID-19.

Ključne riječi: reisu-l-ulema Džemaludin-ef. Čaušević, tifus, Prvi svjetski rat, pandemija, vakcinacija

Uvod

U toku Prvog svjetskog rata na Balkanu se proširio tifus, zarazna bolest koja je odnijela mnoge živote. Godine 1917. tifus se proširio i na naše prostore. U dokumentima koji se nalaze u Arhivu Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu navodi se da su zbog pandemije tifusa, naredne 1918. godine, mektebi-ibtidaije u Bratuncu i Srebrenici u mjesecu aprilu obustavile rad. Zaraženo je bilo nekoliko učenika i vjeroučitelj. Na sjednici

održanoj u junu donesena je odluka da se nastavna godina prekine te uspjeh vrednuje prema ocjenama iz aprila.¹

Tragom ovog dokumenta iz fonda *Muftijstvo Tuzla*, nailazimo i na dokument koji je poput proglasa upućen vjerskim službenicima ali i svim stanovnicima ovih prostora. Proglas je upućen od strane reisu-l-uleme za Bosnu i Hercegovinu Džemaludin-ef. Čauševića² pod brojem 54/1917 od 5. šabanu-l-muazzama 1335. odnosno 26. maja 1917. godine. Iz dokumenta se vidi kako je stanovništvo olahko shvatilo ovu zarazu te se prema njoj odnosilo kao i prema običnoj prehladi. Štaviše, nisu vjerovali medicinskim radnicima, poput naše današnje situacije u vezi sa pandemijom COVID-19.

Pandemija tifusa 1917. godine

Reisu-l-ulema Džemaludin-ef. Čaušević u ovom proglasu postavlja retorička pitanja - ako nam je kao muslimanima dužnost tražiti lijeka za bolesti, zbog čega će nam ustanova liječnika ako im ne vjerujemo i ne slušamo njihove preporuke: *Da po šeriatu-muhamediji ne smije musliman stanovati u onom mjestu gdje nema liječnika, to nam je svima poznato. A zašto će ta ustanova? Zašto će nam liječnik? Ta nije valjda zato da nas zabavlja svojim znanjem, nego da slušamo njegove savjete, da ga u svakoj potrebi pozovemo u pomoć. I eto mi imamo izučene liječnike, koji nam nareguju, da ne smimo dolaziti u dodir sa onim bolesnikom, koji se je razbolio od pjegavog tifusa, ali mi ih neslušamo. Zašto?*³

Dalje reis Čaušević spominje slučaj koji se desio po dolasku Austro-Ugarske, kada se na našim prostorima pojavila bolest ospica od koje je umiralo preko 20% zaraženih. Iako su postojale vakcine protiv ospica, stanovništvo je tome negodovalo, jer nisu dali da ih „vlasni“ vakcinišu i na taj način ubijaju: *Zato jer je često puta naša nehajnost tako velika, da smo na hiljade života stoga žrtvovali. Dosta je sjetiti se 1884. godine, kada su ospice harale. Tada je naime bilo silnih nepravilika i oblasti su uprav bile*

1 Arhiv GHB, Fond: Muftijstvo tuzlansko, 1918. godina

2 O reisu-l-ulemi Džemaludin-ef. Čauševiću vidi više: Enes Karić, Prilozi za povijest islamskog mišljenja u Bosni i Hercegovini XX stoljeća 1, El-Kalem, Sarajevo, 2004. godina; Reis Džemaludin Čaušević prosvjetitelj i reformator, Ljiljan, Sarajevo, 2002. godina.

3 Arhiv GHB, Fond: Muftijstvo tuzlansko, 1917. godina

nemoćne skršiti otpor, koga je naš narod pokazao protiv urezivanja⁴ ospica. Bilo ih je, koji su tako daleko išli, da su svoje ni čim opravdano uvjerenje opravdavali vjerskim propisima glupo tvrdeći, da je urezivanje ospica protiv islamskim propisima. Haša ve kella!⁵

Poslije se ispostavilo da je vakcinacija bila ispravan način sprečavanja širenja bolesti ospica. Tridesetak godina poslije, pojavom tifusa, opet su neki negodovali u pogledu pridržavanja mjera u cilju suzbijanja bolesti. Uvaženi reis Čaušević kaže: *Pa hoćemo li opet vratiti se u 1884. godinu? Izgleda da hoćemo, jer ima slučajeva, kojim se može dokazati, da je još dosta velik dio naroda istog uvjerenja kao i u 1884. godini. Da bi se narod iz toga bolesnog uvjerenja trgnuo, od prijeke je nužde uporaba svih raspoloživih sredstava i zauzimanje svih uglednijih i razboritijih članova islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. Treba narodu živim primjerima dokazati tu njegovu zabludu. Upozoravati ga na slučajeve, gdje je u jednoj porodici nastala ta bolest i kroz kratko vrijeme zarazila sve one, koji su dolazili u dodir sa bolesnikom ili predmetima, koji su njegovim dodiranjem zaraženi.⁶*

S obzirom da je bolest uzela velikog maha i proširila se u mnogim mjestima Bosne i Hercegovine, reis Čaušević izdao je upute svim vjerskim službenicima, naročito vaizima, da koriste svaku priliku i savjetuju narod da sluša naredbe i savjete ljekara. Od službenika je tražio da ljudima objasne da se bolest ne smije kriti, već da se odmah prijavi liječniku: *Ovaki je postupak i s vjerskog gledišta zabranjen, jer je svaki musliman vjerom zadužen tražiti lijeka svakoj bolesti. A od koga drugog da potražuje lijeka osim od liječnika? Kako se liječničke mjere ne samo ne kose sa islamskim propisima, nego se upravo na istim osnivaju, to su baš vjerski službenici najpozvaniji da narodu otvore oči i upute ga na strogo izvršavanje liječničkih naloga, koji se sastoje u glavnom iz dvije tačke, a te su: paziti na čistoću i čuvati se dodira bolesnikova i predmeta, koji su po bolesniku zaraženi...⁷*

Kao danas, i tada je Islamska zajednica vodila računa o mjerama prevencije i nastojala, posredstvom vjerskih lica, vjernicima objasniti kako

4 Vakcinisanja

5 Arhiv GHB, Fond: Muftijstvo tuzlansko, 1917. godina

6 Ibid.

7 Ibid.

se ponašati i o čemu voditi računu kada je u pitanju zarazna bolest. U ovom proglasu Reisu-l-ulema donosi sljedeća pravila i upozorenja:

1. *Pjegavi tifus (pjegavac) koji počinje malaksalošću, a kašnje sa velikom vatrom i pjegama po tijelu, jest vrlo opasna i jako priljepčiva bolest. Od njega se vrlo često umire.*
2. *Bolesnik koji je u rdjavoju njezi, na pr. kada se krije kod kuće, mjesto da se odmah pošalje u bolnicu, skoro uvijek umire od pjegavca. U Sarajevu je takvih slučajeva u zadnje vrijeme, koliko je poznato bilo šest;*
3. *Bolesnik koji se nalazi u bolnici i u dobroj liječničkoj njezi, skoro uvijek ozdravlja;*
4. *Pjegavi tifus se dobije kad koga ujede zaražena uš. Dakle uši prenose pjegavac;*
5. *S toga je potrebno da se svaki dobro čuva od ušiju, te da se kloni zaušljivljenih ljudi, a još manje da sa njima sjedi ili spava u zajedničkoj odaji;*
6. *Čistoća tijela, glave (kose) i haljina, čišćenje od ušiju u glavi i u haljinama, najsigurnije je sredstvo da se čovjek sačuva od pjegavca. Svaki treba u svom krugu da savjetuje, da se svi dobro čiste, peru i trijebe od ušiju, ako su zaušljeni ili ako ih slučajno dobiju;*
7. *Osim toga najbolja je odbrana sunce, svjetlost i čist zrak u sobama, najveća čistoća kuća i stanova, često šerbetanje duvarova, pranje podova, iznašanje dušeka, jastuka, jorgana i mindera, što češće na sunce i čist zrak;*
8. *Svaki, pa i ženskinje, dužno je dati se pregledati od liječnika, i onda ako misli za se da je zdravo, jer samo liječnik može bolest odmah u početku poznati. Muslimansko ženskinje pregledavaće liječnik u prisustvu koga njihovog srodnika (oca, muža, brata i t. d.) ili koje povjerljive ženske osobe na pr. babice, bule i sl.*
9. *Niko nek ne bježi od pregledanja, jer to biva u korist onih što se pregledaju;*
10. *Svaki sumnjiv slučaj treba odmah prijaviti liječniku. Nipošto pak nije slobodno kriti bolesnika i zatajavati ga, jer bi to bila opasnost ne samo za onu kuću u kojoj je bolesnik, već za cijelu mahalalu, selo ili grad.⁸*

⁸ Ibid.

Reis Čaušević kaže da se svako mora držati ovih propisa, a naročito muslimani. Stoga, treba imati potpuno povjerenje u liječnike i njihove preporuke i savjete. U dijelu proglasa stoji: *Naš svijet često puta ima tako oprečno mišljenje, da se opisati ne da. Na primjer ne bi ti svezao zdravo goveče ili kljuse na ono mjesto, gdje je bilo šugavo svezano, ni pod koju cijenu tvrdeći da će se ošugati i da je ta bolest prelazna. A kada se razboli čeljade od mnogo opasnije bolesti, on će sasvim slobodno leći u njegovu postelju, s njime zajedno jesti i iz istog suda piti, njegovo odijelo obući i sve učiniti, kao da jedva čeka, kada će već jednom i na njega red doći, da ugine od te bolesti.*⁹

Čitajući i analizirajući ovaj proglas vidimo, kao da reis Čaušević živi u našem vremenu i piše o našem stanju i razmišljanju. Koliko puta čujemo neutemeljena i nestručna mišljenja onih koji su najmanje pozvani da o bolesti govore. Nerijetko možemo pročitati i čuti poneku od teorija zavjere, vidjeti slike „zapašivanja“ iz aviona, povezivanja COVID-19 i 5G mreže i slično. Najmanje se slušaju savjeti doktora i najmanje se lijeka traži kod struke. I danas ima onih koji su protiv vakcinisanja. Bolesti su različite, ali kao da je mišljenje nepromjenjivo i konstantno, bez obzira na smrtnost, na velik broj zaraženih, zatvaranje škola i drugih ustanova. Reis Čaušević ovaj proglas završava dovom: *Sa željom da se dragi Allah svojim neograničenim merhametom smiluje našem i onako ispaćenom narodu i poštedi ga od novih iskušenja, naređujem svim pozvanim, da blagom riječi narod upućuju u gornjem smislu, često mu napominjući da na Boga dž. šanuhu ne zaboravlja, jer on o svemu odlučuje i gdje Njegove pomoći nema, tu nikakva druga pomoć ne koristi.*¹⁰

Zaključak

Kao i prije nešto više od stotinu godina, i danas je Rijaset na čelu sa reisu-l-ulemom dr. Husein-ef. Kavazovićem brzo i odgovorno reagirao u vrijeme pandemije COVID-19. Primjeri su mnoge mjere prevencije na svim nivoima, posebno od vođenja posebne higijene i dezinfekcije u džamijama do organizacije vjerskog života na drugim nivoima, kao i

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

mektebske online nastave ali i drugih online sadržaja. Kao što je to bio slučaj početka teksta, obustavljanje nastave mektebi-ibtidaije u Brauncu i Srebrenici 1918. godine danas je to zasigurno pokazivanje odgovornosti putem online mektebske nastave. Kao primjer treba navesti specijalni, 84. broj *Novog Muallima*,¹¹ koji se posebno bavi vjerskim životom u vremenu pandemije.

Sigurno je to da Islamska zajednica pokazuje kontinuitet odgovornosti u kriznim vremenima - kako prije tako i danas, ali nažalost i dalje imamo prisustvo manjka kolektivne svijesti o zdravstvenoj odgovornosti.

أمره جوزيتش

رد رئيس العلماء جمال الدين شاونشيفيتش على عدوى التيفوس عام ١٩١٧م

تتناول هذه المقالة إعلان رئيس العلماء جمال الدين شاونشيفيتش من عام ١٩١٧م. وقد وجه هذا الإعلان إلى جميع موظفي المشيخة الإسلامية في الفترة التي ظهر فيها في أنحائنا عدوى مرض التيفوس. ولاتخاذهم الإجراءات اللازمة وتعليمهم الناس بالموضوع فقد أرسلت للموظفين توجيهات واضحة بخصوص سلوكهم في ظروف العدوى. وقد تمت الإشارة الخاصة إلى الإجراءات الصحية ومعاملة المصابين بالمرض والتطعيم. ومما ورد في هذه المقالة كذلك إجراء المقارنة بين رد المشيخة الإسلامية في حالي العدوى - عدوى التيفوس وعدوى الفيروس كوفيد ١٩.

Emrah Dozic

The Raisu 'l-Ulama Džemaludin-ef. Causevic's Reaction to the Outbreak of the Typhus pandemic in 1917

Summary

This paper deals with the proclamation of the Raisu 'l-Ulama Džemaludin-ef. Causevic from 1917. This proclamation was addressed to all religious officials in the period when typhus emerged in our area. In order to respond properly and educate believers, clear guidelines were sent to religious officials regarding behavior in the circumstances of a pandemic. Special emphasis was placed on hygiene as well as treatment of patients and vaccination. The paper also compares the reactions of the Islamic Community during two pandemics, the typhus pandemic and the COVID-19 pandemic.

¹¹ Vidi: *Novi Muallim*, br. 84, 2021. godina

Kontinuitet zločina kao prepreka za mir

Dr. Hikmet Karčić

institut za islamsku tradiciju bošnjaka
karcic@iitb.ba

Sažetak

Svrha ovog rada je istražiti problem umiješanosti državnih službenika u činjenju zločina tokom genocida u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. i kako to utječe na post-ratni period u Bosni i Hercegovini danas. Veliki broj vojnih i policijskih službenika učestvovao je u kršenju ljudskih prava a oni čine centralni element mreže počinitelja. Međutim, uloga nenaoružanih državnih službenika koji su učestvovali u ovim djelima nije dovoljno istražena u akademskim istraživanjima. Nenaoružani službenici o kojima je riječ uključuju državne službenike, političare i osobe zaposlene u privatnim preduzećima. Četvrt stoljeća je prošlo od završetka rata i agresije na BiH a značajan broj tih pojedinaca i dalje učestvuje u javnom životu i radi u javnoj upravi. Stoga je cilj ovog rada rasvijetliti to pitanje i pokazati da sposobnost ovih pojedinaca da izbjegniju odgovornost za svoje postupke ima ozbiljne implikacije na procese političkih reformi u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: masovni zločini, počinioci, javna služba, kontinuitet

Uvod

Rat se završio 1995. godine, nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma. Iako su se strane složile da će odmah poduzeti mjere kao što su „provedba sudskih postupaka, otpuštanje ili premještanje, ako je to pogodno, osoba iz vojnih, paravojnih i policijskih snaga, te javnih službenika odgovornih za ozbiljna kršenja temeljnih prava osoba koje

pripadaju etničkim ili manjinskim skupinama.¹, ovo nikada nije ostvareno. Pojedinci odgovorni za kršenje ljudskih prava ostali su na javnim funkcijama, s izuzetkom nekoliko visokopozicioniranih pojedinaca, uključujući predsjednika RS-a Radovana Karadžića i generala VRS-a Ratka Mladića, koji su se povukli s vlasti i izbjegavali javni nastup dok ih je tražio MKSJ. Ostali počinioi masovnih zločina i pojedinci koji su učestvovali u kršenju ljudskih prava ipak su ostali na vlasti u lokalnim zajednicama. Međunarodna krizna grupa je 2000. godine primijetila ovaj problem, navodeći: „U mnogim opštinama RS-a, pojedinci za koje se tvrdi da su počinili kršenja međunarodnog humanitarnog prava tokom rata od 1992. do 1995. godine – masovna ubistva, etničko čišćenje i masovno silovanje – ostaju na pozicijama moći. Oni i dalje rade u policiji, vrše javne funkcije, koriste svoju moć kroz legalnu i ilegalnu ekonomiju ili utječu na politiku iza scene. Naročito u istočnoj Republici Srpskoj, mnoge od ovih ‘sitnih riba’, koje su služile u lokalnoj srpskoj ratnoj administraciji i vojnim jedinicama koje su provodile politiku etničkog čišćenja, i dalje su sila zastrašivanja, koja često aktivno radi na sprečavanju povratka izbjeglica i poteza koji vode ka etničkom pomirenju.“²

Prve korake u uklanjanju ovih pojedinaca s funkcija poduzeo je Ured visokog predstavnika - kao institucija odgovorna za nadzor nad provođenjem Dejtonskog mirovnog sporazuma. Sve osobe protiv kojih je Haški tribunal podigao optužnice trebale su biti uklonjene s javnih funkcija.³ Pored toga, u kasnijoj fazi, svi pojedinci osumnjičeni za pružanje podrške ratnim zločincima na slobodi također su trebali biti uklonjeni s funkcija.⁴ Međutim, MKSJ i lokalni sudovi bavili su se direktnim počinocima - vojnim, paravojnim i policijskim - dok državni službenici nisu bili predmet krivične odgovornosti ili lustracije.

1 Aneks 7: Sporazum o izbjeglicama i raseljenim licima, Dejtonski mirovni sporazum, <http://www.ohr.int/dayton-peace-agreement/annex-7-2/>

2 War Criminals in Bosnia's Republika Srpska, International Crisis Group, 2. novembar 2000, <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/balkans/bosnia-and-herzegovina/warcriminals-bosnias-republika-srpska>

3 OHR Bulletin 3 – May 20, 1996, http://www.ohr.int/ohr_archive/ohr-bulletin-3-may-20-1996/

4 Visoki predstavnik najavljuje proces u cilju borbe protiv mreža osumnjičenih za ratne zločine i reformiranja sigurnosnih institucija Bosne i Hercegovine, OHR, 16. 12. 2004, <http://www.ohr.int/visoki-predstavnik-najavljuje-proces-u-cilju-borbe-protiv-mreza-osumnjiceni-ha-za-ratne-zlocine-i-reformiranja-sigurnosnih-institucija-bosne-i-hercegovine/>

Vršenje zločina po službenoj dužnosti

Ogromna mreža javnih službenika morala je biti uključena u ispunjavanje političkih ciljeva kampanje bosanskih Srba u BiH. Ostvarenje ovih ciljeva provedeno je na općinskom nivou i često je praćeno grubim kršenjem ljudskih prava. Ovi politički ciljevi su se, u prvi mah, prvenstveno odnosili na preuzimanje kontrole nad općinskim vlastima. Ključne općinske institucije – policija i radiostanice, banke, općinske zgrade itd. – preuzete su silom. Izvršioци puča bili su pripadnici novoosnovane srpske policije koju su činili postojeći aktivni i rezervni policajci - zajedno s milicijama pod pokroviteljstvom Jugoslovenske narodne armije. Budući da je ovo provedeno na općinskom nivou, uspjeh u primjeni je varirao, uglavnom u zavisnosti od demografske situacije u općini i omjera političkih/vojnih snaga koje su bile uključene u operaciju.

U demografskom smislu SDS je bio svjestan da preuzimanje neće biti uspješno u svim željenim općinama. Tako je SDS izradio tajni dokument pod nazivom „Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima“ koji je uručen svim SDS-ovim predsjednicima općina 20. decembra 1991. Ovo uputstvo sadržavalo je informacije o tome kako izvršiti preuzimanje općina s dvije predviđene varijante A i B. Varijanta A bila je potpuno preuzimanje vlasti u općinama u kojima su Srbi činili većinu, dok je varijanta B bila preuzimanje općina u kojima Srbi nisu bili većina. Nasilno preuzimanje općina praćeno je pritvaranjem i pogubljenjem po kratkom postupku važnih pojedinaca - uglavnom ključnih političkih i policijskih figura Bošnjaka ili bosanskih Hrvata.

Nakon preuzimanja vlasti u općinama, krizni štabovi su uspostavljali potpunu kontrolu. Ovo je trebalo biti privremeno *ad hoc* rješenje. Predsjednik kriznog štaba bio je predsjednik SDS-a ili predsjednik Skupštine općine i bio je prvenstveno zadužen za donošenje odluka na lokalnom nivou te provođenje političkih odluka.

Gruba kršenja ljudskih prava i zločini vršeni su intenzivno. Različite vrste javnih službenika koji su učestvovali u ovom nasilju mogu se podijeliti u nekoliko grupa: političari, vojna lica, policija, sektor pravosuđa, državni službenici, zaposleni u lokalnoj upravi, zdravstveni sektor,

sektor obrazovanja, zaposleni u javnim preduzećima i komunalnom sektoru, novinari itd.⁵

Uklanjanje nesrpskog stanovništva provedeno je organizirano. U autonomnim regionima osnovane su posebne agencije koje su trebale koordinirati deportacijama – naprimjer Agencija za preseljavanje stanovništva i razmjenu materijalnih dobara – Autonomna republika Krajina.⁶ Ova agencija je bila na mezonivou, dok je svaka općina imala svoju „komisiju za iseljenje“ koja je rješavala dokumentaciju potrebnu za iseljavanje.

Politički zvaničnici. Opće političke odluke donosila je Skupština bosanskih Srba, koja je od 1991. godine bila najviši politički organ bosanskih Srba. Skupština je bila platforma za razvoj strateških planova te raspravu o idejama i problemima nastajalim u toku operacija. Transkripti sa sesija otkrivaju razmišljanja ovih političkih predstavnika o različitim lokalnim i međunarodnim temama. Općinski politički predstavnici činili su glavnu kariku u provođenju političkih odluka. Krizni štab je imao presudnu ulogu u preuzimanju općina i u zločinima koji su uslijedili. Predsjednik Kriznog štaba bio je glavni koordinator između političkog i vojnog rukovodstva i lokalnih podređenih jedinica. Jedna od prvih odluka Kriznog štaba bila je otpuštanje svih nesrba iz općine, javne uprave i javnih preduzeća. Ove odluke su provedene na lokalnom nivou mnogo prije nego što su formalizirane odlukom na mezonivou. Naprimjer, Krizni štab u Prijedoru otpustio je Bošnjake i bosanske Hrvate iz Opštine i Doma zdravlja 30. aprila 1992. godine, mnogo prije Autonomne regije Krajina, dok je vlast na mezonivou donijela odluku 22. juna 1992. godine.⁷ Krizni štabovi su donijeli odluku o formiranju i funkcioniranju zatočeničkih objekata i logora u kojima su bili zatvoreni Bošnjaci i bo-

5 „Da se na svim rukovodećim mjestima, na mjestima gdje je moguć dotok informacija, na čuvanju društvene imovine, odnosno na svim mjestima koja imaju važan značaj za funkcionisanje privrednog subjekta mogu nalaziti isključivo kadrovi srpske nacionalnosti. Ovo se odnosi na sva društvena preduzeća, dioničarska društva, državne institucije, javna preduzeća, Ministarstva unutrašnjih poslova i vojsku Srpske Republike Bosne i Hercegovine. Takođe se na ovim mjestima ne mogu naći ni radnici srpske nacionalnosti koji to nisu potvrdili Plebiscitom ili još nisu ideološki raščistili da je jedini predstavnik srpskog naroda Srpska demokratska stranka.“

6 MKSJ, Brđanin, str. 52.

7 Odluka ARK-a navodi: „Da se na svim rukovodećim mjestima, na mjestima gdje je moguć dotok informacija, na čuvanju društvene imovine, odnosno na svim mjestima koja imaju važan značaj za funkcionisanje privrednog subjekta mogu nalaziti isključivo kadrovi srpske nacionalnosti.“ Brđanin, str. 37.

sanski Hrvati. U koordinaciji s vojskom, ovi štabovi su donijeli odluku o procesima „etničkog čišćenja“ koji će se provoditi u nesrpskim selima. Opravdanost, cilj i obim aktivnosti Kriznog štaba, kao i srpskih snaga, javno je obznanio predsjednik Kriznog štaba. U kasnijem periodu Krizni štab će biti preimenovan u Ratno predsjedništvo.

Vojska. Jedinice Jugoslovenske narodne armije činile su jezgro vojske bosanskih Srba koja je formirana 12. maja 1992. Svi nesrbi koji nisu dobrovoljno napustili vojsku uklonjeni su odlukom donesenom u junu: „Starešine muslimanske i hrvatske nacionalnosti odmah uputite na godišnji odmor. Pokrenite postupak za njihovo upućivanje u Vojsku Savezne Republike Jugoslavije, radi rešavanja njihovog statusa u službi.”⁸ Vojska je bila glavna udarna snaga u osvajanju gradova i općina koje policijske snage nisu preuzele u ranim fazama rata. Ključni element vojnog osvajanja bilo je uklanjanje svih nesrba s ovih očišćenih područja. Metoda čišćenja podrazumijevala je masakre, zatvaranje i deportacije. Visoki oficiri, kao i obični vojnici, učestvovali su u masovnim ubijanjima i kršenju ljudskih prava. Naprimjer, Svetozar Andrić, komandant Birčanske brigade, osnovao je logor Sušica i naredio uklanjanje skoro 20.000 bošnjačkih civila iz 20 sela oko Zvornika. Najdokumentiraniji slučaj različitih uloga delegiranih u izvršenju zločina velikih razmjera bio je genocid u Srebrenici u julu 1995. godine, gdje je vojska bosanskih Srba organizirala masovno pogubljenje više od 8.000 bošnjačkih muškaraca i dječaka te deportaciju 25.000 bošnjačkih žena i djece.⁹

Policija. Aktivne i rezervne snage policije bosanskih Srba predvodile su nasilno preuzimanje vlasti i učestvovale u progonu i uklanjanju nesrpskog stanovništva. Regionalni Centri službi bezbjednosti (CSB) i lokalne Stanice javne bezbjednosti (SJB) djelovali su u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova. Svaka stanica javne bezbjednosti organizirala je rezervne policijske snage i specijalnu jedinicu - interventni vod. Naprimjer, logor Omarska, ozloglašen po mučenju i strašnim uvjetima za zatočenike, formiran je po nalogu Sime Drljače, načelnika prijedorskog SJB-a, 31. maja 1992. godine.

8 Brđanin, str. 37.

9 „Krivična prijava protiv Svetozara Andrića“, Fond za humanitarno pravo, 2.3.2018, <http://www.hlc-rdc.org/?p=34855&lang=en>

Sudovi. Vojni sudovi formirani su na početku rata 1992. godine. Iako su se sudovi uglavnom bavili krađom i dezerterstvom, određenom broju nesrpskih pritvorenika od posebnog interesa¹⁰ suđeno je za oružanu pobunu i špijunažu. Iako je u njihovoj nadležnosti bilo istraživanje i procesuiranje vojnih lica osumnjičenih za ratne zločine, ovakvi slučajevi gotovo da ne postoje.

Administracija. U skladu s odlukama Kriznog štaba - kasnije preimenovanog u Ratno predsjedništvo, zaposleni u općinskoj administraciji učestvovali su u nasilnom uklanjanju nesrba. To je učinjeno preko tijela poznatog kao „komisija za iseljenje“. Administracija je uspostavila birokratski postupak kojim je stranka koja treba biti deportovana morala podnijeti zahtjev općinskoj administraciji i predati cjelokupnu imovinu općini. Zauzvrat, stranci bi bilo izdato uvjerenje koje joj je omogućavalo da trajno napusti općinu. Potvrda je izdavana u skladu sa Zakonom o opštem upravnom postupku i u skladu s Odlukom opštinskog kriznog štaba ili Ratnog predsjedništva. Više vlasti su naredile svakoj općini da imenuje osobu odgovornu za pitanja koja se odnose na uklanjanje i razmjenu stanovništva i zatvorenika, a ta osoba trebalo je direktno podnositi izvještaj vlastima. Oni koji su željeli otići „takođe su morali da dostave spisak svih članova svog domaćinstva, pribave potvrdu o nekažnjavanju, pribave potvrdu da su izmirili sve račune za komunalije; pribave od Opštinskog sekretarijata za narodnu odbranu dokumentaciju koja potvrđuje da su odslužili vojni rok; i pribave dozvolu za odlazak od SJB-a. U svim dokumentima moralo je da stoji da postupaju na dobrovoljnoj osnovi.“¹¹

Zdravstveni sektor. Domovi zdravlja bili su važne institucije za novu općinsku vlast.¹² U nekim gradovima direktor doma zdravlja bio je i predsjednik kriznog štaba, kao što je to bio slučaj s Blagojem Simićem u Bosanskom Šamcu. U gotovo svim osvojenim općinama, slično kao i u drugim općinskim institucijama, otpuštanu je nesrpsko osoblje. Pored

¹⁰ Posebno važni zatvorenici čuvani su uglavnom za razmjenu.

¹¹ MKSJ, Karadžić, str. 597.

¹² Ministar zdravstva Srpske republike BiH 1992. je u Skupštini bosanskih Srba izjavio: „...poznavajući ko nam je neprijatelj, u kojoj mjeri je on perfidan i u kojoj mjeri mu se ne može vjerovati, sve dotle dok se on fizički, vojnički ne uništi i ne slomije, što podrazumijeva, naravno i eliminisanje i likvidaciju njegovih ključnih ljudi“, MKSJ, Brđanin, slučaj broj: IT-99-36-T, 1. septembar 2004, str. 33.

toga, nesrpskim pacijentima je često odbijana hitna medicinska pomoć - kao što je to bio slučaj u Višegradu i Bijeljini.¹³

Obrazovanje. Osnovne i srednje škole, poput onih u Bratuncu, Rogatici i Višegradu, novoosnovana općinska vlast pretvorila je u zarobljeničke logore. Velika infrastruktura i ograđeni prostor koji pružaju ovi objekti bili su idealni za zatvaranje civila. Pored toga, školski nastavnici, koji su bili politički aktivni u SDS-u, zauzeli su nove funkcije i masovno učestvovali u kršenju ljudskih prava. Primjer je Miloš Bojinović, srednjoškolski profesor srpskohrvatskog jezika, koji je imenovan za šefa Agencije za preseljavanje stanovništva i razmjenu materijalnih dobara u Autonomnoj republici Krajini.

Komunalni sektor. Oprema javnih komunalnih preduzeća korištena je za sahranjivanje leševa u skrivenim masovnim grobnicama. Naprimjer, u Brčkom je kamion hladnjača javnog preduzeća Bimeks korišten za prevoženje tijela do određene masovne grobnice 1992. godine. U julu 1995. godine, nakon masakra nad bošnjačkim muškarcima i dječacima iz Srebrenice u školi „Vuk Karadžić“ u Bratuncu zaposlenicima bratunačkog Javnog komunalnog preduzeća naređeno je da tijela preuzmu iz škole i prevezu ih u masovnu grobnicu.¹⁴

Novinari. Lokalne novine i radio stanice bile su od strateškog značaja za Krizni štab u kontroli protoka informacija i širenju propagande. Jedan od najupečatljivijih primjera instrumentalizacije lokalnih medija je slučaj Prijedora, gdje su i list *Kozarski vijesnik* i Radio Prijedor u velikoj mjeri očišćeni od nesrpskih intelektualaca i dopisnika.¹⁵

Zaključak

Procesi provjere i reformi, kao i krivični postupci pred MKSJ-om i lokalnim sudovima, uspješno su uklonili s mjesta odlučivanja najznačajnije političke, vojne i policijske zvaničnike za koje se zna da su učestvovali u ratnim zločinima. Ipak, nekoliko osuđenih ratnih zločinaca koji su

¹³ Karadžić, str. 253.

¹⁴ Karadžić, str. 2199.

¹⁵ Stakić, str. 28. Naprimjer, dr. Mirsad Mujadžić optužen je da je „srpskim ženama ubrizgavao injekcije kako bi samo radale žensku djecu i tako smanjio natalitet“, dok je dr. Željko Sikora „optužen da izaziva abortuse kod Srпкиnja koje nose mušku djecu i kastrira muške bebe roditelja srpske nacionalnosti“.

odslužili kaznu vratili su se na javne funkcije, dok se druge „male ribe“ vjerovatno nikada neće suočiti s bilo kakvom odgovornošću za svoje učesće u kršenju ljudskih prava. Nekažnjavanje ovih državnih službenika - običnih birokrata u općinama i policijskim stanicama - ima štetan utjecaj na vladavinu zakona u lokalnim zajednicama.

حكمت كارثيتش

استمرارية الجرائم كعائق في طريق السلام

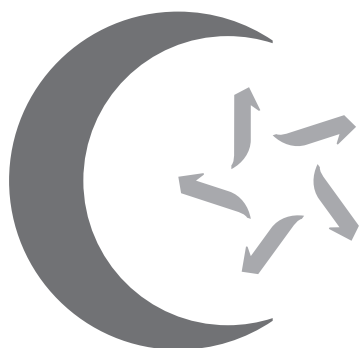
إن الغرض من هذه المقالة هو البحث في مسألة تورط الموظفين في الهيئات الحكومية في اقرار الجرائم أثناء الإبادة الجماعية في البوسنة والهرسك في الفترة ما بين ١٩٩٢ - ١٩٩٥م وتأثير ذلك على ما يجري في البوسنة والهرسك في الفترة ما بعد الحرب. لقد شارك عدد كبير من موظفي الجيش والشرطة في خرق الحقوق الإنسانية وهم يمثلون عنصرا وسطيا لشبكة المقتربين. وبعد ربع قرن من الزمان الماضي على انتهاء الحرب في البوسنة والهرسك لا يزال عدد لا بأس به من هؤلاء الأفراد يشاركون في الحياة العامة ويشغلون في الإدارة العامة، الأمر الذي له آثار ونتائج خطيرة فيما يخص عملية إجراء الإصلاحات السياسية في البوسنة والهرسك.

Dr. Hikmet Karcic

Continuity of Crimes as an Obstacle to Peace

Summary

The purpose of this paper is to investigate the problem of the involvement of civil servants in the commission of crimes during the genocide in Bosnia-Herzegovina from 1992 to 1995 and how it affects the post-war period in Bosnia-Herzegovina today. A large number of military and police officers have participated in human rights violations and they form a central element of the perpetrator network. A quarter of a century after the end of the war against Bosnia, a significant number of these individuals continue to participate in public life and work in public administration, which has serious implications for the political reform processes in Bosnia-Herzegovina.

Službeni dio

Aktivnosti Rijaseta

Broj: 02-03-2-2302-3/21

Datum: 22. zu-l-ka'de 1442. h.g.

02. juli 2021. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 42. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 22. zu-l-kadeta 1442. h.g., odnosno 02. jula 2021. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

ODLUKU

I

Daje se saglasnost na Odluku Naučno-nastavnog vijeća Islamskog pedagoškog fakulteta u Bihaću, broj: 03-526-O-3/21 od 23.06.2021. godine, o izboru mr. Harisa Veladžića u zvanje višeg asistenta za naučnu oblast Islamsko vjerovanje i komparativne religije.

II

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-2301-3/21

Datum: 22. zu-l-ka'de 1442. h.g.

02. juli 2021. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 42. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 22. zu-l-kadeta 1442. h.g., odnosno 02. jula 2021. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

ODLUKU

I

Daje se saglasnost na Odluku Naučno-nastavnog vijeća Islamskog pedagoškog fakulteta u Bihaću, broj: 03-526-O-4/21 od 23.06.2021. godine, o izboru mr. Anite Mujkić u zvanje višeg asistenta za predmet Penologija.

II

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-2304-3/21

Datum: 22. zu-l-ka'de 1442. h.g.

02. juli 2021. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 42. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 22. zu-l-kadeta 1442. h.g., odnosno 02. jula 2021. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

ODLUKU

I

Daje se saglasnost na Odluku Naučno-nastavnog vijeća Islamskog pedagoškog fakulteta u Bihaću, broj: 03-526-O-5/21 od 23.06.2021. godine, o izboru mr. Anite Mujkić u zvanje višeg asistenta za predmet Tehnike pisanja naučnog rada.

II

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-2303-3/21

Datum: 22. zu-l-ka'de 1442. h.g.

02. juli 2021. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 42. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 22. zu-l-kadeta 1442. h.g., odnosno 02. jula 2021. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

ODLUKU

I

Daje se saglasnost na Odluku Naučno-nastavnog vijeća Islamskog pedagoškog fakulteta u Bihaću, broj: 03-526-O-2/21 od 23.06.2021. godine, o izboru mr. sc. Nejre Nesimović Khedr u zvanje višeg asistenta za naučnu oblast Psihologija, grana Opća psihologija.

II

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-2269-4/21

Datum: 22. zu-l-ka'de 1442. h.g.

02. juli 2021. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 42. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 22. zu-l-kadeta 1442. h.g., odnosno 02. jula 2021. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

ODLUKU

I

Daje se saglasnost Islamskom pedagoškom fakultetu u Zenici za izbor dr. sc. Izeta Pehlića u zvanje redovnog profesora za naučnu oblast Pedagogija.

II

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-2269-5/21

Datum: 22. zu-l-ka'de 1442. h.g.

02. juli 2021. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 42. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 22. zu-l-kadeta 1442. h.g., odnosno 02. jula 2021. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

ODLUKU

I

Daje se saglasnost Islamskom pedagoškom fakultetu u Zenici za izbor dr. sc. Suada Orlića u zvanje vanrednog profesora za predmete: Maloljetnička delinkvencija, Osnovi Krivičnog prava i Krivičnog postupka, Penologija.

II

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-1972-6/21

Datum: 22. zu-l-ka'de 1442. h.g.

02. juli 2021. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 42. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 22. zu-l-kadeta 1442. h.g., odnosno 02. jula 2021. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

ODLUKU

I

Rijaset daje saglasnost na Odluku Vijeća Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu broj: 03-03-2.vanred. elek. sjed.-528/21 od 02.06.2021. godine, o izboru doc. dr. Asima Zubčevića u zvanje vanrednog profesora za naučnu oblast Islamska civilizacija, bez prihvatanja finansijskih obaveza proisteklih iz navedenog izbora mimo usvojenog budžeta.

II

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-08-2-2259-2/21

Datum: 22. zu-l-ka'de 1442. h.g.

02. juli 2021. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 42. redovnoj sjednici,

održanoj u Sarajevu dana 22. zu-l-kadeta 1442. h.g., odnosno 02. jula 2021. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

O D L U K U

I

Rijaset daje saglasnost na Odluku Školskog odbora Medrese „Reis Džemaludin-ef. Čaušević“ u Cazinu, broj: 01-05-1-305/2021 od 22. juna 2021. godine, o izboru i saglasnost za imenovanje Zuhdije Handanovića, profesora islamskih nauka, za direktora Medrese „Reis Džemaludin-ef. Čaušević“ u Cazinu, na mandatni period od četiri godine, od 01. jula 2021. do do 30. juna 2025. godina.

II

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-1-2144-3/21

Datum: 22. zu-l-ka'de 1442. h.g.
02. juli 2021. godine

Na temelju odredbe člana 34. stav 3. Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst, a u skladu sa odredbom člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 42. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 22. zu-l-kadeta 1442. h.g., odnosno 02. jula 2021. godine, razmatrajući prijedlog Muftijstva tuzlanskog za formiranje džemata Škorići u Medžlisu IZ Gradačac, na prijedlog Uprave za vjerske poslove, donio je sljedeću:

O D L U K U

o formiranju džemata Škorići

Član 1.

Ovom Odlukom formira se džemat Škorići u Medžlisu Islamske zajednice Gradačac, koji nastaje izdvajanjem iz džemata Husejnija, te se isti zavodi u Registar džemata Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini pod nazivom džemat Škorići.

Član 2.

Medžlis Islamske zajednice Gradačac će definirati granice novonastalog džemata, te dostaviti prijedlog Upravi za vjerske poslove za upis u Registar džemata Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini pod nazivom džemat Škorići.

Član 3.

Medžlis Islamske zajednice Gradačac će u skladu sa ovom odlukom u saradnji sa nadležnim izbornim organima Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini provesti izbore i imenovati džematski odbor džemata Škorići, te provesti druge aktivnosti neophodne za implementaciju ove odluke.

Član 4.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-936-8/21

Datum: 22. zu-l-ka'de 1442. h.g.

02. juli 2021. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, a u skladu s članom 21. Pravila medresa Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 42. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 22. zu-l-kadeta 1442. h.g., odnosno 02. jula 2021. godine, usvojio je:

P R A V I L N I K o polaganju vanrednih ispita u medresama

I OPĆE ODREDBE

Član 1.

(Opće odredbe)

Ovim pravilnikom propisuje se način, vrijeme i uslovi organizovanja vanrednih (razrednih i maturskih) ispita u medresama Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu medresa), raspored poslova vezanih za organizovanje ispita za vanredne kandidate-učenike, organizovanje poslova za zaposlenike koji učestvuju u realizaciji vanrednog obrazovanja, cijene tih ispita, cijene ostalih usluga koje pruža medresa u okviru svoje djelatnosti, a u vezi vanrednog polaganja za sticanje srednjeg obrazovanja u medresi, kao i raspodjela sredstava ostvarenih obrazovanjem vanrednih kandidata-učenika.

II VANREDNI KANDIDATI-UČENICI

Član 2.

(Vanredni kandidati-učenici)

- (1) U medresu se, u statusu vanrednog kandidata-učenika, može upisati:
 - b) kandidat koji je, nakon završenog najmanje prvog razreda medrese, iz opravdanih razloga, prekinuo redovno školovanje u medresi.
 - c) kandidat koji u redovnim rokovima nije s uspjehom položio maturski ispit u medresi.
- (2) Kandidat iz stava (1) tačke a) ovog člana podnosi zahtjev za upis, u statusu vanrednog kandidata-učenika, u medresu u kojoj je imao status redovnog učenika, odnosno u kojoj je, iz opravdanih razloga, prekinuo redovno školovanje, pod uslovom da prilikom podnošenja zahtjeva za upis nije navršio 18 godina života.
- (3) Kandidat iz stava (1) tačke b) ovog člana podnosi prijavu za polaganje maturalnog ispita, u statusu vanrednog kandidata-učenika, u medresu u kojoj je imao status redovnog učenika.
- (4) Izuzetno od odredbe stava (2) ovog člana, kandidat koji je nakon prekida redovnog školovanja u medresi promijenio mjesto prebivališta može podnijeti zahtjev za upis u drugu medresu, u statusu vanrednog kandidata-učenika u mjestu prebivališta.
- (5) Izuzetno od odredbe stava (1) ovog člana medresa može, uz saglasnost Rijaseta, upisati kandidata u statusu vanrednog kandidata-učenika, ukoliko za to postoje posebno opravdani razlozi.

Član 3.

(Upis vanrednih kandidata-učenika)

- (1) Prijem zahtjeva i upis vanrednih kandidata-učenika iz člana 2. stava (1) tačke a) ovog pravilnika, (kandidati koji polažu razred u cjelini) vrši se od 01. do 30. septembra za tekuću školsku godinu.
- (2) Prijem prijava za polaganje maturalnog ispita vanrednih kandidata-učenika iz člana 2. stava (1) tačke b) ovog pravilnika, (kandidati koji polažu maturalni ispit), vrši se najkasnije trideset (30) dana prije početka svakog ispitnog roka.

Član 4.

(Dokumentacija za upis)

Kandidati za upis u medresu, u statusu vanrednog kandidata-učenika, obavezni su uz zahtjev/prijavu za polaganje ispita priložiti:

- a) ovjerenu fotokopiju izvoda iz matične knjige rođenih.

- b) ovjerenu kopiju svjedodžbi/e o završenom/im razredu/ima medrese (kandidati iz člana 2. stava (1) tačke a) ovog pravilnika.
- c) ovjerenu kopiju svjedodžbe o završenom četvrtom razredu medrese (kandidati iz člana 2. stava (1) tačke b) ovog pravilnika.

Član 5.

(Obrada zahtjeva za upis/prijava za polaganje ispita)

- (1) Nakon isteka rokova za prijem zahtjeva za upis/prijava za polaganje ispita iz člana 3. ovog pravilnika, medresa ima zadatak da:
 - a) izvrši pregled prispjelih zahtjeva/prijava i dokumentacije,
 - b) objavi spisak kandidata kojima je odobreno polaganje, kao i onih kojima se ne može udovoljiti zahtjevu za polaganje.
- (2) Pregled prispjelih prijava i dokumentacije kao i objavljivanje spiska kandidata kojima je odobreno polaganje vanrednih ispita vrši pomoćnik direktora za nastavu.

Član 6.

(Instruktivna nastava)

- (1) Za vanredne kandidate-učenike organizuje se instruktivna nastava (kandidati su obavezni prisustvovati, osim u slučaju opravdanog izostanka) u trajanju najmanje 15% ukupnog fonda sati predviđenog za redovne učenike medrese.
- (2) Instruktivna nastava se organizuje po posebnom rasporedu rada i izvodi se van radnog vremena.
- (3) Instruktivnu nastavu izvode predmetni nastavnici medrese, a izvođenje može početi 10 dana po završetku upisa kandidata koji polažu razredni ispit (razred u cjelini).
- (4) Za manji broj kandidata (ispod 5 kandidata) nastavnici će održati smanjeni fond sati instruktivne nastave zbog nemogućnosti realizacije pune instruktivne nastave, što se smatra individualnim radom pojedinačno sa svakim kandidatom, odnosno konsultativna nastava (35% instruktivne nastave).
- (5) Instruktivna nastava se može izvoditi putem online platforme.
- (6) Sastavni dio ovog pravilnika je tebelarni prikaz normativa predmetne nastave u iznosu od 15% od ukupnog fonda predmetne nastave.

III VANREDNI ISPITI

Član 7.

(Ispitni rokovi)

- (1) Ispiti se održavaju u tri ispitna roka:
 - a) januarsko-februarski (od 15.01. do 15.02.);
 - b) junski (od 01.06. do 30.06.);
 - c) augustovsko – septembarski (od 15.08. do 15.09.).
- (2) Medresa organizira tri redovna ispitna roka u toku školske godine (januarsko-februarski, junski i augustovsko-septembarski ispitni rok), a po potrebi i jedan vanredni rok koji utvrđuje nastavničko vijeće.
- (3) Vanredni rok iz prethodnog stava odobrava se na opravdan zahtjev vanrednog kandidata-učenika.

Član 8.

(Maturski ispit)

- (1) Maturski ispit, u skladu sa odredbama ovog pravilnika, polažu učenici medrese koji u redovnim rokovima nisu s uspjehom položili maturski ispit.
- (2) Sadržaji koji se polažu na maturi utvrđeni su Nastavnim planom i programom za medrese Islamske zajednice u BiH.
- (3) Maturski ispit se sastoji iz ispita koji su predviđeni za polaganje pravilnikom o sadržaju i načinu polaganja mature u medresama.

Član 9.

(Razredni ispiti)

- (1) Razredni ispit, u skladu sa odredbama ovog pravilnika, polažu vanredni kandidati-učenici iz člana 2. stav (1) tačke a) ovog pravilnika (učenici koji su, nakon završenog najmanje prvog razreda medrese, iz opravdanih razloga prekinuli školovanje u medresi).
- (2) Nastavničko vijeće škole odlučuje o terminima u kojima će kandidat polagati predmete predviđene nastavnim planom i programom.

Član 10.

(Rokovi za polaganje razrednog ispita)

- (1) Kandidat koji polaže razredni ispit dužan je položiti ispite u tri uzastopna roka s tim što ima pravo da koristi četvrti ispitni rok kao popravni, po odobrenju nastavničkog vijeća.

- (2) Kandidat koji pokazuje odličan uspjeh može u toku jedne godine polagati razredne ispite za dva razreda, ali ne u istom ispitnom roku, o čemu odluku donosi nastavničko vijeće.
- (3) U jednom ispitnom roku kandidat polaže najviše 5 predmeta (u izuzetnim slučajevima može prijaviti i više od pet, uz saglasnost direktora).
- (4) Kandidat koji u trećem ispitnom roku dobije jednu ili dvije nedovoljne ocjene upućuje se na popravni ispit u narednom ispitnom roku.
- (5) Kandidat koji u trećem ispitnom roku dobije 3 ili više negativnih ocjena iz pojedinih predmeta upućuje se da ponavlja razred.

IV PROCEDURA POLAGANJA ISPITA

Član 11.

(Ispitne komisije)

- (1) Ispiti se polažu pred ispitnom komisijom koju imenuje nastavničko vijeće. Po potrebi se može imenovati više ispitnih komisije.
- (2) Ispitnu komisiju sačinjavaju: predsjednik, ispitivač i stalni član komisije. Dva člana ispitne komisije moraju biti nastavnici medrese. Ispitivač mora biti predmetni nastavnik, koji ima odgovarajuću školsku spremu za određeni nastavni predmet. Stalni član ili predsjednik komisije mora biti nastavnik predmeta iz iste ili srodne stručne oblasti iz koje se predmet polaže.
- (3) Za rad ispitne komisije odgovoran je predsjednik komisije. On preuzima zapisnike za polaganje ispita od pomoćnika direktora za nastavu, zajedno sa članovima komisije utvrđuje ispravnost ispitnih listića, prije početka ispita dužan je da upozna kandidate o njihovim pravima i obavezama za vrijeme održavanja ispita, popunjava zapisnik za svakog vanrednog kandidata-učenika i dostavlja pomoćniku direktora za nastavu. Takođe, ukoliko ispitu ne prisustvuju sva tri člana ispitne komisije dužan je da obavijesti pomoćnika direktora za nastavu, kako bi se ispit odgodio ili našla zamjena. Zapisnik treba da sadrži naziv predmeta, datum održavanja ispita, vrijeme, potpise ispitne komisije, podatke o identitetu kandidata i utvrđenim ocjenama.

Član 12.

(Sadržaj ispita)

Ispit se sastoji od pismenog, usmenog ili pismenog i usmenog dijela, te maturskog ispita, a u skladu sa nastavnim planom i programom.

Član 13.
(Mjesto održavanja ispita)

Ispiti se održavaju u prostorijama medrese. U jednoj prostoriji može biti samo jedna ispitna komisija.

Član 14.
(Pismeni dio ispita)

- (1) Pismeni dio ispita (prema nastavnom planu i programu) traje najviše dva nastavna sata.
- (2) Pismeni ispit se piše u prisustvu najmanje jednog člana ispitne komisije.
- (3) Za pismeni ispit, ispitivač predlaže tri teme ili tri grupe zadataka. Ispitna komisija bira temu, odnosno grupu ispitnih pitanja ili zadataka. Kad istovremeno više kandidata polaže pismeni ispit, za pismeni ispit se mogu dati iste teme, odnosno zadaci.
- (4) Pismeni zadatak pregleda i ocjenjuje ispitivač. Ostali članovi svojim potpisom potvrđuju ili ne potvrđuju predloženu ocjenu ispitivača.
- (5) Ocjena o pismenom radu se kratko pismeno obrazlaže.
- (6) Nedovoljna ocjena pismenog ispita nije prepreka za polaganje usmenog dijela ispita.

Član 15.
(Usmeni dio ispita)

- (1) Na usmenom dijelu ispita kandidat dobija po tri pitanja iz svakog predmeta koji polaže.
- (2) Pitanja moraju biti napisana na jednoobraznim listićima ovjerenim pečatom medrese, koje kandidat bira pred komisijom. Broj listića mora biti za pet veći od broja kandidata. Kandidat može promijeniti listić, što se unosi u zapisnik, a što se može uzeti u obzir prilikom zaključivanja konačne ocjene.
- (3) Kandidat ima pravo deset minuta pripreme za usmeni ispit.
- (4) Usmeni ispit traje do 20 minuta za jednog kandidata.
- (5) Usmenom dijelu ispita obavezno prisustvuju sva tri člana komisije. Usmeni dio ispita ocjenjuje ispitna komisija na prijedlog ispitivača.

Član 16.
(Maksimalan broj usmenih ispita komisije u toku dana)

Ispitna komisija može u toku jednog dana učestvovati u obavljanju najviše 25 usmenih ispita.

Član 17.

(Odustanak kandidata od započeto g ispita)

- (1) Ako kandidat iz neopravdanog razloga odustane od bilo kojeg dijela ispita koji je započeo smatra se da nije položio.
- (2) U opravdanom slučaju direktor može odgoditi polaganje ispita najkasnije do zadnjeg dana ispitnog roka ili nastavničko vijeće može odobriti novi ispitni rok za kandidata.

Član 18.

(Maksimalan broj ispita kandidata u toku dana)

- (1) U toku jednog dana kandidati mogu polagati:
 - a) pismeni dio ispita iz dva nastavna predmeta,
 - b) usmeni dio ispita iz tri predmeta ili
 - c) pismeni dio ispita iz jednog predmeta i usmeni dio ispita iz dva nastavna predmeta.

Član 19.

(Utvrđivanje ocjene)

- (1) Pri utvrđivanju ocjene iz predmeta iz kojih je obavezan pismeni, odnosno usmeni dio ispita uzima se u obzir i ocjena tog dijela ispita.
- (2) Komisija utvrđuje ocjenu jednoglasno.
- (3) Član ispitne komisije koji se ne slaže sa predloženom ocjenom izdvaja svoje mišljenje u zapisnik.
- (4) Spornu ocjenu i opći uspjeh kandidata na ispitu utvrđuje nastavničko vijeće. U ovom slučaju sjednicu nastavnčkog vijeća direktor saziva u roku od 24 sata.

Član 20.

(Zapisnik o polaganju ispita)

- (1) O ispitu se vodi zapisnik na odgovarajućem obrascu.
- (2) Zapisnik vodi stalni član komisije (upisuje pitanja i ocjene ispita i poslije ispita zapisnike predaje predsjedniku ispitne komisije).
- (3) Nakon obavljenog ispita, predsjednik ispitne komisije dostavlja zapisnik pomoćniku direktora za nastavu.

Član 21.

(Saopštavanje ocjene)

Odmah nakon obavljenog ispita ispitna komisija je dužna kandidatima saopštiti ocjene.

Član 22.

(Prigovor na utvrđenu ocjenu)

Kandidat ima pravo podnijeti pismeni prigovor na utvrđenu ocjenu komisije, nastavničkom vijeću u roku od 24 sata.

Nastavničko vijeće je obavezno, u roku od 24 sata od prijema pismenog prigovora, donijeti odluku po prigovoru.

V OPIS POSLOVA I RADNIH ZADATAKA ORGANIZATORA ISPITA

Član 23.

(Poslovi direktora)

Direktor:

- a) odobrava održavanje instruktivne nastave i polaganje ispita na prijedlog pomoćnika direktora za nastavu,
- b) predlaže nastavničkom vijeću ispitne rokove,
- c) predlaže sastav ispitnih komisija,
- d) predsjednik je ispitnog odbora na polaganju maturalnog ispita,
- e) odobrava (na osnovu dokumentacije) polaganje ispita za svakog kandidata,
- f) odobrava (na osnovu dokumentacije) polaganje maturalnog ispita,
- g) vrši kontrolu podataka upisanih u matičnim knjigama,
- h) potpisuje svjedodžbe o završenim razredima i maturalnim ispitima i podatke u matičnoj knjizi,
- i) kontrolira izvještaje računovodstva o završnim razredima i maturalnim ispitima,
- j) kontrolira izvještaje računovodstva o završenom obračunu sredstava od uplate,
- k) odgovoran je za zakonito organizovanje vanrednih ispita.

Član 24.

(Poslovi pomoćnika direktora za nastavu)

Pomoćnik direktora za nastavu:

- a) vrši pregled prispjelih prijava i dokumentacije,
- b) objavljuje spisak kandidata kojima je odobreno polaganje, kao i onih kojima se ne može udovoljiti zahtjevu za polaganje,
- c) predlaže direktoru sastav ispitnih komisija,
- d) pravi raspored instruktivne nastave,
- e) pravi raspored polaganja ispita,
- f) provjerava redovnost održavanja instruktivne nastave,
- g) vrši nadzor nad radom ispitnih komisija;

- h) vrši sravnjavanje matične knjige, zapisnika i svjedočanstva sa predsjednicima komisija;
- i) nakon obavljenih ispita prima od predsjednika komisije izvještaj o obavljenom poslu;
- j) podnosi nastavničkom vijeću izvještaj o upjehu kandidata na ispitima;
- k) surađuje sa direktorom, pomoćnikom direktora za internat, sekretarom i računovodstvom u vezi ostalih pitanja vezanih za polaganje ispita,
- l) vrši ostale administrativne poslove.

Član 25.

(Poslovi sekretara/administrativnog radnika)

Sekretar/administrativni radnik:

- a) daje kandidatima osnovne informacije o uslovima i načinu polaganja ispita;
- b) brine se o rokovima za objavljivanje informacija vanrednim učenicima (rokovi za upis i prijavu ispita, termini održavanja instruktivno-konsultativne nastave, termini polaganja ispita);
- c) vrši prijem dokumentacije vanrednih kandidata-učenika, prosljeđuje ih pomoćniku direktora za nastavu;
- d) na osnovu zahtjeva za upis (ovjerenog od strane direktora) upisuje vanredne kandidate-učenike u matičnu knjigu;
- e) protokoliše molbe i prijave;
- f) na osnovu zapisnika o polaganju ispita i izvještaja pomoćnika direktora za nastavu izrađuje svjedodžbe o položenom razredu i diplomu o položenom maturalnom ispitu;
- g) na osnovu zapisnika o polaganju ispita i izvještaja pomoćnika direktora za nastavu upisuje podatke u matičnu knjigu vanrednih učenika.

Član 26.

(Poslovi radnika u računovodstvu)

Radnik u računovodstvu:

- a) prima uplate za instruktivno-konsultativnu nastavu i polaganje ispita;
- b) vrši kontrolu uplata vanrednih ispita i instruktivne nastave u skladu sa ovim pravilnikom;
- c) pomaže pomoćniku direktora za nastavu u obračunu i kontroli svih obračunskih lista;
- d) vrši kontrolu svih obračunskih lista;
- e) vrši obračun naknada za ispite i instruktivnu nastavu za ispitivače i predavače;
- f) vrši isplate naknada učesnicima posla;

- g) dostavlja izvještaje direktoru o uplatama i isplatama u vezi instruktivne nastave i ispita;
- h) vrši ostale poslove iz svog domena vezane za vanredne kandidate-učenike.

Član 27.

(Raspored poslova i zadataka)

Direktor medrese treba što ravnomjernije rasporediti poslove i radne zadatke vezane za ispitni rok.

Direktor medrese i pomoćnici direktora ne učestvuju u ispitnim komisijama, izuzev u slučajevima ako je u datom trenutku nemoguće naći adekvatnu zamjenu pojedinom članu ispitne komisije.

VI NAKNADE ZA REALIZACIJU VANREDNIH ISPITA I ORGANIZACIJU I REALIZACIJU PRIPREMNE I INSTRUKTIVNE NASTAVE ZA VANREDNE KANDIDATE-UČENIKE

Član 28.

(Visina naknada za upisninu i polaganje ispita)

Visina uplate po kandidatu za polaganje vanrednih razrednih i maturalnih ispita:

- a) upisnina za školsku godinu100,00 KM
- b) ispit bez pismenog dijela 30,00 KM
- c) ispit sa pismenim dijelom..... 40,00 KM
- d) maturalni završni ispit.....160,00 KM

Član 29.

(Visina naknada za instruktivnu nastavu)

Visina uplate za organizaciju i realizaciju pripremne i instruktivne nastave za vanredne kandidate-učenike:

- a) instruktivna nastava za grupu od 10 i više kandidata (po času) 5,00 KM
- b) instruktivna nastava za grupu do 10 kandidata (po času)10,00 KM

VII - RASPODJELA I ISPLATA SREDSTAVA OSTVARENIH OBRAZOVANJEM VANREDNIH KANDIDATA - UČENIKA

Član 30.

(Način raspodjele prihoda od upisnine, prijave ispita i instruktivne nastave)

Prihodi stečeni po osnovu uplate upisnine, instruktivne nastave i vanrednih ispita raspoređuju se na sljedeći način:

- a) 80% za naknade u jednakim dijelovima, organizatoru ispita (direktor, pomoćnik direktora za nastavu, sekretar/administrativni radnik i radnik u računovodstvu) i članovima ispitnih komisija;
- b) 20% za materijalne troškove, tekuće održavanje i nabavku opreme.

Član 31.

(Isplaćivanje naknada izvršiocima)

Isplata sredstava izvršiocima, ostvarenih obavljanjem poslova na obrazovanju vanrednih kandidata-učenika, vrši se nakon završetka ispitnog roka, najkasnije 15 dana po obavljenim ispitima.

VIII – ZAVRŠNE ODREDBE

Član 32.

(Završne odredbe)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu usvajanjem od strane Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-2506-3/21

Datum: 22. zu-l-ka'de 1442. h.g.

02. juli 2021. godine

Na temelju odredbe člana 26. i člana 35. Statuta Media centra broj: 03-2-39/17 od 28. oktobra 2017. godine, Rijaset Islamske zajednice u BiH kao Skupština Media centra na 42. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 22. zu-l-kadeta 1442. h.g., odnosno 02. jula 2021. godine, donio je:

R J E Š E N J E

o imenovanju dva člana Programskog savjeta Media centra IZ u BiH

1. U Programski savjet Media centar Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini imenuju se:

1. Sevret Mehmedćehajić,
2. Dženan Handžić.

2. Imenovani će obavljati dužnost članova Programskog savjeta do isteka mandata aktuelnog saziva Programskog savjeta.

3. Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

O b r a z l o ž e n j e

Statut Media centra, član 35. stav (3), propisuje da Programski savjet ima pet članova koje na prijedlog Sabora, Vijeća muftija i Rijaseta imenuje i razrješava Rijaset iz reda stručnjaka iz oblasti medija, na način da Sabor predlaže dva, Vijeće muftija dva i Rijaset jednog člana.

Rijaset je umjesto Muhameda Jusića, koji je Odlukom Rijaseta broj: 05-03-2-4477/19 od 23. septembra 2019. godine imenovan ispred Rijasetu u Programski savjet, a koji je razriješen dužnosti člana Programskog savjeta, jer je izabran na mjesto ambasadora Bosne i Hercegovine u Kraljevini Saudijskoj Arabiji, predložio Dženana Handžića za novog član Programskog savjeta.

Sabor je umjesto prof. dr. Fahire Fejzić Čengić, koja je Odlukom Rijasetu broj: 05-03-2-4477/19 od 23. septembra 2019. godine imenovana ispred Sabora u Programski savjet, a koja je podnijela neopozivu ostavku na mjesto člana Programskog savjeta, predložio Sevreta Mehmedčehajića, za novog člana Programskog savjeta.

Na temelju navedenog riješeno je kao u dispozitivu.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-2177-3/21

Datum: 22. zu-l-ka'de 1442. h.g.

02. juli 2021. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijasetu, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 42. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 22. zu-l-kadeta 1442. h.g., odnosno 02. jula 2021. godine, na prijedlog Uprave za vjerske poslove, donio je sljedeće:

R J E Š E N J E

I

Imenuju se članovi Upravnog odbora Javne ustanove Centar za rehabilitaciju ovisnika o psihoaktivnim supstancama u Lukavcu (CROPS), u sljedećem sastavu:

1. Samir Buljubašić, predsjednik,
2. Kenan Rahmanović, član.

II

Članovi Upravnog odbora imenuju se na mandatni period od četiri godine, počevši od 06. jula 2021. godine.

III

Članovi Upravnog odbora su obavezni svoju dužnost obavljati u skladu sa Statutom Javne ustanove Centar za rehabilitaciju ovisnika o psihoaktivnim supstancama u Lukavcu (CROPS), drugim normativnim aktima Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i pozitivno-pravnim propisima.

IV

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-2269-5/21

Datum: 05. zu-l-hidže 1442. h.g.

15. juli 2021. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 43. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 05. zu-l-hidžeta 1442. h.g., odnosno 15. jula 2021. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

ODLUKU

I

Rijaset daje saglasnost Islamskom pedagoškom fakultetu u Zenici za izbor doc. dr. sc. Mevludina Dizdarevića u zvanje vanrednog profesora za naučnu oblast islamska kultura i civilizacija.

II

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Dekreti

Broj: 03-07-1-1973-2/21

Datum: 14. zu-l-kade 1442. god. po H.

24. juni 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sanski Most broj: 01-07-1-72-4/21 od 28. april 2021. godine, te na osnovu mišljenja Muftije bihaćkog broj: 01-07-1-86-1/21 od 03. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Okreč, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik* Rijaseta IZ u BiH, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T

o postavljenju imama pripravnika

Nešust (Nesib) Bilal, bakalaureat/bachelor islamske teologije, rođen 07. februara 1993. godine u Jajcu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Okreč, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, počevši od 21. maja 2021. godine do 20. maja 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sanski Most i Nešust Bilal će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 21. maja 2021. godine do 20. maja 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 21. maja 2021. godine i važi do 20. maja 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2039-2/21

Datum: 19. zu-l-kade 1442. god. po H.

29. juni 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bugojno broj: 01-07-157/21 od 09. juna 2021. godine, te na osnovu mišljenja Muftije travničkog broj: 01-07-1-256/21 od 25. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Poriče, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama pripravnika

Grahić (Bidžen) Emin, bakalaureat/bachelor islamske teologije, rođen 05. avgust 1995. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Poriče, Medžlis Islamske zajednice Bugojno, počevši od 14. juna 2021. godine do 13. juna 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bugojno i Grahić Emin će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 14. juna 2021. godine do 13. juna 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravničkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijasetu.

Dekret stupa na snagu 14. juna 2021. godine i važi do 13. juna 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović

Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2264-2/21

Datum: 22. zu-l-kade 1442. god. po H.

02. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik broj: 03-A-1-506/2021 od 17. juna 2021. godine, te na osnovu mišljenja Muftije travničkog broj: 01-07-1-244/21 od 18. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja mujezina pripravnika u džemat Sulejarnija (Šarena) džamija, shodno odredbi člana 8, člana 12 i člana 55 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br.

5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju mujezina pripravnika

Muharemović (Senad) Asim, rođen 01. juni 1995. godine u Zenici, postavlja se na dužnost mujezina u svojstvu pripravnika u džemat Sulejmanija (Šarene) džamije, Medžlis Islamske zajednice Travnik, počevši od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Travnik i Muharemović Asim će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove mujezina obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. jula 2021. godine i važi do 30. juna 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2401-2/21

Datum: 26. zu-l-kade 1442. god. po H.

06. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik broj: 03-A-1-515/2021 od 22. juna 2021. godine, te na osnovu mišljenja Muftije travničkog broj: 01-07-1-251/21 od 23. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Maline, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama pripravnika

Hasan (Samir) Almir, bakalaureat/bachelor islamske teologije, rođen 17. april 1996. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Maline, Medžlis Islamske zajednice Travnik, počevši od 21. juna 2021. godine do 20. juna 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Travnik i Hasan Almir će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 21. juna 2021. godine do 20. juna 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravničkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijasetu.

Dekret stupa na snagu 21. juna 2021. godine i važi do 20. juna 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2086-2/21

Datum: 13. zu-l-kade 1442. god. po H.

23. juni 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin broj: 01-07-1-23-4/2021 od 31. marta 2021. godine, te na osnovu mišljenja Muftije bihaćkog broj: 01-07-1-41-1/21 od 14. juna 2021. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Nadarević (Hasan) Hasan, imam, hatib i muallim, rođen 31. 10. 1968. godine u mjestu Pjanići, općina Cazin, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Šturlićka Platnica, Medžlis Islamske zajednice Cazin, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30.06.2021. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Pjanići, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 01.07.2021. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Cazin i Nadarević Hasan će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. jula 2021. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2266-2/21

Datum: 25. zu-l-kade 1442. god. po H.
05. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Doboj broj: 02-07-39-2-21 od 10. februar 2021. godine, te na osnovu mišljenja Muftije zeničkog broj: 01-07-1-195-2/2021 od 17. juna 2021. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Hopić (Sead) Armin, imam, hatib i muallim, rođen 21. 10. 1984. godine u Doboju, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Pridjel Gornji, Medžlis Islamske zajednice Doboj, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31.05.2021. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Mravići, Medžlis Islamske zajednice Doboj, počevši od 01.06.2021. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Doboj i Hopić Armin će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. juna 2021. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2432-2/21

Datum: 26. zu-l-kade 1442. god. po H.
06. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Jajce broj: 01-07-097/21 od 29. juna 2021. godine, te na osnovu mišljenja Muftije travničkog broj: 01-07-1-262/21 od 29. juna 2021. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organi-

zaciji i radu muftijstava, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Hadžić (Muradif) Ahmed, imam, hatib i muallim, rođen 20. 05. 1984. godine u Jajcu, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Vlasinje, Medžlis Islamske zajednice Jajce, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30.06.2021. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džematu Šipovo, Medžlis Islamske zajednice Jajce, počevši od 01.07.2021. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Jajce i Hadžić Ahmed će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. jula 2021. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2272-2/21

Datum: 25. zu-l-kade 1442. god. po H.

05. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Prijedor br. 274-AV-2021, od 22. juna 2021. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o razrješavanju dužnosti imama

Pajić (Senad) Rijad, rođen 22. oktobar 1998. godine u Travniku, imam, hatib i muallim u džematu Zecovi, Medžlis Islamske zajednice Prijedor, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Zecovi, zaključno sa 31. 05. 2021. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2224-2/21

Datum: 25. zu-l-kade 1442. god. po H.

05. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanska Krupa br. 02-07-11-81/19, od 21. juna 2021. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Sedić (Jusuf) Ishak, rođen 12. februar 1951. godine u Bosnaskoj Krupi, imam, hatib i muallim u džematu Krupa Grad, Medžlis Islamske zajednice Bosanska Krupa, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Krupa Grad, zaključno sa 31. 12. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2734-2/21

Datum: 09. zu-l-hidže 1442. god. po H.

19. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bugojno br. 01-07-210/21, od 16. jula 2021. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Bišić (Šaćir) Fuad, rođen 29. septembar 1959. godine u mjestu Rebrovci, Zenica, imam, hatib i muallim u džematu Poriče, Medžlis Islamske zajednice Bugojno, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Poriče, zaključno sa 02. 04. 2021. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2083-2/21

Datum: 13. zu-l-kade 1442. god. po H.

23. juni 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-211/21 od 10. juna 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Donji Vakuf br. 02-07-267/21 od 09. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Torlakovac, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Oparidija (Muhamed) Tarik, rođen 30. septembra 1996. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Torlakovac, Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf počevši od 01. juna 2021. godine do 31. maja 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf i Oparidija Tarik će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. juna 2021. godine do 31. maja 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. juna 2021. godine i važi do 31. maja 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-1915-2/21

Datum: 13. zu-l-kade 1442. god. po H.

23. juni 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije zeničkog br. 01-07-1-174-2/2021 od 01. juna 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Maglaj br. 02-07-1-629-5/21 od 28. maja 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Bijela Ploča, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Subašić (Munib) Salih, rođen 10. septembra 1986. godine u Gračanici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Bijela Ploča, Medžlis Islamske zajednice Maglaj počevši od 01. juna 2021. godine do 31. maja 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Maglaj i Subašić Salih će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. juna 2021. godine do 31. maja 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. juna 2021. godine i važi do 31. maja 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2084-2/21

Datum: 14. zu-l-kade 1442. god. po H.
24. juni 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-232/21 od 11. juna 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gornji Vakuf br. 02-07-149/21 od 10. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Hrasnica, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Ramić (Fuad) Rusmir, rođen 23. augusta 1987. godine u Bugojnu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Hrasnica, Medžlis Islamske zajednice Gornji Vakuf počevši od 20. maja 2021. godine do 19. maja 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gornji Vakuf i Ramić Rusmir će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 20. maja 2021. godine do 19. maja 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 20. maja 2021. godine i važi do 19. maja 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2081-2/21

Datum: 21. zu-l-kade 1442. god. po H.
01. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-210/21 od 10. juna 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Donji Vakuf br. 02-07-268/21 od 09. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Oborci, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Mehić (Muradif) Bejzad, rođen 31. avgust 1998. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Oborci, Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf počevši od 01. marta 2021. godine do 28. februar 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf i Mehić Bejzad će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. marta 2021. godine do 28. februara 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. marta 2021. godine i važi do 28. februara 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2265-2/21

Datum: 21. zu-l-kade 1442. god. po H.
01. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-242/21 od 18. juna 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik br. 03-A-1-504/2021 od 17. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u dže-

mat Gluha Bukovica, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Tarakčija (Mirsad) Sedad, rođen 16. juni 1987. godine u Malinama, općina Travnik, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Gluha Bukovica, Medžlis Islamske zajednice Travnik počevši od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Travnik i Tarakčija Sedad će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. jula 2021. godine i važi do 30. juna 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2263-2/21

Datum: 21. zu-l-kade 1442. god. po H.

01. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-241/21 od 18. juna 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik br. 03-A-1-510/2021 od 17. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Dolac na Lašvi, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Terzić (Ibrahim) Ajdin, rođen 10. april 1987. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Dolac na Lašvi, Medžlis Islamske zajednice Travnik počevši od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Travnik i Terzić Ajdin će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. jula 2021. godine i važi do 30. juna 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2267-2/21

Datum: 22. zu-l-kade 1442. god. po H.

02. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije zeničkog br. 01-07-1-194-2/2021 od 17. juna 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Doboj br. 02-07-82-1-21 od 17. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Pridjel Gornji, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Arnaut (Faruk) Harun, rođen 19. maj 1995. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Pridjel Gornji, Medžlis Islamske zajednice Doboj počevši od 01. juna 2021. godine do 31. maj 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Doboj i Arnaut Harun će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. juna 2021. godine do 31. maja 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. juna 2021. godine i važi do 31. maja 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2483-2/21

Datum: 25. zu-l-kade 1442. god. po H.
05. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-243/21 od 18. juna 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik br. 03-A-1-505/2021 od 17. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Mudrike, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Spahić (Ismet) Sead, rođen 23. januar 1989. godine u mjestu Mudrike, općina Travnik, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Mudrike, Medžlis Islamske zajednice Travnik počevši od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Travnik i Spahić Sead će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. jula 2021. godine i važi do 30. juna 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2461-2/21

Datum: 26. zu-l-kade 1442. god. po H.
6. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-243/21 od 29. juna 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Vitez br. 01-03-11/21 od 25. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Bukve, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Jašarević (Munib) Dževad, rođen 05. oktobar 1985. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Bukve, Medžlis Islamske zajednice Vitez počevši od 07. marta 2021. godine do 06. marta 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Vitez i Jašarević Dževad će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 07. marta 2021. godine do 06. marta 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 07. marta 2021. godine i važi do 06. marta 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2435-2/21

Datum: 26. zu-l-kade 1442. god. po H.

06. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-263/21 od 29. juna 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Jajce br. 01-07-097/21 od 29. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Vlasinje, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Šabić (Sifet) Ilhan, rođen 23. juna 1988. godine u Zavidovićima postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Vlasinje, Medžlis Islamske zajednice Jajce počevši od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Jajce i Šabić Ilhan će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. jula 2021. godine i važi do 30. juna 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2434-2/21

Datum: 26. zu-l-kade 1442. god. po H.

06. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-261/21 od 29. juna 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Jajce br. 01-07-095/21 od 28. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Bučići, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Keško (Alija) Ammar, rođen 11. jula 1993. godine u Zenici postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Bučići, Medžlis Islamske zajednice Jajce počevši od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Jajce i Keško Ammar će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. jula 2021. godine i važi do 30. juna 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2550-2/21

Datum: 26. zu-l-kade 1442. god. po H.

07. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihačkog br. 01-07-1-135-1/21 od 01. jula 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanska Krupa br. 02-07-1-83/21 od 31. marta 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Bešići-Bosanska Otoka, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Redžić (Mirsad) Damir, rođen 30. oktobar 1986. godine u Bihaću postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Bešići-Bosanska Otoka, Medžlis Islamske zajednice Bosanska Krupa počevši od 01. aprila 2021. godine do 31. marta 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bosanska Krupa i Redžić Damir će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. aprila 2021. godine do 31. marta 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. aprila 2021. godine i važi do 31. marta 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2403-2/21

Datum: 27. zu-l-kade 1442. god. po H.
08. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihaćkog br. 01-07-1-130-1/21 od 23. juna 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-38/2021 od 04. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Tržac, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Ćoralić (Hasan) Safet, rođen 24. augusta 1995. godine u Bihaću postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Tržac, Medžlis Islamske zajednice Cazin počevši od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Cazin i Ćoralić Safet će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. jula 2021. godine i važi do 30. juna 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2455-2/21

Datum: 03. zu-l-hidže 1442. god. po H.
13. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije goraždanskog br. 01-03-1-110-01/21 od 30. juna 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Goražde br. 01-03-2-29-04/21 od 25. maja 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Ustiprača, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET **o postavljenju imama**

Ćulov (Hamid) Ismail, rođen 21. januar 1993. godine u Goraždu postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Ustiprača, Medžlis Islamske zajednice Goražde počevši od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Goražde i Ćulov Ismail će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. jula 2021. godine i važi do 30. juna 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2526-2/21

Datum: 03. zu-l-hidže 1442. god. po H.
13. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihačkog br. 01-07-140-1/21 od 05. jula 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-66-2/2021 od 24. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Šturlička Platnica, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora

Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Makić (Rifet) Ibrahim, rođen 04. april 1998. godine u Bihaću postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Šturlićka Platnica, Medžlis Islamske zajednice Cazin počevši od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Cazin i Makić Ibrahim će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. jula 2021. godine i važi do 30. juna 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2454-2/21

Datum: 03. zu-l-hidže 1442. god. po H.

13. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije gorazdanskog br. 01-03-1-110-02/21 od 30. juna 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Žepa br. 01-03-1-41/21 od 29. juna 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Žepa, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Selimović (Hamdija) Elvedin, rođen 05. maj 1977. godine u mjestu Vukušići, općina Foča, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Žepa, Medžlis Islamske zajednice Žepa počevši od 10. jula 2021. godine do 09. jula 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Žepa i Selimović Elvedin će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i

obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 10. jula 2021. godine do 09. jula 2022. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 10. jula 2021. godine i važi do 09. jula 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2836-2/21

Datum: 18. zu-l-hidže 1442. god. po H.
29. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije zeničkog br. 01-07-1-269-2/21 od 20. jula 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Žepče br. 02-07-04-140/2021 od 14. jula 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Begov Han - Džamija Misbah, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Okanović (Sifet) Samed, rođen 14. septembra 1985. godine u mjestu Željezno Polje, općina Žepče, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Begov Han, džamija Misbah, Medžlis Islamske zajednice Žepče, počevši od 1. aprila 2021. godine do 31. marta 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Žepče i Okanović Samed će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. aprila 2021. godine do 31. marta 2022. godine, u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. aprila 2021. godine i važi do 31. marta 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2796-2/21

Datum: 18. zu-l-hidže 1442. god. po H.

29. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihačkog br: 01-07-1-153-1/21 od 19. jula 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanski Novi br. 03-07-1-4417/21 od 14. jula 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Gornji Agići, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Mlivo (Mirsad) Uzeir, rođen 15. oktobra 1998. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Gornji Agići, Medžlis Islamske zajednice Bosanski Novi, počevši od 1. marta 2021. godine do 28. februara 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bosanski Novi i Mlivo Uzeir će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. marta 2021. godine do 28. februara 2022. godine, u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. marta 2021. godine i važi do 28. februar 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2833-2/21

Datum: 18. zu-l-hidže 1442. god. po H.

29. juli 2021. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-298/21 od 23. jula 2021. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Donji Vakuf br. 02-07-330/21 od 22. jula 2021. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Kutanja, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u

Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T
o postavljenju imama

Hamzakadić (Edhem) hafiz Agan, rođen 25. februara 1999. godine u Bugojnu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Kutanja, Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf, počevši od 1. avgusta 2021. godine do 31. jula 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf i Hamzakadić Agan će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. avgusta 2021. godine do 31. jula 2022. godine, u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. avgusta 2021. godine i važi do 31. jula 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-1914-2/21

Datum: 14. zu-l-kade 1442. god. po H.
24. juni 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Maglaj broj: 02-07-1-625-5/21 od 21. maja 2021. godine, a na osnovu mišljenja Muftije zeničkog broj: 01-07-1-173-2/2021 od 01. juna 2021. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T
o postavljenju imama

Meškić (Sakib) Ahmet, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 15. januara 1987. godine u Doboju postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Domislica, Medžlis Islamske zajednice Maglaj, počevši od 1. juna 2021. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. juna 2021. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2408-2/21

Datum: 25. zu-l-kade 1442. god. po H.
05. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik broj: 03-A-1-548/2021 od 28. juna 2021. godine, a na osnovu mišljenja Muftije travničkog broj: 01-07-246/21 od 29. juna 2021. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Karić (Sejdo) Ibrahim, imam, hatib i muallim, rođen 21. juni 1972. godine u mjestu Višnjevo, općina Travnik, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Višnjevo, Medžlis Islamske zajednice Travnik, počevši od 1. juna 2021. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. juna 2021. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2397-2/21

Datum: 26. zu-l-kade 1442. god. po H.
06. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša broj: 02-07-84-06/21 od 22. juna 2021. godine, a na osnovu mišljenja Muftije bihaćkog broj: 01-07-1-126-1/21 od 22. juna 2021. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Agić (Fikret) Belmin, bakalaureat/bachelor imameta, hatabeta i ta'lima, rođen 21. januar 1993. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba

i muallima u džemat Johovica, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, počevši od 10. juna 2021. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 10. juna 2021. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2398-2/21

Datum: 27. zu-l-kade 1442. god. po H.

07. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanska Krupa broj: 01-03-1-169/21 od 18. juna 2021. godine, a na osnovu mišljenja Muftije bihačkog broj: 01-07-1-121-1/21 od 21. juna 2021. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Duraković (Mehmed) Amel, diplomirani profesor islamskih nauka, rođen 30. decembra 1974. godine u Bihacu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Krupa Grad, Medžlis Islamske zajednice Bosanska Krupa, počevši od 01. jula 2021. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. jula 2021. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2774-2/21

Datum: 09. zu-l-hidže 1442. god. po H.

19. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Mostar broj: 02-1-330/21 od 06. aprila 2021. godine, a na osnovu mišljenja Muftije mostarskog broj: 07-1-385-1/21 od 07. juna 2021. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima

(*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Zukić (Alija) Ejub, bakalaureat/bachelor islamske teologije, rođen 02. marta 1996. godine u Jablanici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Gornja Drežnica, Medžlis Islamske zajednice Mostar, počevši od 01. maja 2021. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. maja i važi do 30. aprila 2021. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2227-2/21

Datum: 25. zu-l-kade 1442. god. po H.

05. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije mostarskog br. 07-1-423/21 od 21. juna 2021. godine, shodno odredbi člana 42 i 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju v.d. glavnog imama

Germić (Ibrahim) Šemso, rođen 6. marta 1973. godine u Zvorniku, postavlja se za v.d. dužnosti glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Ljubuški na period od jedne (1) godine, počevši od 29. juna 2021. godine do 28. juna 2022. godine

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Ljubuški i Šemso Germić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim Ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i v.d. glavnog imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 29. juna 2021. godine i važi do 28. juna 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2227-2/21

Datum: 25. zu-l-kade 1442. god. po H.

05. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije mostarskog br. 07-1-422/21 od 21. juna 2021. godine, shodno odredbi člana 42 i 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju v.d. glavnog imama

Dragolovčanin (Jonuz) Muhamed, rođen 3. marta 1976. godine u mjestu Tuzinje, općina Sjenica, Republika Srbija, postavlja se za v.d. dužnosti glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Glamoč na period od jedne (1) godine, počevši od 29. juna 2021. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Glamoč i Muhamed Dragolovčanin će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim Ugovorom će se regulirati međusobna prava i obaveze izemđu Medžlisa i v.d. glavnog imama u skladu sa Pravilnikom o imamima

Imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 29. juna 2021. godine i važi do 28. juna 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-1897-2/21

Datum: 03. zu-l-hidže 1442. god. po H.

13. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije vojnog br. 18-sl-23/21 od 31. maja 2021. godine, shodno odredbi člana 42 i 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Her-

cegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju v.d. glavnog imama

Hadžić (Fehim) Nesib, rođen 18. oktobra 1972. godine u mjestu Željezno Polje, općina Žepče postavlja se za vršioca dužnosti glavnog imama u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine na period od jedne (1) godine, počevši od 1. jula 2021. godine do 30. juna 2022. godine.

Na temelju ovoga dekreta Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine/Muftijstvo vojno i Hadžić Nesib će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Muftijstva vojnog i v.d. glavnog imama u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. jula 2021. godine i važi do 30. juna 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2369-2/21

Datum: 03. zu-l-hidže 1442. god. po H.

13. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije gorazhdanskog br. 01-03-1-102-01/21 od 28. juna 2021. godine, shodno odredbi člana 42 i 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju glavnog imama

Grabus (Mensur) Esad, rođen 27. aprila 1985. godine u Travniku, postavlja se na dužnost glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Goražde na period od četiri (4) godine, počevši od 1. septembra 2021. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Goražde i Esad Grabus će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim Ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i glavnog imama u skladu sa Pravilnikom o imamima

Imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2021. godine i važi do 31. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-1898-3/21

Datum: 03. zu-l-hidže 1442. god. po H.

13. juli 2021. godine

Rješavajući po zahtjevu Islamske zajednice Bošnjaka u Njemačkoj br. 03-HA-05/21, od 31. maja 2021. godine, te na osnovu mišljenja Zamjenika reisu-l-uleme br. 03-07-1-1898-2/21 od 07. jula 2021. godine, shodno odredbi člana 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 36 stav (g) Pravilnika o organiziranju Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini u dijaspori, te člana 8 i 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), i člana 5 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima („*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*“, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Peskić (Sefir) Sakib, rođen 12. juna 1987. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Witten, MIZ Düsseldorf, Islamska zajednica Bošnjaka u Njemačkoj, počevši od 01. jula 2021. godine.

Na temelju ovoga dekreta Islamska zajednica Bošnjaka u Njemačkoj i Peskić Sakib će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor o radu. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze

između Islamske zajednice Bošnjaka u Njemačkoj, u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. jula 2021. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Napomene saradnicima

Glasnik je zvanično glasilo Rijaseta Islamske zajednice BiH. Izlazi dvomjesečno. Objavljuje akademske članke, istraživačke i stručne radove, prevedene tekstove, prikaze knjiga iz oblasti vjerskih disciplina i islamske/bošnjačke kulturne baštine kao i službena akta organa Rijaseta Islamske zajednice u BiH. Objavljuje i radove iz drugih oblasti po odluci urednika. Glasnik nastoji popularizirati naučna istraživanja iz oblasti islamskih nauka i kulturne baštine Bošnjaka te informirati čitaoce o radu službi i institucija Rijaseta IZ-e.

Svi objavljeni radovi odobreni su od strane urednika. Akademska, pravna i jezička odgovornost je na autorima radova. Osnovni jezik Glasnika je bosanski. Prilikom pisanja radova primjenjuje se norma Pravopisa bosanskog jezika sa fonetskom transkripcijom dok se naučna tran-

skripcija primjenjuje u uskostručnim tekstovima. Vrstu naučne transkripcije bira autor. Radovi mogu sadržavati arapski, turski, perzijski kao i druge jezike u transkripciji. Dostavljeni radovi su predmet provjere urednika u smislu akademskih i tehničkih kriterija. Autori prihvataju redakcijske intervencije u tekstu.

Radovi se mogu poslati putem maila glasnik_riz@yahoo.com ili na adresu: Gazi Husrev-begova 56a, 71000 Sarajevo. Rad mora biti u Microsoft Wordu ne veći od 10 stranica formata A4, font Times New Roman. Slike i svi drugi prilozi moraju biti priloženi odvojeno.

Sva prava zadržana. Nijedan dio Glasnika ne može biti umnožavan, pohranjivan u sisteme za umnožavanje bez prethodnog dopuštenja Uredništva i autora tekstova, izuzev kratkih navoda u naučne svrhe.

ISSN 1512-6609, ISSN 2233-095X (Online)

Izdavač: RIJASET ISLAMSKJE ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI. Urednik: MUSTAFA PRLJAČA; Redakcija: MEHO ŠLJIVO, SAMEDIN KADIĆ, SENADA TAHIROVIĆ, MEVLUDIN DIZDAREVIĆ, MUHAMED JUSIĆ i ALDINA SULJAGIĆ-PIRO; tehnički urednik: SUAD PAŠIĆ
lektura: AIDA KRZIĆ; dizajn korice: TARIK JESENKOVIĆ; prijevod na arapski jezik: NURKO KARAMAN; prijevod na engleski jezik: IFET MUSTAFIĆ. DTP: El-Kalem. Štampa: Štamparija BLICDRUK, d.o.o. - Sarajevo; Uredništvo i administracija: 71000 Sarajevo, Gazi Husrevbegova br. 56A, telefon: 033/532-255, fax: 033/441-800, e-mail: glasnik_riz@yahoo.com. Glasnik izlazi dvomjesečno. Rukopise slati na adresu Uredništva. Rukopisi se ne vraćaju. Štampani tiraž 2000 primjeraka. Cijena Glasnika iznosi 10 KM. Uplata u KM na žiro-račun 1602005500015065 kod VAKUFSKE BANKE DD Sarajevo - uz naznaku za Glasnik. Glasnik je upisan u registar javnih glasila u Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta pod brojem 446 od 27. 08. 1994. godine.